

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ Political Science and Public Administration Journal

ISSN 0125-7897

บทบรรณาธิการ

การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกา
สมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา (ค.ศ. 2009-2017)

ชัชณพงศ์ นิธิวานา และวรรณภา สิริศิริ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น

รัชชาติ แสงมเหหมัด

ประเทศไทย 4.0 และบริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง

ชนินทร์ เพ็ญสูตร

School of Realism: An Inadequate Approach to Account Insecurity
in Global Politics?

Wilasinee Wadeesirisak

บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง The End of the Asian Century:
War, Stagnation, and the Risks to be the World's Most Dynamic Region

นฤตม์ เจริญศรี

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscicmujournal>

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
ปีที่ 8 • ฉบับที่ 1 • มกราคม-มิถุนายน 2560

Political Science and Public Administration Journal

Volume 8 • Number 1 • January-June 2017

ISSN 0125-7897

1. วัตถุประสงค์

(1) เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

(2) เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัย พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ในสาขาวิชาการเมือง การปกครอง การระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขต

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รับพิจารณาบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความปริทัศน์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการเมือง การปกครอง การระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. กำหนดออกตีพิมพ์เผยแพร่

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นวารสารวิชาการซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์รายปี ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

4. เจ้าของ

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์: 0-5394-2958

โทรสาร: 0-5394-2988

อีเมล: polscicmujournal@gmail.com

เว็บไซต์: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscicmujournal>

6. การพิจารณาบทความ

การพิจารณาคัดเลือกบทความ และการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) กองบรรณาธิการจะพิจารณากลับกรองบทความในเบื้องต้น โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหาของบทความกับขอบเขตเนื้อหาของวารสาร ความน่าสนใจ การนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ และความครบถ้วนตามมาตรฐานวิชาการ

(2) บทความที่ผ่านการพิจารณากลับกรองจากกองบรรณาธิการเบื้องต้นจะถูกนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน พิจารณา โดยใช้ระบบ Double-blind peer review (ผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้เขียน และผู้เขียนไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิถือเป็นขั้นสุดท้าย

(3) กระบวนการพิจารณาบทความตามข้อ (1) และ (2) จะใช้เวลาไม่เกิน 3 เดือน โดยกองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนทราบ และหากกระบวนการพิจารณาล่าช้ากว่าที่กำหนด กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบถึงความล่าช้าดังกล่าว

(4) ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการแก้ไข หรือปรับปรุงบทความ ให้ผู้เขียนแก้ไขบทความ และนำส่งกองบรรณาธิการภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่ได้รับการพิจารณา

(5) กองบรรณาธิการจะนำบทความที่ผ่านการพิจารณาและแก้ไขแล้ว เข้าสู่กระบวนการเรียงพิมพ์ และการตีพิมพ์เผยแพร่ โดยกองบรรณาธิการจะแจ้งกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่เบื้องต้นให้ผู้เขียนทราบ

(6) ผู้เขียนจะได้รับวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 เล่ม เป็นการตอบแทน โดยกองบรรณาธิการจะจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เขียนภายใน 1 เดือนนับตั้งแต่วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ได้รับการเผยแพร่

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.อรอร ภูเจริญ

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ธเนศวร เจริญเมือง

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ.ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี

สถาบันศาสนา วัฒนธรรม และสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ

บรรณาธิการ

อ.ดร.มาลินี คุ่มสุภา

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ธโรธร ตูทองคำ

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผศ.ดร.บัณฑิต จันทรโรจนกิจ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ผศ.ดร.กนกวรรณ อุทองทรัพย์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ทยา อนันต์สุชาติกุล

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผศ.ดร.พจนา พิษิตปัจจา

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อ.ดร.พฤดี หุ่ยยตระกูล

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อ.ดร.ปฐมมาตี จงรักษ์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ฝ่ายจัดการ

อ.ดร.กมลพร กัญชนะ

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นางสาวสวรยา วัฒนศิริเสรีกุล

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นายทินกฤต นุตวงศ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นางสาวจันจิรา ใจสักเสรีญ

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นางสาวรภัทรา หิรัญรังสิต

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

-
- บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่านต่อบทความ
 - ความคิดเห็นใดๆ ที่ลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นของผู้เขียน (ความคิดเห็นใดๆ ของผู้เขียน กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย)
 - กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาด้วย

LGBT หมายถึงความหลากหลายของเพศวิถี (Sexuality) และลักษณะการแสดงเพศทางสังคม ตัวอักษรเหล่านี้ย่อมาจาก Lesbian (เลสเบี้ยน), Gay (เกย์), Bisexual (ไบเซ็กชวล), และ Transgender/Transsexual (คนข้ามเพศ) การใช้คำย่อ LGBT นี้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2553 ในสังคมไทยการยอมรับความหลากหลายทางเพศถือว่ามีความก้าวหน้าพอสมควร จากการสำรวจของ “นิด้าโพล” ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ที่ทำการสำรวจความคิดเห็นเรื่อง “สังคมไทยคิดอย่างไรกับเพศที่ 3” ระหว่างวันที่ 15-16 พฤษภาคม 2556 จากประชาชนทั่วประเทศพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.5 ยอมรับได้ หากมีเพื่อน หรือเพื่อนร่วมงานเป็นเพศที่ 3 มีเพียงร้อยละ 8.8 เท่านั้น ที่ตอบว่าไม่สามารถยอมรับได้ เพราะเป็นการฝืนธรรมชาติ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และหากมีสมาชิกหรือคนในครอบครัวเป็นเพศที่ 3 ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.6 ยอมรับได้ มีเพียงร้อยละ 17.3 ที่ไม่สามารถยอมรับได้ เพราะผิดกฎธรรมชาติ ยังต้องการผู้สืบทอดสกุล และเพศที่ 3 มีพฤติกรรมบางอย่างสะอึดตาผู้คน ทำให้ทำใจยอมรับไม่ได้ (ภัทราภรณ์ จึงเลิศศิริ, เวทีวิจัยประชากรและสังคม, 2555) จากข้อมูลตัวเลขข้างต้นสะท้อนให้เห็นทัศนคติที่ไม่เป็นลบของสังคมไทยต่อความหลากหลายทางเพศ การผลักดันเรื่องความหลากหลายทางเพศของสังคมไทยได้มีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากขึ้นไปอีกจนสามารถขับเคลื่อน (ร่าง) พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2556 (ธีร อาจชายแดน, ประชาไท, 2556) ซึ่งในระดับโลกพบว่า มีประเทศที่อนุญาตให้เพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสได้ทั่วโลกจำนวนถึง 19 ประเทศ แต่ประเทศที่ถือว่าก้าวหน้าในเชิงกฎหมายที่ชัดเจน คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่สามารถยอมรับการสมรสเพศเดียวกันทางกฎหมายภายหลังจากคดี โอเบอร์เกอเฟล วี. ฮ็อดเจส โดยศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาได้พิพากษาว่าการปฏิเสธการออกทะเบียนสมรสให้แก่คู่ครองเพศเดียวกันเป็นการขัดต่อหลักกระบวนการอันควรแห่งกฎหมายและหลักการคุ้มครองความเสมอภาคตามบทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2558

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพัฒนาการทางกฎหมายในสหรัฐอเมริกานี้จะมีพัฒนาการที่ดี แต่ชิษณุพงศ์ นิธิวนา กับวรรณภา ลิระศิริ ได้ทำการวิจัยเอกสาร เรื่อง “การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดีบารัคโอบามา (ค.ศ. 2009-2017)” พบว่าในสมัยของประธานาธิบดีโอบามามีการผลักดันกฎหมายที่เป็นการจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับรัฐบาล

กลางหลายฉบับ รวมถึงการจัดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน และมีการผลักดันเรื่องการส่งเสริมสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศในเวทีนานาชาติ อย่างไรก็ตาม อาจมองได้ว่าการผลักดันเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับระหว่างประเทศ เป็นการกระทำเพื่อกลบเกลื่อนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านอื่น ส่วนบทความชิ้นถัดไปเขียนโดย **รัชวดี แสงมเหษณ์** ได้ศึกษาเรื่องที่สำคัญไม่แพ้เรื่องเพศ คือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เรื่อง **“ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น”** ที่ต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชนต่อความเหลื่อมล้ำในสังคมด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2558 พบว่า ประเด็นที่มีความไม่เท่าเทียมกันมากที่สุดในสังคม คือ รายได้และทรัพย์สิน ในขณะที่ประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด คือ ความทุพพลภาพ รองลงมาคือ ถูกเลือกปฏิบัติเพราะระดับการศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ การที่สังคมมีการเลือกปฏิบัติ มีความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และทรัพย์สิน ความไม่พึงพอใจในการศึกษา เพศ กลุ่มอายุ และถิ่นอาศัย การเสริมสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทไทยจึงควรมีการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง

ในขณะที่การศึกษาไทยมีความเหลื่อมล้ำจากหลายปัจจัยในปัจจุบัน การผลักดันทางด้านเทคโนโลยีก็เป็นปัจจัยหลักที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ประกาศโมเดลประเทศไทย 4.0 ในปี พ.ศ. 2559 โดยนโยบายของรัฐเน้นไปที่การสร้างนวัตกรรม เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย ทำให้ **ชินนิต เพ็ญสุตร** สะท้อนมุมมองของการตั้งรับและเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมไทยไว้อย่างน่าสนใจ ผ่านบทความ เรื่อง **“ประเทศไทย 4.0 บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง”** ที่ต้องการชี้ให้เห็นถึงการตั้งรับการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน ซึ่งยังขาดเงินทุนจากภาครัฐและการสนับสนุนในด้านต่างๆ และจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการด้วย นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่ารัฐจำเป็นต้องเปิดกว้างให้ประชาชนสามารถตรวจสอบภาครัฐ หรือแม้กระทั่งการเลือกตั้งหรือการหาเสียงที่ต้องปรับเปลี่ยนสู่ระบบออนไลน์ทั้งแบบเปิดและปิดมากขึ้นด้วย ส่วนบทความชิ้นสุดท้ายเป็นบทความภาษาอังกฤษของ **วิลาสินี วดีศิริศักดิ์** จะพาผู้อ่านไปสำรวจแนวคิดทฤษฎีคลาสสิกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เรื่อง **“School of Realism: An Inadequate Approach to Account Insecurity in Global Politics?”** หรือ **“สำนักสังคมนิยม: แนวทางที่ไม่เพียงพอในการอธิบายความไม่มั่นคงในการเมืองโลก?”** ต้องการสะท้อนว่าแม้ว่าสำนักคิดแนวสังคมนิยมซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญและเป็นที่นิยมในสาขาวิชาการ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ถึงกระนั้นแนวคิดสังคมนิยมกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่ามองข้ามตัวแสดงที่สำคัญและปรากฏการณ์ต่าง ๆ มากมายในการเมืองโลกร่วมสมัย ดังนั้นสังคมนิยมจึงเป็นทฤษฎีที่ให้คำอธิบายที่ไม่เพียงพอต่อประเด็นเรื่องความไม่มั่นคงในการเมืองโลกปัจจุบันมุ่งสร้างคำอธิบายความไม่มั่นคงของตัวแสดงที่เป็นรัฐมากกว่าความไม่มั่นคงของตัวแสดงอื่นๆ

ในส่วนสุดท้ายของวารสารฉบับนี้มีความแตกต่างจากฉบับอื่นตรงที่ได้เพิ่มเติมบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) มาบรรจุไว้ โดยนฤตม์ เจริญศรี ได้เขียนบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง **“The End of the Asian Century: War, Stagnation, and the Risks to the World’s Most Dynamic Region”** โดยบทวิจารณ์หนังสือนี้แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ด้วยกัน หัวข้อแรกเป็นการสรุปสาระสำคัญของหนังสือ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาโดยสรุปของหนังสือ และหัวข้อที่สองเป็นข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์หนังสือ ความน่าสนใจน่าจะอยู่ที่ส่วนของความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง “Managing Risk in Asia” ที่เป็นข้อเสนอของผู้เขียนที่เสนอให้สหรัฐฯ มีปฏิสัมพันธ์กับเอเชียที่มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน? เป็นคำถามที่นำมาซึ่งการขบคิดปัญหาอื่นๆ ที่ผู้อ่านสามารถจินตนาการไปพร้อมๆ กับผู้วิจารณ์หนังสือได้อย่างดี กองบรรณาธิการจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือข้างต้นน่าจะทำให้ประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านอย่างลงตัวของความรู้ที่แต่ละผู้เขียนตั้งใจค้นคว้ามาอย่างดี และหากจะมีข้อผิดพลาดประการใด กองบรรณาธิการต้องขออภัยมา ณ ที่นี้

มาลินี คัมสุภา
บรรณาธิการ

การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกา สมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา (ค.ศ. 2009-2017)	
ชิษณุพงศ์ นิธิวนา และวรรณภา ลีระศิริ	1-32
ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น รัชวดี แสงมเหหมัด	33-66
ประเทศไทย 4.0 และบริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง ชนินทร เพ็ญสูตร	67-99
School of Realism: An Inadequate Approach to Account Insecurity in Global Politics?	
Wilasinee Wadeesirisak	101-118
บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง The End of the Asian Century: War, Stagnation, and the Risks to be the World's Most Dynamic Region	
นรุตม์ เจริญศรี	119-133
แนวทางการจัดทำต้นฉบับบทความ เพื่อส่งขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ใน วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	135-143

**การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศ
ในสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา (ค.ศ. 2009-2017)
Promotion of LGBT Human Rights in the United States
during the Obama Administration (2009-2016)**

**ชัชณพงศ์ นิธิwana¹ และ วรณภา ลีระศิริ²
Chidsanupong Nitiwana³ and Wannapa Leerasiri⁴**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการสำรวจการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา (ค.ศ. 2009-2017) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าประธานาธิบดีโอบามาได้ดำเนินการในเชิงนโยบายประการใดบ้างทั้งในระดับชาติและนานาชาติ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่าในสมัยของประธานาธิบดีโอบามา มีการผลักดันกฎหมายที่เป็นการจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับรัฐบาลกลางหลายฉบับ รวมถึงการจัดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน และมีการผลักดันเรื่องการส่งเสริมสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศในเวทีนานาชาติ อย่างไรก็ตาม อดำรงได้ว่าการผลักดันเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับระหว่างประเทศเป็นการกระทำเพื่อกลบเกลื่อนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านอื่นของสหรัฐอเมริกา

คำสำคัญ ประธานาธิบดีโอบามา, สหรัฐอเมริกา, นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา, ผู้มีความหลากหลายทางเพศ, สิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศ

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
อีเมล: wleerasiri@gmail.com

³ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Muang, Chiang Mai 50200.

⁴ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Muang, Chiang Mai 50200. E-mail: wleerasiri@gmail.com

Abstract

This research study surveys the promotion of the rights of Lesbian Gay Bisexual and Transgender (LGBT) people in the United States under the administration of President Barack Obama (2009-2017). It aims to explore President Obama's policies both at the national and international levels. This study uses a qualitative research method by means of documentary review. Research finds that the Obama Administration initiated several regulatory, diplomatic, and legal actions in an attempt to eliminate discrimination against the LGBT community. The US has also been a lead advocate for LGBT rights in international fora. Nevertheless, these efforts can also be seen as a camouflage for its human rights abuse in other areas.

Keywords President Obama, The United States of America, US Foreign Policy, Gay Lesbian Bisexual and Transgender (LGBT), LGBT Human Rights

1. บทนำ

“Our journey is not complete until our gay brothers and sisters are treated like anyone else under the law.”

President Barack Obama

Inauguration Address, January 2013

“การเดินทางของพวกเราคงยังไม่สมบูรณ์พร้อมหากพี่น้องของเราที่เป็นเกย์ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกันกับคนอื่นๆ”

ประธานาธิบดีบารัค โอบามา

สุนทรพจน์เข้ารับตำแหน่ง, มกราคม 2556

คำสัญญาว่าจะเปลี่ยนแปลงหรือ Change ทำให้นายบารัค โอบามา ผู้สมัครประธานาธิบดีจากพรรคเดโมแครตได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีผิวสีคนแรกของสหรัฐอเมริกา และยิ่งไปกว่านั้นยังได้รับการยกย่องว่าเป็นประธานาธิบดีที่มีนโยบายหัวก้าวหน้าที่สุดคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา หนึ่งในหลักฐานที่ประธานาธิบดี

โอบามาได้แสดงให้เห็นให้ทั่วโลกได้ประจักษ์คือการผลักดันนโยบายที่ส่งเสริมสิทธิของคนกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Lesbian, Gay, Bisexual, Transexual: LGBT) ทั้งในระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศตลอดช่วงระยะเวลา 8 ปี (ค.ศ. 2008-2016) ที่อยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา

บทความวิจัยฉบับนี้มีเป้าหมายที่จะสำรวจว่าในระยะเวลา 8 ปีที่ประธานาธิบดีบารัค โอบามาดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของสหรัฐอเมริกาและผู้นำโลกเสรีนั้น ได้มีนโยบายส่งเสริมและดำเนินการประการใดบ้างที่เป็นการผลักดันเพื่อให้เกิดการลดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ โดยจะอาศัยปัจจัยทางด้านการเมืองภายในประเทศและระหว่างประเทศในการวิเคราะห์ ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากข้อมูลเอกสารทั้งจากสุนทรพจน์ แถลงการณ์ และการรายงานข่าวเป็นสำคัญ

ในบทความนี้ผู้เขียนจะอธิบายถึงนิยามของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พัฒนาการการต่อสู้ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในระดับระหว่างประเทศและในประเทศสหรัฐอเมริกา ตลอดจนอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศภายใต้กรอบของแนวคิดว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อแสดงให้เห็นว่าสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ในส่วนของผลการศึกษานี้ ผู้เขียนจะแสดงผลสำรวจข้อมูลและนโยบายสำคัญๆที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ส่งเสริมสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศในช่วงเวลาที่นายบารัค โอบามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาในการผลักดันสิทธิดังกล่าว

2. นิยาม: บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

เพศสภาพหรือเพศภาวะ (gender) ของบุคคลนั้นต่างจากเพศกำเนิด (sex) ตรงที่มีความสิ้นไหลล้นว่าบุคคลสามารถเลือกหรือกำหนดเพศที่ตรงกับตัวตนของตนเองได้โดยไม่ต้องอ้างอิงกับเพศที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจึงทำให้เพศสภาพมีความหลากหลายมากกว่า นอกจากนี้เพศสภาวะยังเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานทางเพศของบุคคลหรือเพศวิถี (sexuality) ซึ่งแตกต่างกันไปและไม่จำเป็นต้องจำกัดตามบรรทัดฐานของสังคมที่ยอมรับเฉพาะกลุ่มคนที่รักต่างเพศ (heterosexual) ความหลากหลายและสิ้นไหลล้นนี้จึงยากที่จะให้คำอธิบายและกำหนดนิยามความหมายให้เข้าใจได้ง่าย จึงมักเรียกรวมกันว่ากลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือที่เรียกโดยย่อว่ากลุ่ม

บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ที่มาจากคำว่า Lesbian Gay Bisexual and Transgender หมายถึง หญิงรักหญิง ชายรักชาย ผู้ที่รักสองเพศ และผู้ที่ข้ามเพศ กลุ่ม บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ จัดได้ว่าเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม การที่ตัวตนและรสนิยมทางเพศของเขาเหล่านี้ผิดแปลกไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศนี้ ถูกเบียดขับกลายเป็นคนชายขอบที่ต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ การกีดกันไม่ได้สิทธิต่างๆ เทียบเท่ากับผู้ที่มิตัวตนและรสนิยมทางเพศตามที่เป็นไปตามครรลอง ไปจนถึงการถูกตราว่ารสนิยมทางเพศของเขาเหล่านั้นผิดกฎหมาย และในบางกรณีก็อาจถูกทำร้ายจนถึงแก่ชีวิต

กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศต้องกลายมาเป็นเป้าของการถูกโจมตีในฐานะของกลุ่มคนที่ไม่ม่ศีลธรรมขัดกับหลักศาสนา หรือแม้กระทั่งมองว่าผิดแปลกไปจากมนุษย์ทั่วไป กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ยังคงได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ภาพลักษณ์ของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมักถูกนำเสนอออกมาในเชิงลบ เช่น เป็นผู้ที่มีอารมณ์ความรู้สึกรุนแรง ก้าวร้าว นอกจากนี้ สังคมยังกีดกันสิทธิหรือโอกาสความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเนื่องจากอคติความเชื่อที่ไม่ถูกต้องต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การกีดกันในการรับตำแหน่งบริหารระดับสูง เป็นต้น การต้องเผชิญหน้ากับการถกเถียงในลักษณะนี้อยู่เป็นประจำส่งผลทางจิตวิทยาและทางสังคมต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเผชิญหน้ากับคนที่เกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน (homophobia) ทำให้เกิดความหวาดกลัวเผชิญกับความโศกเศร้า ความโกรธ และท้ายที่สุดความอึดอัดคับแค้นใจทั้งหลายก็ทำให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศจำนวนไม่น้อยรับเอาความเกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกันมาโดยไม่รู้ตัว (Russell, 2004)

3. พัฒนาการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

การเรียกร้องสิทธิของกลุ่มคนรักเพศเดียวกันเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมี Germany's Scientific Humanitarian Committee ที่ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1897 ในเมืองเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี เป็นองค์กรส่งเสริมสิทธิของเกย์ องค์กรแรกของโลกที่ดำเนินการเพื่อเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน องค์กรดังกล่าวถูกนาซีสั่งปิดในปี ค.ศ. 1933 ส่วน ชาวเกย์ในยุโรปถูกจับและส่งตัวไปยังค่ายกักกันของนาซี ฮิตเลอร์เชื่อว่าการเป็นเกย์นั้นเป็นเหมือนโรคติดต่อและต้องหาทางจำกัดเพื่อธำรงความบริสุทธิ์ของเชื้อสายเยอรมันอันสูงส่ง บนเครื่องบินของนักโทษที่เป็นเกย์นั้นจะมีสัญลักษณ์สามเหลี่ยมหัวคว่ำสี

ชมพูติไว้ที่เครื่องแบบเพื่อแบ่งแยกกลุ่มเกย์ออกจากนักโทษคนอื่นๆ และทำให้สัญลักษณ์สามเหลี่ยมสีชมพูกลายเป็นสัญลักษณ์สากลในการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เชื่อว่ามีเกย์กว่าหมื่นคนที่ถูกฆ่าตายในค่ายกักกัน คนที่เหลือถูกทำร้าย เหยียดหยาม กักขัง ถูกนำไปใช้ไปหนุทดลอง หรือแม้กระทั่งถูกตอน (Hari, 2011; Tatchell, 2015) ความโหดร้ายทารุณที่นาซีมีต่อกกลุ่มเกย์เป็นที่รับรู้เป็นการทั่วไปแต่ประเด็นเรื่องสิทธิของเกย์รวมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็ยังคงไม่ได้เป็นประเด็นในความสนใจเมื่อเทียบกับประเด็นอื่นๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงระหว่างประเทศ

ในทศวรรษที่ 1950-1960 เกิดขบวนการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ขึ้นในสหรัฐอเมริกา เรียกว่า Homophile Movement โดยกลุ่มที่เรียกว่า Mattachine Society ในเมืองลอส แองเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย และ The Daughters of Bilitis ในเมืองซานฟรานซิสโก กิจกรรมของกระบวนการเคลื่อนไหวนี้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับท้องถิ่น เรียกร้องให้มีการสร้างบริบททางสังคมที่ปลอดภัย การจัดการเลือกปฏิบัติในที่ทำงานและที่พักอาศัย และส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ กฎหมาย และอาชีพอื่นๆ มีทัศนคติที่มีความเห็นใจต่อคนรักเพศเดียวกันมากขึ้น (Cornell University, 2006)

คลื่นลูกที่สองของกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของกลุ่มเกย์ในสหรัฐอเมริกาปะทุขึ้นหลักจากเกิดเหตุการณ์จลาจลที่บาร์ซอสโตนวอลล์ ในนครนิวยอร์กในปี ค.ศ. 1969 นำโดยกลุ่ม New York's Gay Liberation (GLF) การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม GLF ไม่ได้เน้นการสร้าง ความเข้าใจและการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อกกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่หันไปเน้นการปลดปล่อยทางเพศ (sexual liberation) แต่ต้องการพังทลายโครงสร้างทางสังคมชายเป็นใหญ่แบบดั้งเดิม เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะก้าวร้าว ที่วิพากษ์วิจารณ์ค่านิยมกระแสหลัก ต้องการปฏิวัติสังคม เพื่อหยุดการกดขี่ข่มเหงกลุ่มเพศทางเลือกที่ถูกเบียดขับไปเป็นคนชายขอบของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ยึดถือและภาคภูมิใจในตัวตนของเพศทางเลือก

ขบวนการเคลื่อนไหว GLF นำกลุ่มการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของกลุ่ม บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ จากการเรียกร้องสิทธิเชิงลบ (negative rights) คือการเรียกร้องให้หยุดการกีดกันทางกฎหมาย ไปสู่การเรียกร้องสิทธิเชิงบวก (positive rights) คือการให้สิทธิพลเมือง และกลุ่มคนรักเพศเดียวกันเช่น การให้ความคุ้มครองทางกฎหมายจากการเลือกปฏิบัติ และการรับรองสถานะตามกฎหมายของความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกัน (Encarnación, 2014)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศต้องเผชิญกับ โศกนาฏกรรมและความรุนแรง การถูกเลือกปฏิบัติและการกระทำอันไม่เป็นธรรมทั้งในระดับ สังคมภายในรัฐไปจนถึงระดับระหว่างประเทศทำให้กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมีความพยายามในการขับเคลื่อนสิทธิของกลุ่มมาอย่างต่อเนื่อง แต่แม้ว่าการต่อสู้ของกลุ่มบุคคล

ผู้มีความหลากหลายทางเพศจะเกิดขึ้นคู่ขนานไปกับการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของผู้หญิงและกลุ่มคนผิวสี แต่จะเห็นได้ว่าเมื่อเทียบกับสองกลุ่มที่กล่าวมาแล้วการยอมรับสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศยังคงด้อยกว่ามาก

เช่นเดียวกับสิทธิของคนผิวสี สิทธิของผู้หญิง สิทธิของคนพิการ สิทธิของคนพื้นถิ่น บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศก็ควรได้รับสิทธิตามหลักการสิทธิมนุษยชนและได้รับการปฏิบัติอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับกลุ่มอื่นๆ บนพื้นฐานของอิทธิพลสิทธิในเสรีภาพจากการถูกเลือกปฏิบัติ ได้รับความเสมอภาคตามกฎหมาย และความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีกฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศขึ้นมาเป็นการเฉพาะจึงยังต้องใช้การตีความจากหลักการของสิทธิมนุษยชนสากล กล่าวคือ

“ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ใน
ปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนิดใด อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ
ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น...” (ข้อ 2 ปฏิญญา
สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 1948)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ถือว่าเป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชนที่ยึดถือกันในปัจจุบันจะไม่มีการบัญญัติสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเอาไว้อย่างชัดเจน แต่ด้วยแนวคิดของปฏิญญาฯ ที่กล่าวถึงสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดบนพื้นฐานของการไม่แบ่งแยกที่จะทำให้มนุษย์สามารถมีวิถีการดำรงชีวิตตามความสามารถของตนเองอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิดังกล่าวย่อมหมายถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศด้วย รัฐภาคีต่างๆย่อมมีหน้าที่ตามพันธกรณีในการที่จะนำหลักปฏิญญาดังกล่าวไปเป็นต้นแบบในการจัดทำระบบกฎหมายของตนและปฏิบัติต่อประชาชน ให้สอดคล้องตามมาตรฐานตามศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เสมอภาคกัน (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2555; บุษกร สุริยสาร, 2557)

นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ยังได้กำหนดหน้าที่ของรัฐเอาไว้ด้วยว่า

“รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพและประกันแก่ปัจเจกบุคคลทั้งปวงภายในดินแดนของตนและภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆ อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ” (กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง มาตรา 2)

(กระทรวงการต่างประเทศ, ม.ป.ป.)

ตามมาตรานี้สามารถตีความได้ว่ารัฐไม่เพียงแต่ต้องตระหนักถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่รัฐยังมีหน้าที่ที่จะต้องให้หลักประกันสิทธิแก่พลเมืองของตนอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งเพศอีกด้วย

ต่อมาในปี ค.ศ.1992 ได้มีการยอมรับสิทธิมนุษยชนสากลเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุเพศวิถี ที่ได้รับการบันทึกไว้ในมติของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนเป็นครั้งแรก ในกรณีระหว่าง Toonen v. Australia โดยคณะมนตรีฯ ได้ลงความเห็นวาทะว่า “เพศ” ในมาตราที่ 2 วรรค 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองนั้นรวมถึงคำว่า “เพศวิถี (sexual orientation)” ด้วย (Toonen v Australia, Communication No. 488/1992, 1994)

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2006 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนจากภูมิภาคต่างๆ ได้ร่วมกันร่างและรับรอง หลักการ Yogyakarta ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นความโน้มเอียงทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ (Yogyakarta Principles) จำนวน 29 ข้อจากมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศสำหรับกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น สิทธิในความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ สิทธิในการรับรองทางกฎหมาย สิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม สิทธิในการศึกษา สิทธิในการทำงาน สิทธิในการประกันสังคม และมาตรการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ และสิทธิในการสมาคมและเสรีภาพการชุมนุมโดยสงบ (Sida, 2012) เพื่อใช้เป็นแนวทางในระดับปฏิบัติในกฎหมายระดับประเทศในการคุ้มครองผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถูกละเมิด โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือต้องการขจัดหรืออย่างน้อยที่สุดคือลดการเลือกปฏิบัติและการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (ประชาไท, 2551) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วยังคงมีปรากฏอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก ในปัจจุบันหลักการ Yogyakarta ซึ่งนับได้ว่าเป็นตราสารที่สมบูรณ์ที่สุดในการปรับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศกับประเด็นเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ

นอกจากนี้ ข้อเสนอขององค์การแรงงานระหว่างประเทศในเรื่องเอชไอวีและเอดส์ และโลกแห่งการทำงาน ค.ศ. 2010 (ข้อที่ 200) ได้ใช้หลักการว่าเอชไอวีและเอดส์ควรได้รับการยอมรับว่าเป็นประเด็นสำคัญในการทำงาน และตั้งอยู่บนหลักของการไม่เลือกปฏิบัติด้วย

ปฏิญญาการเมืองแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยเอชไอวีและเอดส์ (UN Political Declaration on HIV and AIDS) ซึ่งได้รับการรับรองในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2011 และเป็นแนวทางที่สำคัญที่สุดสำหรับรัฐสมาชิก ได้ระบุถึงชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย โดยวรรคที่ 85 ของปฏิญญานี้ ได้กล่าวถึงการส่งเสริมความก้าวหน้าด้านสิทธิมนุษยชนในการลดการตีตรา การเลือกปฏิบัติ และความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับเชื้อเอชไอวี

อย่างไรก็ตาม การรับรองดังกล่าวเพิ่งจะได้รับการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการและชัดเจนโดยองค์การสหประชาชาติเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ในวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 2011 คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้รับรองมติว่าด้วยสิทธิของคนที่มีความหลากหลายทางเพศในการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีเพศวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศเช่นไร ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2012 ส่งผลให้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ สำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ ได้ตีพิมพ์รายงานซึ่งกำหนดข้อผูกพันสำคัญ 5 ประการ ที่รัฐพึงมีต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ (บุษกร สุริยสาร, 2557)

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้คือพัฒนาการของการต่อสู้และพัฒนาการของการรับรองสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับระหว่างประเทศภายใต้กรอบขององค์การสหประชาชาติแต่การที่รัฐภาคีจะนำไปปฏิบัติหรือปรับใช้ในระดับประเทศหรือไม่ นั้น ย่อมเป็นเขตอำนาจของรัฐนั้นๆ และขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้นำรัฐนั้นเป็นสำคัญ นอกจากนี้การเปิดเผยตัวกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและการยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่มากขึ้นทั่วโลก การผลักดันขององค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (NGO) อย่างองค์กร International Lesbian Gay Association (ILGA) รวมถึงองค์กรต่างประเทศที่ไม่ใช่รัฐ (INGO) อย่างองค์กรนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) ในการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ (Picq & Thiel, 2015) ไปจนถึงการนำเอาสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมาเป็นเครื่องมือทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Gross, 2015) ทำให้การผลักดันสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศถูกนำมาเป็นประเด็นศึกษาในศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น

4. แนวโน้มทางสังคมในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาแม้ว่าจะได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งเสรีภาพแต่ก็เป็นประเทศที่ยังคงมีการกีดกันและเหยียดกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศอยู่ไม่น้อย มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้มีความรุนแรงทางเพศ มีอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังอยู่เป็นระยะ อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวอเมริกันจะมีแนวโน้มที่จะมีความเห็นอกเห็นใจต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ถูกเลือกปฏิบัติมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสถานการณ์โดยทั่วไปของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศจะดีขึ้นและหลุดพ้นจากการเลือกปฏิบัติหรือการเผชิญหน้ากับตราบาปทางสังคมแต่อย่างใด ยกตัวอย่างเช่น การถกเถียงในประเด็นเรื่องการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน เมื่อมีการถกเถียงในประเด็นนี้ทั้งในระดับส่วนบุคคล ระดับสังคม และในกระบวนการออกกฎหมายในระดับประเทศก็จะต้องมีการนำแง่มุมต่างๆ ในชีวิตของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศขึ้นมาถกเถียงและเปิดเผย ซึ่งเรื่องราวบางอย่างอาจเป็นเรื่องราวส่วนบุคคลเป็นความลับหรือเป็นเรื่องอ่อนไหว แต่กลับถูกนำมาตีแผ่เพื่อเป็นที่ถกเถียง แน่นอนว่าผู้ที่สนับสนุนย่อมมีความเห็นอกเห็นใจแต่ก็ย่อมมีผู้ที่ถากถางและเหยียดหยันเช่นเดียวกัน และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศก็ต้องผ่านกระบวนการเหล่านี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Russell, 2004)

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาของแอนดรูว์ ฟลอเรส นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย ลอส แองเจลิสในปี ค.ศ. 2014 พบว่าแนวโน้มของสังคมในเรื่องทัศนคติที่มีต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกาเป็นไปในทิศทางบวกมากขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์แบบสำรวจจุ่มติมหาชนเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ได้เก็บข้อมูลมานับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 จำนวน 325 ครั้ง พบว่าชาวอเมริกันมีแนวโน้มในการสนับสนุนสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเพิ่มในอัตราที่สูงใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะแล้วมติมหาชนที่ให้การสนับสนุนความเท่าเทียมในเรื่องสิทธิการแต่งงานเพิ่มขึ้นเกือบหนึ่งเท่าตัวนับตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 2000 ในขณะที่การสนับสนุนสิทธิในการรับบุตรบุญธรรมของคู่แต่งงานเพศเดียวกันเพิ่มขึ้นเป็น 63% และ 72% สนับสนุนการปกป้องกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ (Flores, 2014) จะเห็นได้ว่าสังคมอเมริกันมีทัศนคติที่เป็นบวกมากขึ้นอย่างมากใน 8 ปี ที่โอบามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี

ในช่วงหาเสียงในการลงสมัครเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในสมัยแรกประธานาธิบดีโอบามาเป็นผู้สมัครจากพรรคใหญ่ที่มีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ก้าวหน้าที่สุดในประวัติศาสตร์ของการเมืองสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะเป็น

สนับสนุนร่างกฎหมายส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศฉบับสำคัญๆ เช่น Employment Non-Discrimination Act (ENDA)⁵, The Matthew Shepard Hate Crimes Act⁶ ไปจนถึงการสนับสนุนการเพิ่มงบประมาณโครงการช่วยเหลือเอชไอวี และต่อต้านกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การต่อต้านกฎหมาย Defense of Marriage Act (DOMA)⁷ และ การยกเลิกนโยบาย Don't Ask, Don't Tell⁸ เป็นต้น การที่โอบามามีนโยบายที่ส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ก้าวหน้าและชัดเจนทำให้ได้รับเสียงสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในครั้งแรกอย่างท่วมท้น

โดยปกติแล้วพรรคเดโมแครตที่มีความเป็นเสรีนิยมหัวก้าวหน้ามากกว่าจะมีจุดยืนทางการเมืองที่เป็นมิตรต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าพรรครีพับลิกันที่มีจุดยืนอนุรักษนิยม การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2008 เป็นอีกปีหนึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนถึงจุดยืนที่แตกต่างของทั้งสองพรรคในประเด็นดังกล่าว ทำให้นายบารัค โอบามา ผู้แทนจากพรรคเดโมแครตได้รับเสียงสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลผู้มีความ

⁵ The Employment Non-Discrimination Act (ENDA) เป็นร่างกฎหมายที่เสนอต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกา มีใจความสำคัญคือการจัดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานบนพื้นฐานแห่งเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศโดยสถานประกอบการที่มีลูกจ้างมากกว่า 15 คนขึ้นไป

⁶ The Matthew Shepard and James Byrd, Jr. Hate Crimes Prevention Act หรือ the Matthew Shepard Act เป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกาในวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 2009 และลงนามโดยประธานาธิบดีโอบามาในวันที่ 28 เดือนตุลาคมในปีเดียวกัน

⁷ The Defense of Marriage Act (DOMA) (1996-2003) เป็นกฎหมายในระดับของสหพันธรัฐของสหรัฐอเมริกาที่ยอมรับเฉพาะการแต่งงานของหญิงและชายเท่านั้นว่าเป็นการแต่งงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย และอนุญาตให้มลรัฐให้ปฏิเสธการยอมรับการแต่งงานของคนเพศเดียวกันที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายของมลรัฐอื่นได้ ส่งผลให้คู่แต่งงานของคนเพศเดียวกันไม่ได้รับสิทธิและความคุ้มครองตามกฎหมายของสหพันธรัฐ ต่อมามาตรานี้ (section 3) ถูกศาลสูงวินิจฉัยว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญและถูกยกเลิกไปทำให้คู่แต่งงานของคนเพศเดียวกันได้รับการยอมรับภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลาง

⁸ นโยบาย Don't Ask, Don't Tell คือนโยบายที่ให้กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) เก็บความโน้มเอียงทางเพศของตนไว้เป็นความลับ เนื่องจากแต่เดิมนั้นกองทัพไม่อนุญาตให้กลุ่ม LGBT เข้ารับราชการทหาร ในช่วงรัฐบาลคลินตันจึงพยายามประนีประนอมโดยการเสนอนโยบาย Don't Ask, Don't Tell นี้เพื่อให้ชาว LGBT เข้ารับราชการทหารได้ แต่ก็ต้องไม่แสดงความโน้มเอียงทางเพศหรือเพศสภาวะของตนออกมามีเช่นนั้น ก็จะถูกไล่ออกจากราชการ การยกเลิกนโยบาย Don't Ask, Don't Tell นี้คือการอนุญาตให้บุคลากรทางทหารสามารถแสดงความโน้มเอียงทางเพศของตนได้อย่างเปิดเผย

หลากหลายทางเพศไปอย่างท่วมท้นเป็นประวัติการณ์ คือ 81% มีเพียง 19% ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศเท่านั้นที่สนับสนุนพรรครีพับลิกัน

4.1 การส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศของรัฐบาลโอบามาสมัยที่ 1 (ค.ศ. 2008-2012)

4.1.1 *The Matthew Shepard and James Byrd, Jr. Hate Crimes Prevention Act (The Matthew Shepard Act)*

สหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังด้วยเหตุแห่งเพศ ทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เกย์ เลสเบี้ยน กระเทย หรือผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศอื่นๆ ตกเป็นเป้าของการถูกล้อเลียน และในหลายกรณีถูกทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิต ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1998 เกิดเหตุลักพาตัว และฆาตกรรมเกย์หนุ่มแมทธิว เชพเพิร์ท ซึ่งเกิดจากความเกลียดชังทางเพศ ในปีเดียวกันนั้นเองชาวหนุ่มผิวสีแอฟริกันอเมริกัน เจมส์ ไบรด์ จูเนียร์ ก็ถูกฆาตกรรมที่รัฐเท็กซัสโดยกลุ่มคนผิวขาวที่เชื่อว่าตนเองมีความเหนือกว่าทางชาติพันธุ์ (white supremacists) (CNN Politics, 2009)

The Matthew Shepard Act เป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกาในวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 2009 และลงนามโดยประธานาธิบดีโอบามาในวันที่ 28 เดือนตุลาคม ในปีเดียวกัน มีฐานะเป็นส่วนขยายของกฎหมาย The National Defense Authorization Act for 2010 (H.R. 2647) The Matthew Shepard Act นี้เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการฆาตกรรมบนพื้นฐานของความเกลียดชัง (hate crimes) ว่าให้รวมถึงความเกลียดชังบนพื้นฐานแห่งเพศ ไม่ว่าจะเป็นเพศที่แท้จริง เพศสภาวะ ความโน้มเอียงทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ และความหลากหลาย (Department of Justice, 2015)

4.1.2 *Don't Ask, Don't Tell Repeal Act of 2010*

นโยบาย Don't Ask, Don't Tell หรือ “นโยบายไม่ถามไม่บอก” เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในช่วงของประธานาธิบดีบิล คลินตันในปี ค.ศ. 1993 ที่ป้องกันการเลือกปฏิบัติกลุ่มความหลากหลายทางเพศหรือเกย์ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศได้เข้ารับราชการในกองทัพ แต่ในทางตรงกันข้ามนโยบายดังกล่าวกับกระหัดต่อทหารที่เปิดเผยว่าตนเป็นเกย์อย่างเต็มตัว ดังนั้นทหารจึงไม่ควรเปิดเผยตนเองหากไม่มีคนถาม ทำให้บุคลากรในกองทัพต้องเก็บกดอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองไว้เนื่องจากกองทัพมีทัศนคติที่เป็นลบอย่างมากต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ประธานาธิบดีโอบามาสามารถผลักดันกฎหมายยกเลิกนโยบาย Don't Ask, Don't Tell (Don't Ask, Don't Tell Repeal Act of 2010, H.R. 2965) ในวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 2010 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 2011 ยอมรับให้กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งเกย์ เลสเบี้ยน คนรักสองเพศสามารถรับราชการทหารได้ (Schacter, 2010)

4.1.3 ขจัดทางเลือกปฏิบัติในระบบประกันสุขภาพ

ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 2010 ประธานาธิบดีโอบามาได้ลงนามในกฎหมายประกันสุขภาพ The Affordable Care Act กำหนดให้บริษัทประกันไม่สามารถเลือกปฏิบัติในการให้บริการทางด้านสุขภาพเพียงเพราะว่าเป็นเกย์ เลสเบี้ยน คนรักสองเพศ หรือคนข้ามเพศ (Leiro, 2016)

4.1.4 ยุทธศาสตร์เรื่อง HIV/AIDS

ประธานาธิบดีโอบามาได้ออกแผนที่เรียกว่า First Comprehensive National HIV/AIDS Strategy เป็นแผน 10 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010-2020 โดยมีเป้าหมายเพื่อลดช่องว่างในการได้รับการดูแล ของกลุ่มเกย์ และชายรักสองเพศเชื้อชาติต่างๆ และรวมถึงหญิงข้ามเพศที่เป็นคนผิวสี (Leiro, 2016)

4.1.5 การผลักดันสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับระหว่างประเทศ

“No country should deny people their rights because of who they love, which is why we must stand up for the rights of gays and lesbians everywhere.”

President Barack Obama, September 2011
The United Nations

“ไม่มีประเทศหนึ่งประเทศใดควรจะปฏิเสธสิทธิของพลเมืองบนพื้นฐานของบุคคลที่เขารัก จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมเราจึงต้องต่อสู้เพื่อสิทธิของเกย์และเลสเบี้ยนในทุกๆ ประเทศ”

ประธานาธิบดีบารัค โอบามา, กันยายน 2554
องค์การสหประชาชาติ

นโยบายในการส่งเสริมสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศของประธานาธิบดีโอบามาไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงภายในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ยังมีการผลักดันในระดับนานาชาติอีกด้วย

ในถ้อยแถลงของรัฐมนตรีต่างประเทศ นางฮิลลารี คลินตัน ในวันสิทธิมนุษยชนสากลเมื่อเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2011 ได้กล่าวถึงสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเอาไว้อย่างชัดเจนว่า สิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศคือสิทธิมนุษยชนภายใต้บทบัญญัติของปฏิญญาสิทธิมนุษยชนสากล (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ในฐานะมนุษย์คนทุกๆ คนย่อมมีสิทธิและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน สิทธิเหล่านี้ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ไม่ได้เป็นสิทธิที่สร้างขึ้นใหม่และมอบให้กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษแต่เป็นการตระหนักและยอมรับถึงสิทธิเหล่านั้นที่เคยถูกกีดกันและมองข้าม ดังนั้นสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศคือสิทธิมนุษยชน และสิทธิมนุษยชนคือสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การที่บุคคลผู้หนึ่งถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิตเพียงเพราะเหตุแห่งเพศ ถูกประณามเพียงเพราะบุคคลนั้นปฏิบัติที่จะแสดงบทบาทที่เหมาะสมของความเป็นผู้หญิงผู้ชายตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สังคมยึดถือ คือการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในฐานะผู้แทนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา นางคลินตันยังได้เรียกร้องรัฐบาลของรัฐต่างๆ ให้ตระหนักถึงสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยชี้ให้เห็นว่าการเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติที่ก้าวข้ามพรมแดนของรัฐ ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้นการที่รัฐบาลประกาศว่าการเป็นคนรักเพศเดียวกันผิดกฎหมาย คือการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในเดือนธันวาคม ปีเดียวกันนั้นเอง ประธานาธิบดีโอบามาได้ออกบันทึกของประธานาธิบดี (President Memorandum) ให้หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกามีที่ตั้งอยู่ต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง การท่องเที่ยว การทรวงยุติธรรม กระทรวงเกษตร กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า ผู้แทนทางการค้าของสหรัฐอเมริกา และหน่วยงานอื่นๆ ตามคำสั่งของประธานาธิบดี ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ การต่อต้านการเอาผิดหรือลงโทษอันเนื่องมาจากการเป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ หรือพฤติกรรมที่เป็นการแสดงออกถึงเพศสภาวะบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ การปกป้องผู้ลี้ภัยและผู้หลบหนีภัยที่เป็นกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ใช้การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนและการส่งเสริมการไม่เลือกปฏิบัติ ให้มีการตอบโต้อย่างทันท่วงทีในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่ม

บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในต่างแดน ให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการต่อสู้เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ และต้องมีการรายงานความก้าวหน้าในประเด็นดังกล่าวด้วย (The White House, 2011)

ในด้านการสนับสนุนทางการเงิน กระทรวงการต่างประเทศยังขยายกองทุน Global Equality Fund ซึ่งเป็นความร่วมมือภาครัฐและเอกชนหลายภาคส่วนเพื่อพัฒนาสิทธิมนุษยชนของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศทั่วโลก นับตั้งแต่ที่กองทุนเปิดตัวในเดือนธันวาคม 2011 ได้มีการจัดสรรเงินจำนวนกว่า 30 ล้านดอลลาร์ให้แก่องค์กรภาคประชาสังคมใน 80 ประเทศทั่วโลกมากขึ้นกว่านั้นองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการรับผิดชอบหลักในการให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งยังได้มีการก่อตั้งบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ Global Development Partnership และ "Being LGBTI in Asia" ที่ได้รับทุนสนับสนุนโครงการสิทธิมนุษยชนบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ มากมาย

แม้ว่าประธานาธิบดีโอบามาจะมีนโยบายในการส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ชัดเจนกว่าประธานาธิบดีคนอื่นๆ และได้รับเสียงสนับสนุนอย่างมากจากกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยแรก แต่ปรากฏว่าประธานาธิบดีโอบามากลับไม่สามารถที่จะผลักดันกฎหมายที่สำคัญๆ อย่าง Employment Non-Discrimination Act (ENDA) หรือ การแก้ไข Defense of Marriage Act (DOMA) ได้ตามที่หาเสียงเอาไว้ ทำให้เสียงสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในการเลือกตั้งกลางสมัยในปี ค.ศ. 2010 มีจำนวนกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ที่สนับสนุนพรรคเดโมแครตลดลง เหลือเพียง 69% ในขณะที่พรรคริพับลิกันได้คะแนนเสียงสนับสนุนเพิ่มขึ้นคือได้ไปถึง 1 ใน 3 คือ 31% และเสียงสนับสนุนในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสมัยที่สองน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด

4.2 การส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศของรัฐบาลโอบามาสมัยที่ 2 (ค.ศ. 2012-2016)

ในการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในสมัยที่ 2 ประธานาธิบดีโอบามานั้นมีความก้าวหน้าในการผลักดันนโยบายและการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าในสมัยแรกค่อนข้างมากจนกระทั่งได้รับการขนานนามจากนิตยสาร Newsweek ว่าเป็น America's First Gay President ในปี ค.ศ. 2013 จากการเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่บรรจุประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศในการกล่าวสุนทรพจน์เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีในสมัยที่สองเมื่อเดือนมกราคม

ค.ศ. 2013 ว่าการต่อสู้เพื่อสิทธิในการแต่งงานของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศถือว่าเป็นหนึ่งของการต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองเช่นเดียวกับการต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้หญิงและคนผิวสี

4.2.1 สิทธิการแต่งงาน *Defense of Marriage Act (DOMA)* และ *Proposition 8*

สิ่งที่ถือว่าเป็นความสำเร็จที่สำคัญที่สุดและโดดเด่นมากที่สุดในเรื่อง การส่งเสริมสิทธิความหลากหลายทางเพศของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้แก่ เรื่องสิทธิในการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน กล่าวคือ ในเดือนมิถุนายน ปีค.ศ. 2013 ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาในคดี *United States v. Windsor* ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาประกาศคำตัดสินเกี่ยวข้องกับสิทธิการแต่งงานที่เป็นประโยชน์ต่อคนรักเพศเดียวกันไว้สองประเด็น

ประการแรก ศาลสูงสหรัฐตัดสินยกเลิกกฎหมายของรัฐบาลกลาง *Defense of Marriage Act* หรือ *DOMA* ข้อ 3 ที่กำหนดให้คำว่า แต่งงาน หมายถึงการสมรสเป็นสามีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างชายและหญิงเท่านั้น และคำว่า คู่สมรส หมายถึงบุคคลที่เป็นสามีหรือภรรยาของบุคคลที่มีเพศตรงกันข้ามเท่านั้น เพราะการระบุเช่นนี้ทำให้คู่รักเพศเดียวกันไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย 996 ฉบับที่คู่สมรสเพศเดียวกันได้รับ เช่นการลดหย่อนภาษี สิทธิในการโอนย้ายสัญชาติหลังจากแต่งงาน ประกันสุขภาพของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งครอบคลุมไปถึงคู่สมรส

ประการที่สอง การต่อสู้เพื่อสิทธิการแต่งงานของคนรักเพศเดียวกันในแคลิฟอร์เนีย ในการเลือกตั้งเดือนพฤศจิกายน ปี 2008 รัฐแคลิฟอร์เนียมีการเสนอ *Proposition 8* เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญของรัฐแคลิฟอร์เนียไปพร้อมกับการเลือกตั้งประธานาธิบดี *Proposition 8* ได้เสนอให้เพิ่มข้อ 7.5 เข้าไปในรัฐธรรมนูญของรัฐแคลิฟอร์เนียระบุว่า การแต่งงานระหว่างชายและหญิงเท่านั้นที่จะมีผลตามกฎหมายและได้รับการรับรองในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ทั้งที่ก่อนหน้านี้การแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันนั้นได้รับการรับรองตามกฎหมายในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เพราะในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008 ได้มีคำตัดสินของศาลสูงสุดมลรัฐแคลิฟอร์เนียว่าการจำกัดสิทธิการแต่งงานของคนเพศเดียวกันตาม *Proposition 22* ซึ่งถูกเสนอใน ค.ศ. 2000 นั้น ละเมิดรัฐธรรมนูญมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ทำให้การแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันนั้นต้องถูกยกเลิกไปเมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งโหวตค้านคำตัดสินของศาลสูงสุดมลรัฐแคลิฟอร์เนียด้วยการรับรองด้วยคะแนน 52.24% ต่อ 47.76% จนมาถึงในวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 2013 คำตัดสินของศาลสูงสหรัฐคือ กลุ่มผู้สนับสนุน *Proposition 8* ไม่มีอำนาจฟ้องภายใต้รัฐธรรมนูญมาตรา 3 เมื่อมลรัฐแคลิฟอร์เนียไม่ได้เป็นผู้ยื่นอุทธรณ์เพื่อปกป้องกฎหมายของมลรัฐ ทำให้คำพิพากษาแห่งศาลชั้นต้นรัฐบาลกลางถือเป็นคำพิพากษาสูงสุด จึงส่งผลให้ *Proposition 8* ไม่มีผลบังคับใช้ตาม

กฎหมายในทันที และการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันกลับมาได้รับการรับรองตามกฎหมายอีกครั้งในรัฐแคลิฟอร์เนีย (พิมพ์ลิริ เพชรน้ำรอบ, 2556)

หลังจากที่ศาลสูงมีคำพิพากษากรณี Windsor ที่กล่าวไปข้างต้นการเมืองและกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีทิศทางเป็นบวกในเรื่องสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น เช่น มีวุฒิสภาจำนวน 30 คนให้การสนับสนุนการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน นอกจากนี้รัฐนิวเจอร์ซีย์ เดลาแวร์ ฮาวาย อิลลินอยส์ นิวแม็กซิโก และเพนซิลวาเนียให้การยอมรับการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน ทำให้จำนวนมลรัฐที่การแต่งงานของคนเพศเดียวกันถูกกฎหมายรวมเป็น 19 มลรัฐ (รวมกรุงวอชิงตัน ดี ซี) คิดเป็นจำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ 45% ของสหรัฐอเมริกา ความก้าวหน้าอีกประการคือ ศาลสหพันธรัฐและศาลมลรัฐใน 13 มลรัฐ (รวมถึงรัฐที่อนุรักษ์นิยมอย่างมากเช่น ยูทาห์ และเท็กซัส) ได้ตัดสินให้การห้ามการแต่งงานของคนเพศเดียวกันเป็นการกระทำที่ขัดต่อบทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามาตรา 14 ว่าด้วยเรื่อง ความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย (Equal Protection Clause) ตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เคยคิดและเชื่อว่าเป็นไปไม่ได้อย่างเรื่องการแต่งงานของคนเพศเดียวกันสามารถกลายมาเป็นกฎหมายของแผ่นดินที่ไม่ถูกขัดขวางโดยศาลสูงของประเทศ (Encarnación, 2014) ภายหลังจากคำตัดสินของศาลสูง ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาก็ได้ประกาศให้สังคมโลกได้รับรู้ ถึงชัยชนะในครั้งนี้โดยการทวีตข้อความลงในสังคมออนไลน์ว่า

"Today is a big step in our march toward equality. Gay and lesbian couples now have the right to marry, just like anyone else. #LoveWins," (Korte, 2015)

“วันนี้ถือว่าเป็นก้าวที่สำคัญของพวกเราที่จะเข้าถึงความเท่าเทียม คู่เกย์ เลสเบี้ยนทั้งหลายล้วนมีสิทธิที่จะได้แต่งงานเหมือนกับคู่อื่นๆ #LoveWins”

แม้การต่อสู้นี้ยังต้องดำเนินต่อไป แต่พัฒนาการที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าสิทธิความหลากหลายทางเพศนั้น ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนในกระแสหลัก ในครั้งนี้ถือเป็นความสำเร็จอีกครั้งของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ในสมัยที่สองในการเอาชนะข้อกล่าวหาในสมัยแรก ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการแต่งงานเพศเดียวกัน

มากไปกว่านั้นภายหลังกาตตัดสินศาลสูงสุดที่รับรองการแต่งงานของคนเพศเดียวกันด้วยคะแนน 5 ต่อ 4 เสียง ทั้ง 50 มลรัฐ ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้กล่าวแสดงความยินดีหลังศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาประกาศกาตตัดสิน ระบุว่าความสำเร็จในครั้งนี้เป็นผลตอบแทนของความยุติธรรมแก่ผู้ที่สนับสนุนความเท่าเทียมของคนเพศเดียวกันทุกคนซึ่งทุ่มเทผลักดันกันมาอย่างยาวนานและทำเนียบขาวของสหรัฐอเมริกา ก็ได้เปิดไฟประดับทั่วอาคารเป็นสีรุ้งเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จในครั้งนี้ (De Vries, 2015) ในเฟซบุ๊กมีการโพสต์ข้อความหลังจากกาตตัดสินดังกล่าวว่า “Love just won” แปลว่า ความรักชนะทุกสิ่ง มากกว่า 26 ล้านคนทั่วโลกและยังพร้อมใจเปลี่ยนภาพโปรไฟล์เป็นรูปซึ่งคาดด้วยสีรุ้ง เป็นการแสดงออกถึงความภูมิใจในสิ่งที่พวกเขาเป็น โดยไม่ใช่เพียงเหล่ากลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงชายจริงหญิงแท้ที่ร่วมแสดงความยินดีในสิทธิอันชอบธรรมในการแต่งงาน (Dewey, 2015) ส่วนในโลกทวิตเตอร์นั้น แฮชแท็กคำว่า #LoveWins ก็ติดเป็นอันดับที่สองของคำฮิต ซึ่งถ้าหากมีการใช้แฮชแท็กคำนี้ ก็มักจะมียูทูบหัวใจสีรุ้งพ่วงห้อยท้ายด้วย (Flynn, 2015)

4.2.2 การรับบุตรบุญธรรม

ภายหลังความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของสหรัฐอเมริกาในการบรรลุลกฏหมายการแต่งงานเพศเดียวกัน อีกความสำเร็จหนึ่งในสมัยที่สองของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ในการส่งเสริมสิทธิความหลากหลายทางเพศคือการรับบุตรบุญธรรมเมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 2013 ศาลสหพันธรัฐตัดสินว่าการที่รัฐมิสซิสซิปปีออกกฎหมายห้ามคู่แต่งงานเพศเดียวกันรับบุตรบุญธรรม (Anti-Gay Adoption Law) นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากก่อนหน้านี้ศาลสูงได้มีคำพิพากษาให้การแต่งงานของคนเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลทำให้คู่แต่งงานเพศเดียวกันในสหรัฐอเมริกา ย่อมได้รับสิทธิต่างๆ พึ่งมีอันเกิดจากการแต่งงานนั้น และการรับบุตรบุญธรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการสมรสทำให้การไม่อนุญาตให้คู่สมรสเพศเดียวกันยอมขัดต่อกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนั้นตามคำพิจารณาดังกล่าวคู่แต่งงานเพศเดียวกันย่อม สามารถจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมได้ถูกต้องตามกฎหมายในทั้ง 50 รัฐ

ทั้งนี้ คาดว่าผลของกาตตัดสินดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญกระตุ้นให้คู่รักเพศเดียวกันตัดสินใจแต่งงานสร้างครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่ออัตราการกระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจการจัดการแต่งงานและของชำร่วย อีกทั้ง กลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และสินค้าเกี่ยวกับการปรับปรุงและตกแต่งบ้านก็น่าจะได้รับผลดีจากผลของกาตตัดสินของประธานศาลสูงสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน (Reilly, 2016)

4.2.3 สิทธิในการรับราชการทหาร

ในสมัยที่ 2 ของประธานาธิบดีโอบามามีความก้าวหน้าในการส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในวงการทหารมากกว่าในสมัยแรกและเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญของความก้าวหน้าในเรื่องการส่งเสริมสิทธิ บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศของสหรัฐอเมริกาคือการแต่งตั้งบุคคลที่เป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างเปิดเผยให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในกระทรวง กล่าวคือ ในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีบารัค โอบามาได้แต่งตั้งให้นายอีริก แพนนิง (Eric Fanning) ให้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีกองทัพบก (Secretary of the Army)⁹ ซึ่งถือว่าเป็นข้าราชการระดับสูงของกองทัพคนแรกที่เป็นเกย์อย่างเปิดเผยในประวัติศาสตร์การรับราชการทหารสหรัฐอเมริกา โดยนายแพนนิ่ง ได้รับการยอมรับจากเหล่าผู้บริหารระดับสูง รวมไปถึงรัฐมนตรีกลาโหมแอสตัน คาร์เตอร์ (Ashton Carter) ได้กล่าวว่าเขาเป็นทางเลือกที่ยอดเยี่ยมที่สุดในการนำกองทัพบก (Holmes, 2015)

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2016 รัฐมนตรีคาร์เตอร์ได้ประกาศว่ากองทัพจะยกเลิกการห้ามให้กลุ่มคนข้ามเพศ (Transgender) เข้ารับราชการในกองทัพ ซึ่งถือว่าเป็นก้าวที่ยิ่งใหญ่เป็นการทลายหนึ่งในกำแพงสุดท้ายที่กีดขวางความเท่าเทียมกันในการเข้ารับราชการทหารในกองทัพอเมริกันหลังจากที่ได้มีการอนุญาตให้เกย์และเลสเบี้ยนเข้ารับราชการได้ในปี ค.ศ. 2011 เดอะพาล์มเซ็นเตอร์ สถาบันวิจัยเกี่ยวกับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ประเมินการว่าปัจจุบันมีกลุ่มข้ามเพศ (Transgender) ในกองทัพประมาณ 12,600 คน ทำให้กองทัพเป็นองค์กรที่จ้างคนข้ามเพศที่ใหญ่ที่สุดในอเมริกา (Henning, 2015)

“We have to have access to 100% of America’s population for our all-volunteer force to be able to recruit from among them the most highly qualified — and to retain them.”

Ashton Carter
Secretary of Defense, 2016

⁹ ข้าราชการการเมืองฝ่ายพลเรือนที่รับผิดชอบกิจการทหารบก

“เราจำเป็นต้องเข้าถึงคนอเมริกันทั้ง 100% เพื่อที่จะรับสมัคร
บุคคลที่มีความสามารถสูงที่อาสาจะปกป้องชาติและรักษาพวกเขาไว้”

แอชตัน คาร์เตอร์
รัฐมนตรีกลาโหม, 2559

ต่อมาในงานฉลองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT Pride) ประจำปีของ
กระทรวงกลาโหมรัฐมนตรีคาร์เตอร์ยังได้ประกาศว่ากระทรวงกลาโหมได้เพิ่มคำว่าความ
โน้มเอียงทางเพศ (Sexual Orientation) เข้าไปในกลุ่มที่ได้รับการป้องกันในนโยบาย
โอกาสที่เท่าเทียมในการรับราชการทหาร (Military Equality Policy) หมายความว่าบุคคล
สามารถที่จะได้รับการสนับสนุนให้มีการเติบโตในสายงานของตนเองโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ
บนพื้นฐานแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ รวมถึงความเป็นเกย์หรือเลสเบี้ยนด้วย
(Bendery, 2015)

4.2.4 การประณามการรักษาเพื่อเปลี่ยนพวกรักคนเพศเดียวกันให้กลับมาเป็น พวกรักต่างเพศ (Conversion Therapy)

เหตุการณ์สะเทือนขวัญในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2014 เมื่อวัยรุ่นหญิงข้ามเพศชื่อ
ลีลา อัลคอน (Leelah Alcorn) อายุ 17 ปี ได้ฆ่าตัวตายต่อหน้าเพื่อนและผู้ชมใน
อินเทอร์เน็ต ลีลาได้เขียนจดหมายลาตายระบายความรู้สึกกดดัน อึดอัดและเจ็บปวดจาก
การที่เธอถูกผู้ปกครองซึ่งเป็นคริสเตียนอนุรักษ์นิยมบังคับให้ลาออกจากโรงเรียน แยกตัว
และบังคับให้เข้ารับการบำบัดเพื่อ “แก้ไข/รักษา” ให้เธอกลับเป็นชายตามเพศกำเนิด

องค์กรสิทธิมนุษยชนและองค์กรเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทาง
เพศได้ออกมาเรียกร้องให้ยุติการกระทำดังกล่าวโดยแถลงว่าผลจากการกระทำในลักษณะ
ดังกล่าวต่อผู้เยาว์อาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ความกระวนกระวาย การใช้ยาเสพติด หนีออก
จากบ้านและในกรณีร้ายแรงที่สุดคือกรณีของลีลา อัลคอน การฆ่าตัวตาย (Human Rights
Campaign, n.d.) การตายของลีลาทำให้มีการล่ารายชื่อเรียกร้องให้ล้มเลิกการกระทำ
ดังกล่าวซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชนจำนวนมาก ภายใน 3 เดือนได้รับรายชื่อ
สนับสนุนถึง 120,000 คน ในเดือนเมษายน ประธานาธิบดีโอบามาได้แถลงสนับสนุนข้อ
เรียกร้องและประณามการรักษาเพื่อเปลี่ยนพวกรักคนเพศเดียวกันให้กลับมาเป็นพวกรัก
ต่างเพศ (conversion therapy) หรือการบำบัดเพื่อกำจัดความเป็นเกย์ เลสเบี้ยน หรือ
ลักษณะข้ามเพศ (Gibson, 2015) ที่ปรีกษาระดับสูงของทำเนียบขาวกล่าวสนับสนุนว่า
มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จำนวนมากที่ได้ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของการรักษาดังกล่าว

โดยเฉพาะเมื่อรักษากับคนไข้ที่อายุน้อยหรือวัยรุ่น ทำให้แทนที่จะส่งผลทางการแพทย์หรือศีลธรรมที่เหมาะสมนั้น กลับได้รับอันตรายแทน (Obama calls for end to “gay conversion therapies”, 2015) ดังนั้นประธานาธิบดีโอบามาได้สนับสนุนให้มลรัฐต่างๆ ผลักดันกฎหมายห้ามการรักษาเพื่อเปลี่ยนคนรักคนเพศเดียวกันให้กลับมาเป็นพวกรักต่างเพศ (Conversion Therapy)¹⁰

แม้ว่าประธานาธิบดีโอบามาจะไม่ได้มีการผลักดันกฎหมายของรัฐบาลกลางให้ยกเลิกการรักษาเพื่อเปลี่ยนคนรักคนเพศเดียวกันให้กลับมาเป็นพวกรักต่างเพศ (Conversion Therapy) แต่ประธานาธิบดีโอบามาก็ได้รับการยกย่องจากกลุ่มองค์กรสิทธิของ บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในสหรัฐอเมริกาว่าเป็นประธานาธิบดีที่มีนโยบายเป็นมิตรต่อ บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าประธานาธิบดีคนอื่นๆ (Obama calls for end to “gay conversion therapies”, 2015)

4.2.5 กฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2014 ประธานาธิบดีโอบามาได้ออกคำสั่งของฝ่ายบริหาร ที่ 13672 (Executive Order 13672) ห้ามหน่วยงานของรัฐบาลกลางเลือกปฏิบัติในการจ้างงานบนเหตุแห่งอัตลักษณ์ทางเพศรวมทั้งห้ามผู้ที่รับเหมางานจากรัฐบาลกลางเลือกปฏิบัติในการจ้างงานบนพื้นฐานของวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ต่อมาในเดือนตุลาคมปี 2015 องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ได้บังคับกฎหมายห้ามให้ผู้รับเหมาที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐอเมริกาทำการเลือกปฏิบัติลูกจ้างบนพื้นฐานของรสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ (Harvard Law Review, 2015)

อย่างไรก็ตามข้อมูลเกี่ยวกับกฎดังกล่าวปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นในการบริหารของประธานาธิบดีบารัค โอบามา แต่อย่างไรก็ตามพอเข้าสู่สมัยของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้มีการปิดในส่วนของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในเว็บไซต์ของรัฐ อย่างไรก็ตามมีการยืนยันว่าประธานาธิบดีทรัมป์ จะดำเนินการคำสั่งดังกล่าวต่อจากโอบามา โดยนายฌอน สไปเซอร์ โฆษกของรัฐบาลทรัมป์ได้กล่าวว่า นโยบายดังกล่าวถือว่าเป็นผลประโยชน์ และรัฐบาลไม่ได้มองว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่หนักหนา อีกทั้งการจ้างงานที่อยู่บนพื้นฐานของความสามารถนั้นเหมาะสมที่รัฐนั้นควรที่จะสร้างความมั่นคงให้กับความเท่าเทียมของลูกจ้าง (Moreau, 2017)

¹⁰ ในปัจจุบันมีเพียงสองมลรัฐที่กำหนดให้การเพื่อเปลี่ยนคนรักคนเพศเดียวกันให้กลับมาเป็นพวกรักต่างเพศ (Conversion Therapy) เป็นความผิดตามกฎหมายคือรัฐแคลิฟอร์เนีย และนิวเจอร์ซีย์ ในขณะที่รัฐอนุรักษ์นิยมบางรัฐมีกฎหมายปกป้องการรักษาในลักษณะดังกล่าว เช่น รัฐโอคลาโฮมา

4.3 การส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเชิงสัญลักษณ์

4.3.1 เหตุการณ์กราดยิงไนท์คลับ เดอะพัลส์ ในเมืองออแลนโด รัฐฟลอริดา

เช้ามีดวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 2016 ที่ไนท์คลับเกย์ชื่อ The Pulse ที่เมืองออแลนโด รัฐฟลอริดาได้มีเหตุการณ์กราดยิงส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 50 คน รวมถึงมือปืน นับเป็นเหตุการณ์กราดยิงที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา (Mass Shooting at Orlando Nightclub, 2016) ประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเดินทางไปยังเมืองออแลนโด เพื่อร่วมไว้อาลัยและปลอบขวัญประชาชน พร้อมทั้งเรียกร้องอีกครั้งให้พรรครีพับลิกันร่วมแก้ไขกฎหมายอาวุธปืน

ประธานาธิบดีโอบามา กล่าวว่า การสังหารผู้คนผู้บริสุทธิ์อย่างโหดร้ายรุนแรงครั้งนี้เป็นการย้ำเตือนคนอเมริกันว่าการครอบครองอาวุธปืนและการนำไปกราดยิงผู้คนนั้นเป็นเรื่องง่ายเพียงใด คนอเมริกันทุกคนควรต้องตัดสินใจว่านี่คือประเทศที่ต้องการให้เป็นหรือไม่ เพราะการไม่ทำอะไรก็น่าจะเป็นการตัดสินใจเช่นกัน พร้อมกับย้ำว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นวันที่ทำให้ใจสลายสำหรับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศและถือเป็นการโจมตีชาวอเมริกันทั้งหมด (Garunay, 2016)

“This was an attack on the LGBT community. Americans were targeted because we’re a country that has learned to welcome everyone, no matter who you are or who you love. And hatred towards people because of sexual orientation, regardless of where it comes from, is a betrayal of what’s best in us.”

President Barack Obama

Orlando, 2016

“นี่คือการโจมตีกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ คนอเมริกันทุกคนตกเป็นเป้าหมายการโจมตีครั้งนี้เพราะเป็นเพศของเรา เรารู้ที่จะต้อนรับทุกคน ไม่ว่าคุณจะเป็นใคร ไม่ว่าคุณจะรักใคร และการสร้างความเกลียดชังบนพื้นฐานแห่งเพศนั้นคือการทรยศความดีงามของอเมริกา”

ประธานาธิบดีบารัค โอบามา

ออแลนโด, 2016

4.3.2 อนุสาวรีย์สิทธิความหลากหลายทางเพศแห่งชาติ

การจลาจลที่สโตนวอลล์ (Stonewall Riots) ในปี ค.ศ. 1969 ที่เป็นผลจากการปะทะกันระหว่างลูกค้าบาร์เกย์ในสโตนวอลล์ อินน์กับตำรวจซึ่งเข้ามาจับกุมเกย์โดยอ้างกฎหมายศีลธรรมในยุคนั้น จนลุกลามจนนำไปสู่การประท้วงและการเดินขบวนเรียกร้องสิทธิความหลากหลายทางเพศครั้งแรกในปี ค.ศ. 1970 ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้สังคมอเมริกันหันมาให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อเป็นการรำลึกถึงความสำเร็จเชิงสัญลักษณ์ของสโตนวอลล์ต่อ เจอร์โรลด์ แอนด์เลอร์ ส.ส.พรรคเดโมแครตจากรัฐนิวยอร์กเขต 10 ซึ่งครอบคลุมย่านกรีนวิชวิลเลจ ได้เชิญชวนประชาชนมาร่วมเสวนาเพื่อหารือกับ แซลลี จิวเวลล์ รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและโจนาธาน จาร์วิส ผู้อำนวยการสำนักงานอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นในระบบอุทยานแห่งชาติเพื่ออุทิศให้แก่ประวัติศาสตร์ของสโตนวอลล์ ต่อมาเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2015 แอนด์เลอร์ยังได้เสนอร่างกฎหมายจัดตั้งศูนย์ประวัติศาสตร์แห่งชาติสโตนวอลล์ (Stonewall National Historic Site) เพื่อเก็บบันทึกความทรงจำว่าด้วยการต่อสู้ของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ จนในที่สุดในปี ค.ศ. 2016 ประธานาธิบดีบารัค โอบามาออกคำสั่งฝ่ายบริหาร (Executive Order) กำหนดให้อนุรักษบริเวณสโตนวอลล์เป็นอนุสาวรีย์สิทธิความหลากหลายทางเพศแห่งชาติขึ้นแรกในประวัติศาสตร์เพื่อรำลึกถึงขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ (Leiro, 2016)

4.3.3 กฎหมายว่าด้วยการใช้ห้องน้ำสาธารณะของคนข้ามเพศ

ประเด็นร้อนแรงเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในช่วงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2016 คือประเด็นเรื่องกฎหมายว่าด้วยการใช้ห้องน้ำสาธารณะของคนข้ามเพศหลังจากที่รัฐนอร์ท แคโรไลนาได้ผ่านกฎหมายว่าด้วยการใช้ห้องน้ำสาธารณะ (Bathroom Bill) เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 2016 กำหนดให้บุคคลข้ามเพศต้องใช้ห้องน้ำสาธารณะที่ตรงตามเพศสภาพกำเนิดเท่านั้น อันเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ไม่สามารถเลือกใช้น้ำให้ตรงตามเพศสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงขั้นมีนักเคลื่อนไหวหลายฝ่ายทั้งจากทางฝั่งการเมืองและทางฝั่งธุรกิจได้มีความพยายามที่จะผลักดันให้มีการยกเลิกกฎหมายดังกล่าว

ในเวลาต่อมา รัฐนอร์ท แคโรไลนามีกำหนดการลงคะแนนเสียงพิจารณาถอดถอนกฎหมายดังกล่าว (House Bill 2 หรือ HB2) แต่ผลการลงคะแนนพิจารณากลับเป็นที่น่าผิดหวังเนื่องจากมีคะแนนสนับสนุนไม่เพียงพอที่จะถอดถอนกฎหมายดังกล่าวทำให้กฎหมายที่กำหนดให้ใช้น้ำตามเพศกำเนิดยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไป

แม้ว่าความขัดแย้งเรื่องกฎหมายว่าด้วยการใช้ห้องน้ำสาธารณะของคนข้ามเพศจะยังคงอยู่ในการพิจารณาของศาล แต่รัฐบาลของประธานาธิบดีโอบามาได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในการสนับสนุนสิทธิของเยาวชนที่เป็นคนข้ามเพศ กล่าวคือ รัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้ส่งจดหมายถึงโรงเรียนรัฐบาลทุกแห่งในอเมริกา เพื่อเตือนให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่อนุญาตให้นักเรียนกลุ่มข้ามเพศเลือกใช้ห้องน้ำที่ตรงตามอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองได้ ในจดหมายที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงยุติธรรมนี้ได้ระบุถึงเนื้อหาตามกฎหมายปี ค.ศ. 1972 ว่าด้วยการห้ามเลือกปฏิบัติต่อสิทธิขั้นพื้นฐานทางเพศในสถานศึกษาที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง หากมีผู้ฝ่าฝืนตามข้อบัญญัตินี้อาจจะต้องเสียงบประมาณสนับสนุนที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ (Beech, 2016)

4.3.4 การยกย่องบุคคลผู้มีคุณูปการเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิของกลุ่ม บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ในสมัยของประธานาธิบดีบารัค โอบามาได้มีการยกย่องบุคคลผู้มีคุณูปการเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมสิทธิดังกล่าวและให้การยอมรับและยกย่องบุคคลที่เป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศผู้มีชื่อเสียงที่ทำงานในตำแหน่งสำคัญต่างๆ

การมอบตำแหน่งหรือให้รางวัลจากประธานาธิบดี ซึ่งถือเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ถือเป็นการแสดงออกอย่างชัดเจนในการยอมรับกลุ่มและสิทธิความหลากหลายทางเพศ ทั้งในระดับรัฐและในระดับระหว่างประเทศ ในฐานะที่สหรัฐอเมริกานั้นเป็นรัฐผู้นำในการขับเคลื่อนสิทธิความหลากหลายทางเพศ

โดยเริ่มต้นเมื่อในปี ค.ศ. 2013 ได้มีการมอบตำแหน่งผู้แทนของสหรัฐอเมริกาให้กับคนผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างเปิดเผยจำนวน 6 คน ประกอบไปด้วย เจมส์ แวลลี เจมส์ คอสโตส โรฟัส กิฟฟอร์ด จอห์น เบอร์รี และ แดน แบเออร์ ให้ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำประเทศสเปน อินเดีย รัสเซีย เดนมาร์ก ออสเตรเลีย และองค์การเพื่อความร่วมมือและบูรณาการยุโรป ที่กรุงเวียนนา

ต่อมาได้แต่งตั้งนายเท็ด โอซียุส (Ted Osius) หนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งองค์การ GLIFAA ที่เป็นตัวแทนฝ่ายดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการต่างประเทศของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ให้รับตำแหน่งเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศเวียดนาม โดยโอซียุสในอดีตเคยดำรงตำแหน่งทูตในอินโดนีเซีย อินเดีย ไทย วาติกัน ฟิลิปปินส์ และยังเป็นทีปรึกษาอาวุโสด้านกิจการระหว่างประเทศในช่วงการบริหารของคลินตัน

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและสหรัฐอเมริกาดีขึ้น เท็ด โอซึส และเคร์ตอน บอนด์ คู่สมรสของเขา ได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยนาย Tung Tran ผู้อำนวยการ ICS กลุ่มสนับสนุนสิทธิความหลากหลายทางเพศในนครโฮจิมินห์ กล่าวว่า โอซึส บอนด์ และลูกของเขาอีกสองคนถือเป็นแรงบันดาลใจสำคัญแก่กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในเวียดนาม

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเวียดนามยังไม่ยอมรับการสมรสของคนเพศเดียวกัน แต่ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2013 เวียดนามได้ตัดสินยกเลิกบทลงโทษการแต่งงานของคนเพศเดียวกันที่ถูกกำหนดไว้ก่อนหน้านี้ ต่อมาในเดือนมิถุนายนปี ค.ศ. 2014 สมัชชาแห่งชาติได้พิจารณาให้มีการสมรสกับเพศเดียวกัน แม้จะได้เพียงกฎหมายฉบับปรับปรุงใหม่เกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส ที่ไม่ได้ยอมรับและก็ได้ไม่ได้ห้ามการแต่งงานเพศเดียวกัน ดังนั้น ในขณะที่การแต่งงานแบบเพศเดียวกันยังไม่ถูกต้องตามกฎหมายเวียดนาม แต่เวียดนามก็อยู่ในอันดับต้นๆ ของประเทศในเอเชียที่ยอมรับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น (HRC staff, 2015)

ในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีบารัค โอบามาได้แต่งตั้งให้นายอีริก แฟนนิง (Eric Fanning) ผู้ซึ่งเป็นเกย์อย่างเปิดเผยให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกองทัพบก (Secretary of the Army) และในปี ค.ศ. 2015 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้แต่งตั้งนายแรนดี้ เบอร์รี่ (Randy Berry) เป็นทูตพิเศษคนแรกของสหรัฐอเมริกาในการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับนานาชาติ การตั้งตำแหน่งนี้ขึ้นมารั้งแรกของสหรัฐอเมริกา ในการส่งเสริมสิทธิความหลากหลายทางเพศในระดับนานาชาติ ถือว่าเป็นพัฒนาการอีกก้าวหนึ่งที่สหรัฐอเมริกาได้บรรจุการส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเข้าไปในนโยบายต่างประเทศและมีการสร้างเครื่องมือและบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวโดยเฉพาะ

มากไปกว่านั้น ในวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2016 ประธานาธิบดีบารัค โอบามาได้มอบเหรียญแห่งอิสรภาพของประธานาธิบดี (Presidential Medal of Freedom) แก่นักแสดงตลกและพิธีกรรายการชื่อดัง เอลเลน ดีเจนเนอเรส (Ellen DeGeneres) ในฐานะผู้ที่เป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศตัวอย่างและได้ทำงานส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ การมอบเหรียญแห่งอิสรภาพนี้ถือว่ามีค่าอย่างมากในเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือเหรียญอิสรภาพถือเป็นรัฐอิสริยาภรณ์สูงสุดสำหรับพลเรือนของสหรัฐอเมริกาที่มอบโดยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ที่จะมอบให้แก่ผู้พิชิตตนในการสร้างความมั่นคงและสนับสนุนผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา การมอบเหรียญนี้ให้กับบุคคลที่เป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศและทำงานด้านส่งเสริมสิทธิบุคคลผู้มีความ

หลากหลายทางเพศจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศของประธานาธิบดีโอบามาได้อย่างชัดเจน

5. บทสรุปและวิเคราะห์

กล่าวได้ว่าประธานาธิบดีบารัค โอบามาเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนแรกที่ทำให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างชัดเจนและจริงจัง ในห้วงเวลา 8 ปีของรัฐบาลประธานาธิบดีบารัค โอบามาถือว่าเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าในการส่งเสริมสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา ประเด็นที่เรียกได้ว่าเป็นความก้าวหน้ามากที่สุดได้แก่เรื่องการแต่งงานของคนเพศเดียวกันที่ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาตัดสินยกเลิกข้อ 3 ของกฎหมายของรัฐบาลกลาง Defense of Marriage Act หรือ DOMA ที่กำหนดให้การแต่งงานหมายถึงการ แต่งงานตามกฎหมายระหว่างชาย-หญิงเท่านั้น แต่เปิดกว้างรวมถึงเพศอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังมีความก้าวหน้าในเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย เช่น และการให้สิทธิในการรับราชการทหารของคนข้ามเพศ เป็นต้น

รัฐบาลของประธานาธิบดีโอบามายังได้บรรจุเรื่องการส่งเสริมสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในนโยบายต่างประเทศของตนดังที่จะเห็นจากการที่ทั้งประธานาธิบดีโอบามาและรัฐมนตรีต่างประเทศคลินตันได้ปาฐกถาในประเด็นเรื่องสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศในเวทีด้านสิทธิมนุษยชนในหลากหลายวาระ รวมถึงการขยาย Global Equality Fund เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสิทธิมนุษยชนของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ และการกำหนดให้ประเด็นเรื่องการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นหนึ่งในประเด็นที่หน่วยงานที่ประจำการอยู่ต่างประเทศต้องทำหน้าที่ในการส่งเสริมสิทธิในด้านนี้ด้วย

อย่างไรก็ดี สำหรับนักการเมืองที่จำเป็นจะต้องได้รับเสียงสนับสนุนจากการเลือกตั้งนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นนักการเมืองที่มาจากพรรคที่มีแนวทางเสรีนิยมแต่เมื่อเทียบกับประเด็นทางการเมืองอื่นๆ แล้วประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้นถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ ภาษี การจ้างงาน การศึกษา สวัสดิการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความมั่นคง (การก่อการร้าย แรงงานข้ามชาติ คนเข้าเมืองผิดกฎหมาย) ดังนั้น ประธานาธิบดีโอบามาจึงไม่สามารถที่จะดึงดูดที่จะผลักดันนโยบายในเรื่องเกี่ยวกับผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างแข็งกร้าวมากจนเกินไปเพราะอาจทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง

ส่วนใหญ่ แต่การที่ประธานาธิบดีโอบามาไม่สามารถผลักดัน Employment Non-Discrimination Act (ENDA) หรือ การเลือกที่จะไปสนับสนุนการล้มล้างกฎหมาย Don't Ask, Don't Tell แทนการ แก้ไข Defense of Marriage Act (DOMA) และหันไปเน้นประเด็นเรื่องปากท้องเพื่อรักษาฐานเสียงส่วนใหญ่เอาไว้ทำให้เสียงสนับสนุนจากกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศในการเลือกตั้งสมัยที่สองน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด

นโยบายการส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในสมัยที่สองมีความก้าวหน้ากว่าสมัยแรกเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากกลุ่มอนุรักษ์นิยม เช่น การผลักดันให้เกย์ เลสเบี้ยน และคนข้ามเพศ เข้ารับราชการทหารได้อย่างเปิดเผย ในกรณีนี้นายแม็ค ทรอนแบร์รีประธานคณะกรรมการการกองทัพบกของสภาผู้แทนราษฎร (The House Armed Services Committee) ได้วิจารณ์ประธานาธิบดีว่าเป็นการให้ความสำคัญกับการเมือง คือการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์มากกว่านโยบายความมั่นคงที่จำเป็นต้องมีบุคคลากรที่เข้มแข็งและพร้อมที่จะปฏิบัติการเพื่อความมั่นคงของประเทศ (Rizzo & Cohen, 2016)

การนำเอาประเด็นเรื่องสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศขึ้นมาเพื่อเบี่ยงเบนประเด็นสำคัญอื่นๆ ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะการเมืองในระดับประเทศเท่านั้น ในทางการเมืองระหว่างประเทศเช่นกัน กล่าวคือ ในระบบการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันถือว่าสิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานสากลที่รัฐต่างๆ จำเป็นต้องปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาและ/หรือปกป้องสิทธิเหล่านั้นทั้งให้กับพลเมืองของตนและบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในเขตอธิปไตยของตน อย่างไรก็ตามรัฐต่างๆ ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่มากนักน้อยและสหรัฐอเมริกาไม่ใช่ข้อยกเว้น หนึ่งในนั้นคือเรื่องคุกคามที่อ่าวกวานตานาโมอันเป็นสถานที่ใช้สอบปากคำนักโทษหรือผู้ต้องสงสัยคดีก่อการร้ายด้วยวิธีการทรมาน โดยไม่ได้เข้าสู่ระบบยุติธรรมตามระบบ ไม่มีโอกาสได้รับการไต่สวนจากศาล แม้ว่าประธานาธิบดีโอบามาจะได้หาเสียงว่าจะทำการปิดกวานตานาโมลงและได้ลงนามในคำสั่งผู้บริหารในปี ค.ศ. 2009 ให้มีการปิดคุกที่กวานตานาโมภายใน 1 ปี แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำได้ จนกระทั่งหมดสมัยที่สองของประธานาธิบดีโอบามา คุกที่กวานตานาโมก็ยังคงดำเนินการอยู่ต่อไป

การนำเอาประเด็นการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ สามารถใช้เป็นฉากบังหน้าที่ดีเพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นๆ มีการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและทำให้มองข้ามการละเมิดสิทธิในด้านอื่นๆ ไป หรือแม้กระทั่งใช้การประเด็นเรื่องการส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเรื่องอื่นที่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศแม้แต่น้อย เรียกว่าเป็นการ “ย้อมสีชมพู” (Pinkwashing) ให้กับ

เครื่องมือทางนโยบายของรัฐ (Franke, 2012) ในกรณีของสหรัฐอเมริกาส่งเสริมนโยบายเป็นมิตรต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้โอบามาได้รับการยกย่องว่าเป็นประธานาธิบดีหัวเสรีนิยมที่สุดคนหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกันในสมัยของประธานาธิบดีโอบามานี้ก็เป็นยุคที่ไม่สามารถจัดการกับคุกลับที่กวาดนาโมได้และเป็นยุคที่มีการใช้เครื่องบินไร้คนขับ (Drone) ในการทำสงครามทำร้ายผู้บริสุทธิ์มากที่สุดเช่นเดียวกัน

ในส่วนของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้นแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมสิทธิจากประธานาธิบดีโอบามาอย่างชัดเจน อย่างเป็นทางการในรูปแบบของคำสั่ง นโยบาย กฎหมาย และในรูปแบบอื่นๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากลุ่ม บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศจะกลายเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางการเมือง ในทางตรงกันข้ามกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศยังคงต้องต่อสู้เพื่อสิทธิด้านอื่นๆ ทั้งในระดับรัฐและระดับรัฐบาลกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในการนำของประธานาธิบดีที่มีทัศนคติอนุรักษนิยมอย่างนายโดนัลด์ ทรัมป์ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศยังคงเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมที่ยังคงถูกเลือกปฏิบัติและกีดกันสิทธิในหลายๆ ด้านอยู่ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

สิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญน้อยกว่าประเด็นสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทวิเคราะห์ว่าการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศหลายครั้งถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุผลประโยชน์ทางการเมืองในด้านอื่นมากกว่าต้องการที่จะส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างจริงจังหรืออย่างน้อยที่สุดคือต้องการผลประโยชน์ควบคู่กันไปนั้น หมายความว่า การส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศจะถูกลดระดับความสำคัญหากมีประเด็นทางการเมืองอื่นที่มีความสำคัญมากกว่าดังที่เห็นในสมัยที่ 1 ของประธานาธิบดีโอบามาที่ชะลอการผลักดันกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศและหันไปให้ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจและประเด็นอื่นๆ ที่มีความขัดแย้งทางสังคมน้อยกว่า เพราะต้องการสร้างฐานเสียงในการเลือกตั้งในสมัยที่สอง

เช่นเดียวกัน การส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในทางระหว่างประเทศก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นการใช้อำนาจแบบอ่อนในการผลักดันให้ประเทศอื่นๆ ดำเนินนโยบายที่ตอบสนองต่อ

ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาและ/หรือการใช้เรื่องการส่งเสริมสิทธิของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในการสร้างภาพการเป็นผู้ปกป้องสิทธิมนุษยชนเพื่อกลบการกระทำอื่นๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ทำโดยรัฐบาลอเมริกัน อย่างไรก็ตาม บทความนี้ไม่ได้ศึกษาในประเด็นนี้อย่างลึกซึ้ง หากแต่เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไปว่าข้อสงสัยดังกล่าวนี้เป็นจริงหรือมีหลักฐานสนับสนุนหรือไม่ แค่นั้น และอย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงการต่างประเทศ. (ม.ป.ป). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง*. จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/iccpr.pdf>.
- ประชาไท. (2551, 21 พฤษภาคม). ชี้ “หลักการยกยอการรื้อถอน” ปฏิบัติไม่ได้ถ้าจิตสำนึกประชาธิปไตย ยังไม่เกิด. *ประชาไท*. จาก <https://prachatai.com/node/16766/talk>.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). *อัตลักษณ์และเพศวิถีทางเพศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- พิมพ์สิริ เพชรนารอบ. (2556). 1969 ถึง 2013: 44 ปีของสิทธิ LGBT ในสหรัฐอเมริกา. จาก <https://prachatai.com/journal/2013/07/47478>.
- องค์การนิโทษกรรมสากล. (2559, 13 มกราคม). 14 ปี คุณกวนตานาโม สัญลักษณ์แห่งการละเมิด สิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกา. จาก <https://www.amnesty.or.th/news/press/726>.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2555). *สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ภาษาอังกฤษ

- Beech, E. (2016, June 2). Obama Says Transgender Bathroom Directive Based on Law. *Reuters*. Retrieved from <http://www.reuters.com/article/us-obama-lgbt-idUSKCN0YO03Y>
- Bendery, J. (2015, September 6). Pentagon Adds “Sexual Orientation” to Military’s Anti-Discrimination Policy. *Huffington Post*. Retrieved from http://www.huffingtonpost.com/2015/06/09/military-policylgbt_n_7545326.html.

- Clinton, H. R. (2011). Remarks in Recognition of International Human Rights Day. *US Department of State*, 6. Retrieved from <http://photos.state.gov/libraries/belize/231771/PDFs/Remarks%20in%20Recognition%20of%20International%20Human%20Rights%20Day.pdf>.
- CNN Politics. (2009, October 28). *Obama signs hate crimes bill into law*. Retrieved from <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/10/28/hate.crimes/>.
- Cornell University. (2006). *1950s-1960s Homophile Movement*. Retrieved from http://rmc.library.cornell.edu/HRC/exhibition/stage/stage_3.html
- Davison, P. (2011, August 8). Rudolf Brazda: Last Known Survivor of the “Pink Triangle” Gay Inmates of Nazi Concentration Camps. *The Independent*. Retrieved from <http://www.independent.co.uk/news/obituaries/rudolf-brazda-last-known-survivor-of-the-pink-triangle-gay-inmates-of-nazi-concentration-camps-2334053.html>.
- De Vries, K. (2015, June 30). White House shines rainbow colors to hail same-sex marriage ruling. *CNN Politics*. Retrieved from <http://edition.cnn.com/2015/06/26/politics/white-house-rainbow-marriage/>.
- Department of Justice. (2015). *The Matthew Shepard and James Byrd, Jr., Hate Crimes Prevention Act Of 2009*. Retrieved from <https://www.justice.gov/crt/matthew-shepard-and-james-byrd-jr-hate-crimes-prevention-act-2009-0>
- Dewey, C. (2015, June 29). More than 26 million people have changed their Facebook picture to a rainbow flag. *Washington Post*. Retrieved from https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2015/06/29/more-than-26-million-people-have-changed-their-facebook-picture-to-a-rainbow-flag-heres-why-that-matters/?utm_term=.c4bf7e1e6e33.
- Encarnación, O. G. (2014). Gay rights: Why democracy matters. *Journal of Democracy*, 25 (3), 90-104.
- Flores, A. (2014). *National trends in public opinion on LGBT rights in the United States*. The Williams Institute.

- Flynn, K. (2015, June, 26) How #LoveWins on Twitter become the most viral hashtag of the same-sex marriage ruling. *International Business Time*. Retrieved from <http://www.ibtimes.com/how-lovewins-twitter-became-most-viral-hashtag-same-sex-marriage-ruling-1986279>
- Franke, K. (2012). Date the State: The Moral Hazards of Winning Gay Rights. *Columbia Human Rights Law Review*, 44 (1), 1-46.
- Garunay, M. (2016, June 16). President Obama on the Tragic Shooting in Orlando. *Whitehouse*. Retrieved from <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2016/06/12/president-obama-tragic-shooting-orlando>
- Gibson, Z. (2015, April, 8). Obama calls for end to “conversion” therapies for gay and transgender youth. *The New York Times*. Retrieved from https://www.nytimes.com/2015/04/09/us/politics/obama-to-call-for-end-to-conversion-therapies-for-gay-and-transgender-youth.html?_r=0
- Gross, A. (2015). The Politics of LGBT Rights in Israel and Beyond: Nationality, Normativity, and Queer Politics. *Columbia Human Rights Law Review*, 46 (2), 81-152.
- Hari, J. (2011, May 25). The Strange, Strange Story of the Gay Fascists. *The Huffington Post*. Retrieved from http://www.huffingtonpost.com/johann-hari/the-strange-strange-story_b_136697.html
- Harvard Law Review. (2015, February 10). *Exec. Order No. 13,672*. Retrieved from <http://harvardlawreview.org/2015/02/exec-order-no-13672/>.
- Henning, W. J. (2015, June 30). US Military to allow transgender men and women to serve openly. *Los Angeles Times*. Retrieved from <http://www.latimes.com/nation/la-na-pentagon-transgender-ban-20160630-snap-story.html>
- Holmes, K. (2015, September 18). Obama Nominates Openly Gay Ma To Lead Army. *CNN Politics*. Retrieved from <http://edition.cnn.com/2015/09/18/politics/eric-fanning-secretary-of-the-army/>.

- HRC Staff. (2015, August 4). U.S. Ambassador to Vietnam Ted Osius and Clayton Bond Celebrated as Vietnam's Gay Power Couple. *Human Rights Campaign*. Retrieved from <http://www.hrc.org/blog/u.s.-ambassador-to-vietnam-ted-osius-and-clayton-bond-celebrated-as-vietnam>.
- Human Rights Campaign. (n.d.). *The Lies and Dangers of Efforts to Change Sexual Orientation or Gender Identity*. Retrieved from <http://www.hrc.org/resources/the-lies-and-dangers-of-reparative-therapy>.
- Korte, G. (2015, June 26). Obama: Gay Marriage ruling is “a victory for America” *USA Today*. Retrieved from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/2015/06/26/obama-gay-marriage-ruling/29328755/>.
- Leiro, S. (2016). President Obama Designates Stonewall National Monument. *Whitehouse*. Retrieved from <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2016/06/24/president-obama-designates-stonewall-national-monument>.
- Mass Shooting at Orlando Nightclub. (2016). *CBS News*. Retrieved from <http://www.cbsnews.com/pictures/mass-shooting-at-orlando-night-club/>
- McThomas, M. and Buchanan, R. J. (2012). President Obama and Gay Rights: The 2008 and 2012 Presidential Elections. *PS: Political Science & Politics*, 45 (03), 442-448.
- Moreau, J. (2017, January 27). Future Uncertain For LGBTQ Employment Protections. *NBC News*. Retrieved from <http://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/future-uncertain-lgbtq-employment-protections-n712936>
- Obama calls for end to “gay conversion therapies” (2015, April 9). *BBC US&Canada*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-32227353>.
- Picq, M. and Thiel, M. (2015). *Sexualities In World Politics: How LGBTQ Claims Shape International Relations*. Routledge: New York.

- Reilly, M. (2016, March 31). Same-sex couples can now adopt children in all 50 states. *The Huffington Post*. Retrieved from http://www.huffingtonpost.com/entry/mississippi-same-sex-adoption_us_56fdb1a3e4b083f5c607567f.
- Reynolds, A. (2013). Representation and Rights: The Impact of LGBT Legislators in Comparative Perspective. *American Political Science Review*, 107 (02), 259-274.
- Rizzo, J. and Cohen, Z. (2016, July 1). Pentagon Ends Transgender Ban. *CNN Politics*. Retrieved from <http://edition.cnn.com/2016/06/30/politics/transgender-ban-lifted-us-military/>.
- Russell, G. M. (2004). Surviving and Thriving in the Mist of Anti-Gay Politics. *Angeles*, 7 (2), 1-8.
- Schacter, J. S. (2010). Capacity and Context: LGBT Rights and the Obama Administration's First Year. *Stan. JCR & CL*, 6, 147.
- Shear, M. D., and Stolberg, S. G. (2011, Feb 24). Gay marriage seems to wane as conservative issue. *The New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2011/02/25/us/politics/25marriage.html>.
- Tatchell, P. (May 5, 2015). The Nazi Doctor Who Experimented on Gay People and Britain Helped to Escape Justice. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/may/05/nazi-doctor-gay-people-carl-vaernet-escaped-justice-danish>.
- The White House. (2011, December 6). *FACT SHEET: Working to Advance the Human Rights of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender (LGBT) Person Globally*. Retrieved from <https://obamawhitehouse.archives.gov/The-Press-Office/2011/12/06/Fact-Sheet-Working-Advance-Human-Rights-Lesbian-Gay-Bisexual-And-Transge>

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น¹

Disparities in Education: Social Quality in Thai's Views

รัชวดี แสงมหะหมัด²

Ratchawadee Sangmahamad³

บทคัดย่อ

ความเหลื่อมล้ำในสังคมถือว่าเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานานและส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจและที่สำคัญทำให้คุณภาพชีวิตถดถอยลงไปด้วย บทความนี้ได้มุ่งเน้นที่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนแต่โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมยังพบว่าเป็นปัญหาสำคัญ วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อความเหลื่อมล้ำในสังคมด้านต่างๆ เพื่อทราบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประชาชน และเพื่อเป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้น้อยลง โดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ได้มาจากการสำรวจเรื่องชีวิตและสังคมโดยสถาบันพระปกเกล้า ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อแสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีการวิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษาด้วยสถิติไคสแควร์ และใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยเพื่อหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าประเด็นที่มีความไม่เท่าเทียมกันมากที่สุดในสังคม คือ รายได้และทรัพย์สิน ในขณะที่ประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด คือ ความทุพพลภาพ รองลงมาคือ ถูกเลือกปฏิบัติเพราะระดับการศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคือ การที่สังคมมีการเลือกปฏิบัติ มีความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และทรัพย์สิน ความไม่พึงพอใจในการศึกษา เพศ กลุ่มอายุ และถิ่นที่อาศัย ดังนั้น การเสริมสร้างความ เท่าเทียมทาง

¹ บทความนี้ ผู้แต่งได้นำเสนอในการประชุมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2560 ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ 10210 อีเมล: ratchawadee@kpi.ac.th

³ Research and Development Office, King Prajadhipok's Institute, Bangkok 10210 E-mail: ratchawadee@kpi.ac.th

การศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทไทยคือ ควรมีการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง ยกย่องคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและรัฐบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ ความเหลื่อมล้ำในสังคม, คุณภาพสังคม, การศึกษา

Abstract

Social disparity is an issue that has been prolonged and may lead to social conflict, weak economic development, and poor quality of life. In this paper, it focuses on the disparity in education, since education is fundamental to developing people. However, equal access to education is an important problem. This study aims to know the public opinion on the disparities in several dimensions and to understand the factors that influence disparities in education in Thailand by using the results from the Citizen Survey on Life and Society, which was conducted by King Prajadhikok's Institute during October 2014 to March 2015. Descriptive statistics are used to describe the frequency, mean, and standard variation of the basic features. Second, a Chi-square test is used to determine whether there is a significant difference between the economic variables and the disparities in education. Finally, it uses the regression analysis to analyze the factors affecting people's opportunities to access education. The results show that income and property is the most inequality in the society. The issues that lead to discrimination include the disability and the education level. Besides, it shows that the factors affecting people's opportunities to access education are that the discrimination within the society; the inequality of income and property; the dissatisfaction with education; gender; age and location. Therefore, the social policy that is appropriate for Thailand should be the strengthening of socio-economic security, improve the quality of education and meet the labor market needs. Finally, the government should provide more opportunities to people in order to access their rights equally.

Keywords Social Disparities, Social Quality, Education

1. บทนำ

ปัจจุบัน ประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านในหลายๆ ด้าน เช่น กระแสของการเมืองการปกครอง ความพยายามที่จะปฏิรูปประเทศตามโรดแมป (Roadmap) ของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) และที่สำคัญคือ การก้าวเข้าสู่ยุคของประเทศไทย 4.0 แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น คนไทยต้องมีความพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ แต่ปัญหาที่พบคือ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมที่เพียงพอ ทำให้นำมาซึ่งปัญหาในสังคม เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนที่พร้อม และกลุ่มที่ไม่พร้อม และสุดท้ายปัญหาเหล่านี้จึงกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งกันเองภายในสังคมไทย ซึ่งถือว่าเป็นรากเหง้าแห่งปัญหาที่ยิ่งใหญ่ที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็วที่สุด “ความพร้อม” ที่ผู้เขียนกล่าวถึงนั้น คือ ความพร้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละคน บางคนอาจมองว่าความพร้อมนี้เป็นเรื่องที่สร้างสมกันมา ดังคำสุภาษิตที่ว่า แข่งเรือแข่งพายแข่งกันได้ แต่แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้ แต่ในทางกลับกัน ประเวศ วะสี (2544 อ้างถึงใน สฤณี อาชวานันทกุล, 2554) ได้กล่าวว่า “คนไทยควรจะทำความเข้าใจว่าความยากจนไม่ได้เกิดจากเวอร์กรรมแต่ชาติปางก่อน แต่เกิดจากโครงสร้างที่อยู่ดิธรรมในสังคม ต้องทำความเข้าใจโครงสร้างและช่วยกันปฏิรูปโครงสร้างที่ทำให้คนจน” ซึ่งจากการศึกษาของสถาบันพระปกเกล้า (2559) เกี่ยวกับความคิดเห็นของคนไทยจำนวน 1,200 คน ต่อการลดความแตกต่างระหว่างคนมีรายได้มาก กับคนมีรายได้น้อยนั้นเป็นหน้าที่ที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบหรือไม่ ผลการสำรวจพบว่า ประชาชนร้อยละ 84 เห็นด้วยว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องลดความแตกต่างระหว่างรายได้ลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนต้องการให้รัฐสร้างความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจในสังคมให้มากขึ้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

สำหรับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย หากพิจารณาในภาพรวม ในปี 2558 เศรษฐกิจไทยค่อยๆ ขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้นถึงร้อยละ 2.8 โดยเป็นเรื่องการใช้จ่ายของภาครัฐ และการลงทุนของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการภาครัฐ ส่วนภาคการท่องเที่ยวมีการปรับตัวได้ดีและมีแนวโน้มที่ดีขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.), 2558) ในขณะที่ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) (2558) เกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน พบว่า มีอัตรารายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจากปี 2556 มีรายได้ 25,194 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 27,545 บาท ขณะเดียวกัน รายจ่ายประจำเดือนยังมีการเพิ่มในอัตราที่ต่ำกว่าเล็กน้อย โดยจาก 19,061 บาท ในปี 2556 เพิ่มขึ้นเป็น 21,818 บาทในปี 2558 แต่อย่างไรก็ตาม แม้รายได้สุทธิจะเพิ่มมากขึ้น แต่กลับพบว่า จำนวนหนี้สินเฉลี่ยของ

ครัวเรือน ก็ยังมีมากกว่ามาก และมีแนวโน้มที่แต่ละครัวเรือนจะมีหนี้สินเพิ่มขึ้นด้วยอีกเช่นกัน ทั้งนี้ จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini Coefficient)⁴ ซึ่งถึงแม้จะมีแนวโน้มที่ลดลงจาก 0.514 ในปี 2549 เหลือ 0.445 ในปี 2558 แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร พบว่า กลุ่มคนที่รวยที่สุดมีรายได้ร้อยละ 35.0 ของรายได้รวม ในขณะที่กลุ่มที่จนที่สุด มีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ 1.58 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2559) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่องว่างทางเศรษฐกิจในสังคมไทยต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

นอกเหนือจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาการเข้าถึงการบริการสาธารณะของภาครัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม หรืออาจจะเรียกได้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ก็ถือว่าเป็นอีกปัญหาใหญ่ของประเทศที่นำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม และเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้คุณภาพของคนไทยต่ำกว่าเป้าหมายในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียม สำหรับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมา ประเด็นที่สังคมมีการกล่าวถึง คือ ผลการดำเนินโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ หรือ Programme for International Student Assessment (PISA) เพื่อประเมินคุณภาพระบบการศึกษาและเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้มีศักยภาพและพร้อมที่จะก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ผลการประเมินพบว่า นักเรียนไทยมีแนวโน้มได้คะแนนที่ลดลง ซึ่งโดยภาพรวมประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 55 จากประเทศที่เข้าร่วมทั้งหมดกว่า 70 ประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.), 2559) แม้ว่าจากผลการประเมินนี้ อาจมาจากกลุ่มนักเรียนเพียงกลุ่มเดียว แต่มีผู้วิเคราะห์บทเรียนของการสอบครั้งนี้ว่า นอกเหนือจากครอบครัว ครู และโรงเรียนที่ต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กแล้ว ระบบการศึกษาก็ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้น (ไกรยส ภัทราวาท, 2559)

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) (2558) ได้วิเคราะห์สัดส่วนผลการสอบเยาวชนไทยกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยอ้างอิงจากข้อมูลของมูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา ปี 2554 พบว่า ครัวเรือนไทยร้อยละ 50 มีรายได้

⁴ การหาค่าสัมประสิทธิ์จีนิ หรือ สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ จะมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 โดยหากมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ หมายถึงมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในสังคม แต่หากค่าเข้าใกล้หนึ่งนั้นหมายถึงการกระจายรายได้ยังไม่เป็นธรรม การหาสัดส่วนรายได้แต่ละชั้นรายได้ จะทำโดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า Quintile Analysis คือ การแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 5 กลุ่มเท่า ๆ กัน จำแนกตามรายได้จากจนที่สุด (ชั้นรายได้ที่ 1) จนถึงรวยที่สุด (ชั้นรายได้ที่ 5) และพิจารณาสัดส่วนรายได้ในแต่ละกลุ่ม กลุ่มไหนมีสัดส่วนรายได้มากที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่ร้อยละ 10 ของครัวเรือนไทย มีรายได้เฉลี่ย 90,000 บาทต่อเดือน เมื่อเทียบกับผลการสอบ พบว่า ร้อยละ 49.7 อยู่ในกลุ่มที่มีคะแนนต่ำสุด ในขณะที่นักเรียนร้อยละ 8.3 อยู่ในกลุ่มที่มีคะแนนดี ซึ่งถือว่ามีส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ สุภกร บัวสาย (2558) กล่าวว่า “คู่แฝดความเหลื่อมล้ำ คือ คุณภาพการศึกษาและเศรษฐกิจ ดังนั้น การแก้ปัญหาคุณภาพเด็กไทยจึงต้องแก้ให้ลึกถึงรากของปัญหาทั้งความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาโดยมีมาตรการที่ไม่ให้ความยากจนเป็นอุปสรรคของโอกาสทางการศึกษา”

ทั้งนี้ บทความมุ่งเน้นไปที่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น และที่สำคัญควรคำนึงถึงก่อนที่จะทำการพัฒนาด้านอื่น แต่อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่คนเราไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงเกิดจากความไม่พร้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละคน นอกเหนือจากความไม่พร้อมของระบบการศึกษาไทย ด้วยเหตุนี้เอง ผู้เขียนจึงต้องการศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับสถานะทางเศรษฐกิจหรือไม่ และในมุมมองของประชาชนเอง พวกเขาคิดหรือไม่ว่า สิ่งที่พวกเขาเผชิญอยู่นั้น เป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อความเหลื่อมล้ำในสังคมในด้านต่างๆ และ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประชาชน

2. ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม ผู้เขียนได้นำเสนอทั้งหมด 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และสถานการณ์การศึกษาของประเทศไทย รายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องคุณภาพสังคม ได้มีผู้ให้คำจำกัดความคำว่า “คุณภาพสังคม” ไว้ได้แก่ Beck et al. (1997 อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า, 2553) โดยแบ่งมิติในการพัฒนาคุณภาพสังคมได้ 4 มิติ ประกอบด้วย

(1) ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic security) หมายถึง การที่ความต้องการพื้นฐานซึ่งตอบสนองความจำเป็นในแต่ละวันได้รับการตอบสนอง โดยเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

(2) การยอมรับเป็นสมาชิกในสังคมของบุคคล ทุกกลุ่มในสังคม (Social inclusion) เป็นประเด็นที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและเข้าร่วมเป็นสมาชิกของหน่วยงานหรือองค์กรใดๆ ได้ รวมถึงความสามารถในการเข้าถึงบริการทางสังคม ทรัพยากรต่างๆ โดยมีความเสมอภาคและเท่าเทียมในสังคม

(3) ความเอื้ออาทร และสมานฉันท์ในสังคม (Social cohesion) เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือทางสังคม ความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ การยอมรับของคนในสังคม โดยในมิตินี้ ยังประกอบด้วยความไว้วางใจทั่วไป และความไว้วางใจเฉพาะบุคคลด้วย

(4) การเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social empowerment) เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม การเสริมสร้างความสามารถเฉพาะบุคคล การส่งเสริมให้คนสามารถเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพและมีอำนาจที่แท้จริงได้

ในขณะที่ The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO (1978) ให้ความหมายคำว่าคุณภาพสังคมว่า การมีความพึงพอใจในการปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เช่น อาหาร สุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ และทรัพยากรธรรมชาติ

ทั้งนี้ คุณภาพสังคมย่อมมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต โดยแนวคิดเกี่ยวกับ **คุณภาพชีวิต** ในมุมมองของมูลนิธิคุณภาพสังคมแห่งยุโรป หมายถึง สิ่งที่ครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชนซึ่งพวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นได้ (Beck & Walker, 1998 อ้างใน สถาบันพระปกเกล้า, 2553) มีบางประเทศที่ใช้ค่า GDP เป็นตัววัดคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม World Bank (2014) แย้งว่าค่า GDP นี้คำนวณมาจากมูลค่าตลาดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตในประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ ความเท่าเทียมกัน ความมั่นคงของมนุษย์ และความพึงพอใจในชีวิตแต่อย่างใด (Costanza & Talberth, 2009)

แนวคิดเกี่ยวกับ**ความเหลื่อมล้ำในสังคม** ซึ่งความเหลื่อมล้ำนี้มีผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและวิาทะสาธารณะในกรอบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่ เสรีนิยม ความยุติธรรมทางสังคม และสมรรถภาพของมนุษย์ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554) เมื่อกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำแล้ว บางแห่งอาจใช้คำว่า ความ

แตกต่าง ความไม่เท่าเทียม ความไม่เสมอภาค หรือ การที่กลุ่มในสังคมมีบางอย่างที่ไม่เท่ากันก็ได้ (อานันท์ชนก สกนธวัฒน์, 2558) ในขณะที่ Antoine (2011) ได้ให้นิยามความไม่เท่าเทียมกันในสังคมว่าหมายถึงสถานการณ์ที่กลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมไม่มีความเท่าเทียมในสถานะทางสังคม ชนชั้นทางสังคม และกลุ่มสังคม รวมถึงสิทธิต่างๆ ในสังคม ทั้งสิทธิในการออกเสียง สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ ได้แก่ การศึกษา สาธารณสุข การมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพ ระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดแล้วทุกคนในสังคมควรมีสหสิทธิได้รับอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

ประเภทของความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำในสังคมทั่วไปสามารถแบ่งออกได้หลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ และความเหลื่อมล้ำในการรับบริการสาธารณะ โกวิทย์ กังสนันท์ (2559) ได้กล่าวถึงประเภทของความเหลื่อมล้ำออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ความเหลื่อมล้ำด้านสังคม-การเมือง (Social-political inequalities) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic inequalities) และ ความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพ (Health inequalities) ในขณะที่ Mount (2008) ได้แบ่งความเหลื่อมล้ำเป็น 5 มิติ ได้แก่ ในมิติของการเมือง มิติของรายได้ มิติของโอกาส มิติของการได้รับการปฏิบัติ และมิติของการเป็นสมาชิกในสังคม

จะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำทั้งหมดล้วนมีความเกี่ยวข้องกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าสังคมมีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท และการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลต่อการได้งาน และทำให้ไม่ได้รับค่าจ้างที่เพียงพอ และอาจทำให้เราไม่สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและทั่วถึงได้

ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยนั้นได้เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การกระจายรายได้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาของระบบทุนนิยมเสรียุคใหม่ ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสถานการณ์การแก้ไขปัญหาความยากจนจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังเกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคมไทย ซึ่งในบริบททางเศรษฐศาสตร์แล้วต้องถือว่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความไม่สำเร็จในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างหนึ่ง และสาเหตุหลักๆ ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ มีดังต่อไปนี้ (1) ความแตกต่างในความสามารถของมนุษย์แต่ละคน (2) ความแตกต่างในทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่ (3) โอกาสในการศึกษาแตกต่างกัน (4) การดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาล (5) การว่างงาน (6) ภาวะเงินเฟ้อ และ (7) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่เสมอภาค Fofack &

Zeufack (2000 อ้างถึงใน สมชัย จิตสุชน และจิราภรณ์ แผลงประพันธ์, 2013) ได้เสนอว่า ปัญหาการกระจายรายได้ล้วนมีผลมาจาก ปัจจัยด้านการศึกษา การเข้าถึงสินเชื่อในระบบ การโอนเงินในครอบครัว และการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในแต่ละพื้นที่ซึ่งประเทศไทยเองก็เผชิญกับปัญหานี้เช่นกัน

จากที่กล่าวมา อาจจะมองได้ว่าเมื่อกล่าวถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย มักจะนึกถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก ได้แก่ การมีรายได้ต่างกันมากเกินไประหว่างคนรวยและคนจน ซึ่งความยากจนมีทั้งยากจนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ ความยากจนทางรายได้ รวมถึง การได้รับปัจจัยพื้นฐานของความต้องการของมนุษย์ และความยากจนที่เป็นนามธรรม เช่น การมีสุขภาพแย่ การศึกษาต่ำ มีการกีดกันในสังคม มีความไม่ปลอดภัยในสังคม และการขาดอิสระ และการไม่มีปากมีเสียงในสังคมที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเองได้ ซึ่งจะเห็นว่าความยากจนไม่เพียงแต่การไม่มีเงินทองเท่านั้น การขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษา การบริการสาธารณะต่างๆ ก็ถือว่าเป็นความยากจนด้วย (United Nations Development Programme (UNDP), 1977)

สำหรับเกณฑ์ในการวัดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีตัวชี้วัดการกระจายรายได้หรือความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำในสังคม สิ่งที่ใช้เป็นตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำที่นิยมใช้กันมาก มี 2 วิธี คือ การหาสัดส่วนรายได้ในแต่ละชั้นรายได้ (income share) และการหาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค สำหรับสัดส่วนรายได้ของประเทศไทย การกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรมีความแตกต่างกันมาก โดยกลุ่มที่รวยที่สุด มีรายได้ร้อยละ 35 ของรายได้รวมปี 2558 ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ในกลุ่มที่ 1-4 (รายได้ต่ำ) มีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ 14.3 ของรายได้รวม โดยเมื่อพิจารณาตั้งแต่ปี 2531 จะเห็นว่าสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มดีขึ้นเล็กน้อย จากปี 2543 ที่มีสัดส่วนระหว่างกลุ่มที่รายได้น้อยที่สุด กับกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุด อยู่ที่ 26.82 ลดลงเหลือ 22.08 ในปี 2558 ส่วนการหาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค เมื่อจำแนกตามพื้นที่แล้ว พบว่า ในปี 2558 ภาคใต้มีปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค เท่ากับ 0.451 รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเท่ากับ 0.432 และเมื่อพิจารณาระหว่างพื้นที่ในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่า ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเขตเมืองมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค เท่ากับ 0.434 ในขณะที่เขตชนบท มีค่าเท่ากับ 0.412 (สศช., 2559)

ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา

การศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวต่อไปได้ แต่การจะทำให้เด็กได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีความเท่าเทียมกัน ทั้งถึงกันนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้

ยาก แม้จะมีนโยบายมากมายที่จะส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนามากขึ้น หากแต่เป็นนโยบายที่ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ (Machin & Vignoles, 2004)

แต่อย่างไรก็ตาม Hill and King (1993) กล่าวว่าการพัฒนาทางการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยสอดคล้องกับ อุมารณ ภัทรวณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุรณ์ (2550) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางด้านการศึกษา: เมืองและชนบท พบว่า ความแตกต่างระหว่างความเป็นเมืองและชนบท มีผลต่อการได้รับโอกาสทางการศึกษา โดยคนเมืองมีโอกาสมากกว่าคนชนบท รวมถึง ทรัพยากรครัวเรือน อันได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมก็มีผลเช่นกัน โดยครอบครัวที่ยากจนมีแนวโน้มจะได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าครอบครัวที่ร่ำรวย ซึ่งไม่เพียงแต่การมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันเท่านั้น แต่ก็ยังมีผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพของการศึกษาด้วย ัญญลักษณ์ สัมพันธ์ (2556) ได้กล่าวว่าสาเหตุความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันมากนั้น น่าจะมาจากความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรการเรียน และความเหลื่อมล้ำในการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของภาครัฐ ซึ่งงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับการจัดสรรนั้นมีมากกว่าส่วนงานราชการอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง โดยในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา (งบประมาณปี 2556-2559) กระทรวงศึกษาได้รับงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 19 จากงบประมาณทั้งหมด และเมื่อพิจารณาถึงการกระจายของงบประมาณไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ กลับพบว่ายังกะจรุกตัวอยู่ที่โรงเรียนขนาดใหญ่ มีชื่อเสียง และตั้งอยู่ในจังหวัดใหญ่ๆ มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ การศึกษาในระดับอุดมศึกษายังได้รับการอุดหนุนงบประมาณมากกว่าการศึกษาระดับอื่นมากอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สผ.), 2559)

2.2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

การพัฒนาของประเทศไทยในปัจจุบัน มีการเชื่อมโยงแผนการพัฒนา เป้าหมาย และนโยบายอย่างเป็นกระบวนการทั้งประเทศ นับตั้งแต่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นพันธะสัญญาทางการเมืองเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ในปี 2573 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดย สศช.รวมถึง การปรับโครงสร้างประเทศเพื่อให้เข้าสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 และประเด็นการปฏิรูปประเทศตามวิสัยทัศน์ของรัฐบาลที่จะพาประเทศไปสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ทั้งนี้ ในแต่ละแผนการพัฒนามีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามกับภาคีสมาชิกในการรับรอง SDGs เพื่อเป็นทิศทางการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับการพัฒนาของโลก ระหว่างปี 2016-2030 โดยมีทั้งหมด 17 เป้าหมาย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มเป้าหมายหลักๆ ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายด้านสังคม (people) กลุ่มเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ (prosperity) กลุ่มเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (planet) กลุ่มเป้าหมายด้านสันติภาพ สถาบันที่เข้มแข็ง และความยุติธรรม (peace) และกลุ่มเป้าหมายด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (partnership) โดยเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ เป้าหมายที่ 1: ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่ เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559)

2.2.2 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

สำหรับแนวยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความสุข มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง โดยมีกรอบแนวทางสำคัญ ทั้งหมด 6 ด้าน คือ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (4) ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน在社会 (5) การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (6) การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งจากทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมา กรอบแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ คือ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน โดยมีการยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง และมีการสร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ในกรอบด้านการสร้างโอกาสที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน在社会

2.2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จัดทำอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่ 9-11 ที่พยายามจะเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทาง ฉบับนี้ มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (3) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (4) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (5) การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน (6) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย (7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ (8) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม (9) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และ (10) ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

จากแผนฯ ทั้ง 10 ด้าน จะเห็นได้ว่า การจะลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และการเพิ่มคุณภาพการศึกษานั้น แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหลักๆ คือ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ และการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับแนวทางที่ได้วางไว้ คือ มีการเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด ให้สามารถเข้าถึงการบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึง ได้แก่ การบริการด้านสาธารณสุข และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

2.2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ตาม “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” ในมาตรา 54 ได้ระบุเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐในการจัดการให้ประชาชนมีสิทธิในการศึกษาอย่างทั่วถึง ดังนี้

“ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย... รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ...”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 10 ระบุว่า

“การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...”

นอกจากนี้ จากที่ประเทศไทยเคยมีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี คสช. ได้ยกระดับจากการเป็นโครงการตามนโยบายของแต่ละรัฐบาลให้เป็นหน้าที่ของรัฐและมาตรการตามกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันความยั่งยืนมั่นคง และเพื่อให้สามารถจัดงบประมาณสนับสนุนได้อย่างต่อเนื่อง และได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ออกคำสั่งที่ 28/2559 เรื่องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยไม่ได้กำหนดตามช่วงอายุ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558)

2.3 สถานการณ์การศึกษาของประเทศไทย

ในปีการศึกษา 2558 นักเรียน นักศึกษาในระบบ (ไม่รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) มีจำนวน 13.1 ล้านคน และมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 3-21 ปี โดยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2557 ประมาณ 2 หมื่นคน สำหรับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (อายุ 6-14 ปี) มีจำนวนนักเรียน 7.2 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 7.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 96.5 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2557 ประมาณร้อยละ 2 (ศช., 2559)

ขณะที่โอกาสทางการเข้าถึงการศึกษามีอัตราการลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยพิจารณาจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ โดยระดับประถมศึกษามีการเข้าเรียนถึงร้อยละ 87.2 รองลงมาคือ ระดับอนุบาล ร้อยละ 69.4 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 66.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.) ร้อยละ 57.7 และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 24.9 ตามลำดับ (สศช., 2559) โดยในพื้นที่ กทม. มีอัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และอุดมศึกษา มากที่สุด

ด้านจำนวนปีการศึกษาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรที่อายุ 15 ปีขึ้นไป และมีแนวโน้มสูงขึ้น จากเฉลี่ย 7.6 ปี ในปี 2549 เป็นเฉลี่ย 8.5 ปี ในปี 2558 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่า คนกรุงเทพฯ มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด ประมาณ 11 ปี ในทางกลับกัน ภาคที่มีจำนวนการศึกษาเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็น 7.5 ปี และเมื่อพิจารณาในบริบทของพื้นที่เมืองและนอกเมือง พบว่า คนที่อยู่ในเมืองมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าคนที่อยู่นอกเขตเมือง ประมาณ 2 ปี (สศช., 2559) ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลของ สสช. (2533, 2543) พบว่า เหตุผลที่เด็กไม่สามารถเรียนต่อได้ คือ ข้อยกีดขวางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพสังคมของสถาบันพระปกเกล้า ในปี 2555 ในการสอบถามประชาชนถึงเหตุผลที่ไม่ได้ศึกษาต่อ โดยเหตุผลแรกที่ประชาชนเลือกมากที่สุด คือ การไม่มี

ทุนทรัพย์ในการเรียน และเมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่า ประชาชนในภาคใต้ประสบปัญหานี้มากที่สุด

ในมิติทางด้านเพศ จากการสำรวจของ สสช. (2548 อ้างถึงใน อุมารณ ภัทร วาณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุรณ์, 2550) พบว่า ผู้หญิงได้รับการศึกษาในเกณฑ์สูงกว่าผู้ชาย ทั้งในเขตเมืองและชนบท ซึ่ง Chamrathirong, et al. (1995 อ้างถึงใน อุมารณ ภัทร วาณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุรณ์, 2550) ได้กล่าวว่า เหตุที่พ่อแม่มักส่งลูกผู้หญิงไปเรียนสูงๆ เนื่องจากเมื่อลูกผู้หญิงเรียนจบ และทำงาน จะส่งเงินกลับมาบ้านมากกว่าลูกชาย

นอกจากนี้ ในมิติของการศึกษาต่อการกระจายรายได้ เมื่อพิจารณาเฉพาะการเข้าเรียนระดับปริญญาตรี ซึ่งมีอัตราที่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับระดับการศึกษาอื่นๆ พบว่า กลุ่มคนที่รวยที่สุด 10% แรกมีอัตราเข้าเรียนปริญญาตรี ร้อยละ 67.3 ในขณะที่กลุ่มคนที่มีรายได้จนที่สุด 10% แรกมีอัตราเข้าเรียนร้อยละ 3.5 ซึ่งคิดเป็น 19.2 เท่าของกลุ่มที่รวยที่สุด อีกทั้ง หากวิเคราะห์เฉพาะการเข้าศึกษาของคนจนในประเทศไทย พบว่า ร้อยละ 82.3 มีการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษา หรือน้อยกว่า และเมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่า ร้อยละ 84.0 ของคนจนในภาคกลางและภาคเหนือ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 82.0, 79.2 และ 72.09 ตามลำดับ (สสช., 2559)

สำหรับคุณภาพการศึกษา โดยการประเมิน PISA ซึ่งเป็นโครงการเพื่อประเมินคุณภาพระบบการศึกษาและเตรียมความพร้อมของนักเรียนมีศักยภาพและพร้อมที่จะก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการอ่าน และด้านคณิตศาสตร์ ผลการประเมินพบว่า ในปี 2558 นักเรียนไทยมีแนวโน้มได้คะแนนที่ลดลง ซึ่งโดยภาพรวมประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 55 จากประเทศที่เข้าร่วมทั้งหมดกว่า 70 ประเทศ (ศธ., 2559) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่า นักเรียนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล นักเรียนโรงเรียนสาธิต และเด็กนักเรียนสายวิทยาศาสตร์ มีผลการประเมินมากที่สุดเมื่อเทียบกับนักเรียนในพื้นที่ต่างจังหวัด หรือนักเรียนในสังกัดอื่นนอกเหนือจากโรงเรียนสาธิต ในทางกลับกันพื้นที่ที่มีผลการประเมินน้อยที่สุด คือ นักเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สสค. (2558) ได้วิเคราะห์ถึงความเหมือนระหว่างคุณภาพการศึกษา และการกระจายรายได้ของประชาชน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษา และการกระจายรายได้ของประชาชน

คุณภาพการศึกษา	ระดับคะแนน	คะแนนต่ำสุด ⇨ คะแนนสูงสุด			
	เกณฑ์การสอบ	สอบตก	เกือบตก	ปานกลาง	ระดับดี
	สัดส่วนนักเรียน	49.7%	27.3%	14.5%	8.3%
การกระจายรายได้	ระดับรายได้	รายได้ต่ำสุด ⇨ รายได้สูงสุด			
	รายได้ (บาท/เดือน)	15,000	16,801-26,370	36,961	90,000
	สัดส่วนครัวเรือน	50%	30%	10%	10%

ที่มา: สศค. (2558)

หมายเหตุ: วิเคราะห์ข้อมูลโดย สศค. โดยข้อมูลด้านการศึกษามาจากผลการสอบ PISA (2555) ในกลุ่มเยาวชนอายุ 15 ปี และข้อมูลด้านเศรษฐกิจมาจากข้อมูลของมูลนิธิสถาบันอนาคตไทย (2554)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า เยาวชนไทยเกือบครึ่งประเทศสอบตก ในทางกลับกันมีนักเรียนที่เรียนดีร้อยละ 8.3 เท่านั้น ซึ่งเมื่อเทียบกับสัดส่วนการกระจายรายได้แล้วพบว่า มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยที่ครัวเรือนไทยถึง 50% มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน โดยมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 15,000 บาท และมีสัดส่วนการถือครองรายได้รวม 19% ของประเทศ ขณะที่ร้อยละ 10 ของครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดมีรายได้เฉลี่ย 90,000 บาท/เดือน ถือครองรายได้รวมถึงร้อยละ 38 ของประเทศ ประชากรกลุ่มรายได้สูงสุดของประเทศ 10% แรกนี้ ถือครองรายได้ถึง 2 เท่าของประชากรครึ่งประเทศ นั้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่เผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษาเป็นกลุ่มเดียวกับที่ต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทับซ้อนกันอยู่ (สุภกร บัวสาย, 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าประเทศไทยมีความพยายามที่จะจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและทั่วถึง ซึ่งจากการศึกษาของสถาบันพระปกเกล้า (2559) ถึงความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะด้านโรงเรียนที่รัฐจัดให้นั้น พบว่า ร้อยละ 88.4 ของประชาชนมีความพอใจในบริการด้านโรงเรียนของรัฐ โดยเมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่า ผู้ตอบในภาคใต้มีความพึงพอใจมากกว่าภาคอื่นๆ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.31 จากคะแนนเต็ม 4 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และ ภาคกลาง ส่วนคนกรุงเทพฯ นั้น มีความพอใจน้อยที่สุด คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย 3.15 แต่อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงก็ยังพบความไม่เท่าเทียมในโอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอยู่เช่นเดิม ทั้งจากสภาพเศรษฐกิจที่ต่างกัน และคุณภาพการศึกษาในแต่ละภูมิภาค รวมถึงขนาดของสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ฝังแน่นในสังคมไทยมานาน

นอกจากนี้ จากการทบทวนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งงานวิจัย บทวิเคราะห์ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมสถานการณ์ สถิติในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในมุมมองของประชาชนนั้นยังไม่ค่อยพบเห็นผลการศึกษาเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมุมมองของประชาชนทั่วประเทศซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามหลักสถิติ (ศึกษาได้ในหัวข้อระเบียบวิธีวิจัย) อีกทั้ง จากการศึกษาในช่วงต้นพบว่านักวิชาการหลายท่านมีการวิเคราะห์ว่าคุณภาพการศึกษาของเด็กทั่วประเทศมีความแตกต่างกันโดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการด้อยคุณภาพการศึกษา คือ สถานะเศรษฐกิจที่ต่างกัน คนรวยมักมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพที่ดีกว่าคนจน ด้วยเหตุนี้เอง บทความนี้จึงต้องการศึกษาว่าในมุมมองของประชาชน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้นมีความเกี่ยวข้องกับสถานะทางเศรษฐกิจหรือไม่ และยังมีปัจจัยอื่นหรือไม่ที่ทำให้ประชาชนได้รับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การนำเสนอในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากผลสำรวจคุณภาพสังคมไทยของสถาบันพระปกเกล้า โดยใช้แบบสอบถามของ Asian Consortium for Social Quality: ACSQ สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face to face Interview) กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป) ซึ่งได้มาจากการสุ่มตามสัดส่วนประชากรทั่วประเทศ (Probability Sampling) จำแนกตามภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านนั้น ๆ โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2558 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,445 ตัวอย่าง โดยมีกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค

ภาค	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ	260
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	489
ภาคกลาง	370
ภาคใต้	199
กรุงเทพมหานคร	127
รวม	1,445

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ในส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อแสดงผลการหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตของประชาชน ประเด็นที่ประชาชนถูกเลือกปฏิบัติ และ ประเด็นที่ได้รับความเท่าเทียมในสังคมซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรครั้งละสองตัว (Bivariate Analysis) โดยทำการทดสอบความเหมือน (หรือความแตกต่างกัน) ของตัวแปร (Test of Homogeneity) ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) โดยพิจารณาทั้งหมด 3 คู่ ได้แก่ 1) ตัวแปรความเท่าเทียมด้านการศึกษากับตัวแปรด้านรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ตัวแปรความเท่าเทียมด้านการศึกษากับตัวแปรด้านความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สินของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 3) ตัวแปรด้านความเท่าเทียมด้านการศึกษากับตัวแปรด้านการถูกเลือกปฏิบัติเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรครั้งละหลายๆ ตัว โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอย (Regression) โดยกำหนดให้การได้รับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นตัวแปรต้น (independent variable) สถานะทางเศรษฐกิจ ความพึงพอใจต่อการศึกษา การถูกเลือกปฏิบัติด้านการศึกษา และลักษณะของสังคมเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ตัวแปรด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม (เพศ อายุ ระดับการศึกษา) และความแตกต่างในพื้นที่อาศัย (กรุงเทพฯ-ต่างจังหวัด) เป็นตัวแปรควบคุม (control variable)

วัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อความเหลื่อมล้ำในสังคมด้านต่างๆ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประชาชน และเพื่อเป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้น้อยลง โดยจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม สมมติฐานของการศึกษาที่มุ่งทดสอบ คือ ความแตกต่างในเรื่องของสถานะทางเศรษฐกิจของประชาชนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ บทความนี้ยังมุ่งที่จะศึกษาถึงตัวแปรด้านเศรษฐกิจในแต่ละตัวแปรว่ามีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประชาชนหรือไม่ ได้แก่ (1) การที่ประชาชนมีรายได้ของครัวเรือนที่ต่างกันมีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหรือไม่ (2) ความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สินในสังคมที่ต่างกันมีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

หรือไม่ และ (3) หากประชาชนถูกเลือกปฏิบัติเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจจะทำให้เขามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหรือไม่

4. ผลการศึกษา

สำหรับผลการศึกษา จะขอนำเสนอทั้งหมด 3 ประเด็น คือ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพสังคมในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในสังคม และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประชาชน รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นผู้หญิงร้อยละ 54.6 และเป็นผู้ชาย ร้อยละ 43.6 โดยมากมีอายุระหว่าง 40-59 ปี หรือร้อยละ 53.8 ส่วนกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.9 ด้านสถานภาพสมรส พบว่า ร้อยละ 65.5 แต่งงานแล้ว รองลงมา เป็นคนโสด/ ไม่เคยสมรส ร้อยละ 19.8 อยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงาน ร้อยละ 5.8 เป็นหม้าย ร้อยละ 3.9 หย่า ร้อยละ 2.5 แยกกันอยู่ ร้อยละ 2.2 และอื่นๆ ร้อยละ 0.4

สำหรับระดับการศึกษาขั้นสูงสุด พบว่า ร้อยละ 40.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 17.2 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 14.6 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท และ ร้อยละ 12.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสำหรับสถานภาพการทำงาน พบว่า ประมาณ 3 ใน 4 เป็นลูกจ้าง ร้อยละ 13.9 ทำงานให้ธุรกิจครอบครัว ร้อยละ 9.4 เป็นเจ้าของธุรกิจแบบไม่มีลูกจ้าง และเป็นเจ้าของธุรกิจแบบมีลูกจ้าง อีกร้อยละ 3.5

4.2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพสังคมในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอความคิดเห็นของประชาชนในมิติต่างๆ ของคุณภาพสังคม โดยนำเสนอเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำในสังคมเท่านั้น ได้แก่ มิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มิติการยอมรับเป็นสมาชิกในสังคม และมิติการเสริมสร้างพลังทางสังคม ดังนี้

4.2.1 ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic Security)

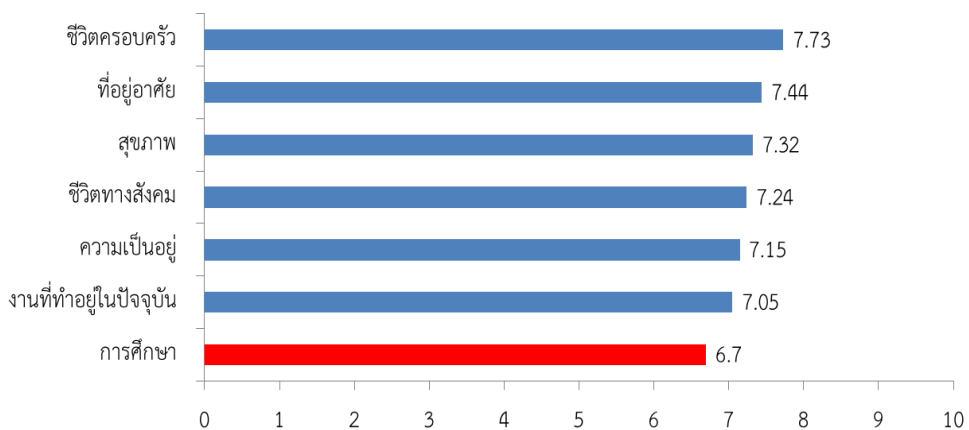
(1) ด้านความพึงพอใจในชีวิต

จากการสอบถามประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจในประเด็นต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตอันประกอบด้วย การศึกษา การทำงาน ความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย ชีวิตครอบครัว สุขภาพ และชีวิตทางสังคม ว่า ผู้ตอบมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด โดยให้เลือกระหว่าง 1-10 ทั้งนี้ 1 หมายถึง ไม่พอใจเลย และ 10 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด และได้นำเสนอเป็นค่าเฉลี่ยจากคะแนนเต็ม 10

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อประเด็นต่างๆ ปี 2558

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (คะแนนเต็ม 10)	SD.
(1) การศึกษา	6.70	2.234
(2) งานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน	7.05	2.157
(3) ความเป็นอยู่	7.15	2.101
(4) ที่อยู่อาศัย	7.44	2.125
(5) ชีวิตครอบครัว	7.73	2.026
(6) สุขภาพ	7.32	2.134
(7) ชีวิตทางสังคม	7.24	1.999

แผนภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อประเด็นต่างๆ ปี 2558

จากตารางที่ 3 และแผนภาพที่ 1 พบว่า 3 ประเด็นแรกที่ผู้ตอบมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ชีวิตครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ระดับ 7.73 จากคะแนนเต็ม 10 รองลงมาเป็นความพึงพอใจในที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ย 7.44 พึงพอใจในสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 7.32 ในขณะที่ประเด็นที่ผู้ตอบพึงพอใจน้อยที่สุด 3 อันดับ คือ ความพึงพอใจในความเป็นอยู่ มีค่าเฉลี่ย 7.15 พึงพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย 7.05 และพึงพอใจในการศึกษาน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 6.70 ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาคความพึงพอใจในด้านการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนพึงพอใจน้อยที่สุด

4.2.2 การยอมรับเป็นสมาชิกในสังคมของบุคคล (Social Inclusion)

เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นธรรมในสังคม ในแง่ของการยอมรับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งจากคำถามที่ว่า “ในการเข้าใช้บริการสาธารณะ ท่านเคยถูกเลือกปฏิบัติหรือไม่ หากเคยท่านถูกเลือกปฏิบัติด้วยเรื่องอะไร”

ตารางที่ 4 ร้อยละของประเด็นที่ประชาชนถูกเลือกปฏิบัติในสังคม ปี 2558

ประเด็นในสังคม	ร้อยละของการถูกเลือกปฏิบัติ
(1) ความทุพพลภาพ	62.6
(2) ระดับการศึกษา	13.5
(3) สถานะทางการงาน	12.2
(4) รูปลักษณ์ภายนอก	11.2
(5) สถานะทางเศรษฐกิจ	11
(6) กลุ่มชาติพันธุ์	10.7
(7) อายุ	8.3
(8) สัญชาติ	5.2
(9) ศาสนา	4.8
(10) สีผิว	3.4
(11) จุดยืนทางอุดมการณ์หรือการเมือง	3.4
(12) เพศ	1.5
(13) ประวัติทางการแพทย์ (เช่น เอชส์)	1.5
(14) รสนิยมทางเพศ	1.1

ผลการศึกษาพบว่า ความทุพพลภาพ เป็นประเด็นที่ทำให้คนถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 62.5) รองลงมา คือ ระดับการศึกษา ร้อยละ 13.5 สถานการณ์ทำงาน ร้อย

ละ 12.2 รูปลักษณะภายนอก ร้อยละ 11.2 และ กลุ่มชาติพันธุ์ ร้อยละ 10.7 ในทางกลับกัน กลุ่มคนที่ไม่ค่อยถูกเลือกปฏิบัติ คือ กลุ่มที่มีรสนิยมทางเพศเฉพาะ ร้อยละ 1.1

4.2.3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment)

การเสริมสร้างพลังทางสังคมให้แก่ประชาชน หมายถึง ความรู้สึกหรือสำนึกในความสามารถหรือสมรรถนะส่วนบุคคลในการเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อให้คนสามารถเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพและมีอำนาจอย่างแท้จริง และมีความเท่าเทียมในสังคม

การสอบถามถึง**ความเท่าเทียมกันในสังคม** ในคำถามว่า “ท่านได้รับความเท่าเทียมแค่ไหนในประเด็นซึ่งประกอบด้วย โอกาสทางการศึกษา โอกาสในการทำงาน การบังคับใช้กฎหมาย รายได้และทรัพย์สิน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความเท่าเทียมกันทางเพศ” โดยได้จัดกลุ่มคะแนนออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

คะแนน 1.00 - 1.80	หมายถึง	มีความเท่าเทียมในระดับน้อยที่สุด
คะแนน 1.81 - 2.60	หมายถึง	มีความเท่าเทียมในระดับน้อย
คะแนน 2.61 - 3.40	หมายถึง	มีความเท่าเทียมในระดับปานกลาง
คะแนน 3.41 - 4.20	หมายถึง	มีความเท่าเทียมในระดับมาก
คะแนน 4.21 - 5.00	หมายถึง	มีความเท่าเทียมในระดับมากที่สุด

ประเด็นด้านความเท่าเทียมในสังคมที่ประชาชนเห็นว่ามีความเท่าเทียมกันในระดับมากที่สุด คือ ความเท่าเทียมกันในมิติของเพศ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.51 จากคะแนนเต็ม 5 รองลงมา คือ โอกาสทางการศึกษา ค่าเฉลี่ย 3.29 และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ค่าเฉลี่ย 3.27 ในทางกลับกัน ผู้ตอบเห็นว่า รายได้และทรัพย์สินของคนในสังคมมีความเท่าเทียมกันน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 2.74 รายละเอียดดังตารางที่ 5

นอกจากนี้ จากข้อสมมติฐานที่ว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือนที่ ความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สินในสังคม และการถูกเลือกปฏิบัติเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจ มีผลทำให้เขามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเท่าเทียมด้านการศึกษาในแต่ละปัจจัย (ศึกษาตารางที่ ผ1-ผ3 ได้ในภาคผนวก) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทุกตัวที่กล่าวถึงนั้นมีความสัมพันธ์กับความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่าคนที่คิดว่าตนเองไม่มีความเท่าเทียมกันด้านรายได้และทรัพย์สินมักจะไม่ได้รับความเท่าเทียมกันด้านการศึกษาด้วย แต่หากจะกล่าวถึงการถูกเลือกปฏิบัติแล้วกลับพบว่า คนที่ไม่เคยถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจาก

สถานะทางเศรษฐกิจแล้วจะเห็นว่าการศึกษานั้นค่อนข้างมีความเท่าเทียมกัน ในขณะที่คนที่เคยถูกเลือกปฏิบัติกลับเฉยๆ กับประเด็นเหล่านี้

ตารางที่ 5 ร้อยละของระดับความเท่าเทียมในสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ปี 2558

ประเด็นในสังคม	ระดับความเท่าเทียมในสังคม (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD.	ระดับความเท่าเทียม
	เท่าเทียมมาก	ค่อนข้างเท่าเทียม	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่เท่าเทียม	ไม่เท่าเทียมอย่างยิ่ง	ไม่ทราบ			
■ โอกาสทางการศึกษา	14.9	29.0	29.4	16.6	6.8	3.4	3.29	1.133	ปานกลาง
■ โอกาสในการทำงาน	11.5	21.9	32.7	22.4	8.7	2.8	3.06	1.133	ปานกลาง
■ การบังคับใช้กฎหมาย	13.1	23.3	33.0	16.1	9.7	4.9	3.15	1.162	ปานกลาง
■ รายได้และทรัพย์สิน	6.8	15.6	33.9	24.6	14.6	4.4	2.74	1.119	ปานกลาง
■ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	12.5	29.5	30.5	16.1	6.4	4.9	3.27	1.098	ปานกลาง
■ เพศ	17.1	32.3	29.0	10.9	4.1	6.6	3.51	1.056	มาก

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากการวิเคราะห์ถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งพบว่ามี ความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และในส่วนนี้ จึงได้นำเอาตัวแปรดังกล่าวนี้ร่วมกับตัวแปรควบคุมมาวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ว่ามีปัจจัยใดบ้าง โดยตัวแปรต้นที่ใช้ คือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากคำถามว่า “ท่านคิดว่า สังคมมีความเท่าเทียมหรือไม่เท่าเทียมในเรื่องโอกาสทางการศึกษาหรือไม่” มีระดับความเท่าเทียมระหว่าง 1-5 คะแนน โดย 1 หมายถึง มีความเท่าเทียมกันมาก และ 5 หมายถึง ไม่มีความเท่าเทียมเลย และไปทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ได้แก่ รายได้ครัวเรือน ความเท่าเทียมกันในเรื่องรายได้และทรัพย์สิน การถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจ ความพึงพอใจต่อการศึกษา การถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากระดับการศึกษา สังคมมีการเลือกปฏิบัติหรือเปิดกว้าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ การเป็นคนกรุงเทพฯ หรือ ต่างจังหวัด ผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Model	ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	5.134	0.36		14.268	0
	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน	0.003	0.025	0.005	0.135	0.893
	ความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สินในสังคม	-0.554	0.032	-0.551	-17.297	0.000***
	การถูกเลือกปฏิบัติเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจ	-0.046	0.099	-0.015	-0.47	0.638
	ความพึงพอใจต่อการศึกษา	-0.041	0.017	-0.08	-2.368	0.018*
	การถูกเลือกปฏิบัติเรื่องระดับการศึกษา	0.008	0.1	0.002	0.075	0.94
	ลักษณะของสังคมที่เปิดกว้าง	-0.042	0.016	-0.085	-2.637	0.009**
	เพศ	-0.179	0.067	-0.082	-2.668	0.008**
	อายุ	0.01	0.003	0.105	3.16	0.002**
	การศึกษาสูงสุด	0.008	0.029	0.012	0.295	0.768
	การเป็นคนกรุงเทพฯ หรือ ต่างจังหวัด	-0.251	0.118	-0.07	-2.125	0.034*

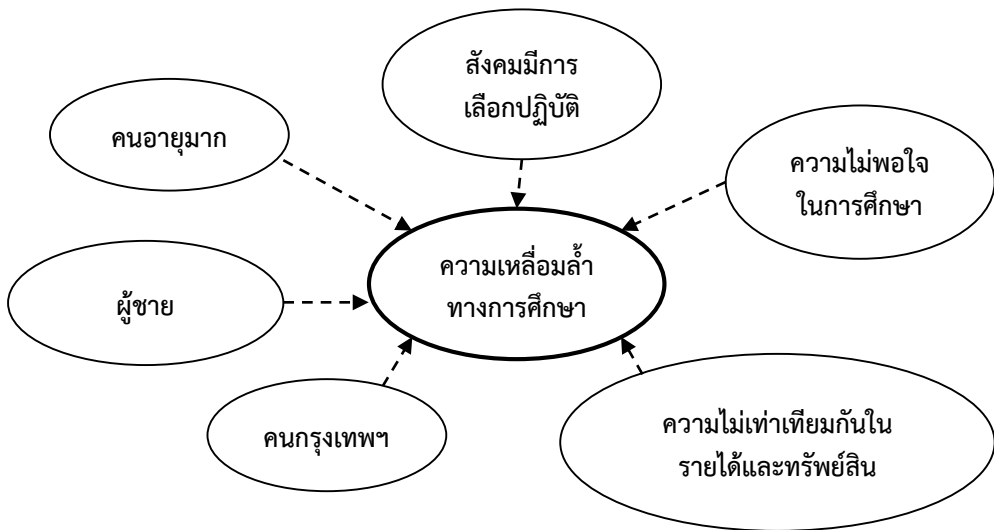
Dependent Variable: ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา R square = .381 n = 1,445 sig= 0.000

* sig at < .05; ** sig. at < .01; *** sig. at <.001, a significant at the .05 level

หมายเหตุ: # คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation) จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 ค่าสูงสุดมีค่าเป็น 1 ซึ่งตีความหมายได้ว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด และถ้าค่าสัมพัธ์มีค่าเป็น 0 แสดงว่าตัวแปรนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

จากตารางแสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เพศ อายุ ที่อยู่อาศัย ความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สินในสังคม ความพึงพอใจต่อการศึกษา และ ลักษณะของสังคมที่เปิดกว้างทั้งนี้ สามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ตัวแปรที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคม คือ ลักษณะของสังคมที่เปิดกว้าง โดยพบว่ายิ่งคนที่เห็นว่าสังคมไม่มีความเปิดกว้าง หรือเรียกอีกอย่างว่าสังคมมีการเลือกปฏิบัตินั้น คนเหล่านั้นมักเห็นว่าสังคมมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในขณะที่หากประชาชนมีความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้และทรัพย์สิน ก็จะนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ ประชาชนที่ไม่พอใจในการศึกษาของตน นั้นเป็นเพราะการศึกษานั้นมีความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ชาย และคนที่อายุมากกว่า มักคิดว่ามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากกว่าผู้หญิงและคนที่อายุน้อยกว่า และปัจจัยสุดท้ายคือ ที่อยู่อาศัยระหว่างคนกรุงเทพฯ และคนต่างจังหวัด พบว่า คนกรุงเทพฯ ที่เห็นว่าสังคมมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากกว่าคนที่อยู่ในต่างจังหวัด

5. สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความเหลื่อมล้ำในสังคม พบว่า ประเด็นความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันในสังคมมากที่สุด คือ ด้านรายได้และทรัพย์สิน ยิ่งสังคมมีความแตกต่างด้านรายได้และทรัพย์สินมากเท่าใด ยิ่งทำให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย หนึ่งในหลายๆ ปัจจัยคือ ความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้และทรัพย์สินทำให้มีความแตกต่างทางรายได้ของแต่ละคน นอกจากนี้ การเลือกปฏิบัติก็นับว่าเป็นอีกปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำใน

สังคม โดยจากการศึกษาพบว่าประชาชนไทยถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความทุพพลภาพมากที่สุด รองลงมา คือ ถูกเลือกปฏิบัติเพราะระดับการศึกษา

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญและมีผลต่อความเหลื่อมล้ำในสังคม เพราะการศึกษาเป็นดั่งรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน และพัฒนาคุณภาพสังคมต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีและทั่วถึง เท่าเทียมกันนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับสังคมไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหากประชาชนมีรายได้และทรัพย์สินที่แตกต่างกันแล้ว ยิ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยด้านเงินเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อนำมาซึ่งโอกาสทางการศึกษาที่ดี ซึ่งผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Hill & King (1993) ที่ว่าการพัฒนาการศึกษาให้ดีขึ้นมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้จากการวิเคราะห์ถึงโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนในข้างต้น เด็กนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ดีจะมีอัตราการเข้าเรียนมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจน โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา (สศช., 2559)

สำหรับปัจจัยด้านพื้นที่ ถือว่าเป็นอีกปัจจัยเกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าเป็นคนกรุงเทพฯ เองที่เห็นว่ามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากกว่าคนที่อาศัยในต่างจังหวัด นั่นอาจจะเป็นเพราะคนในกรุงเทพฯ มีการแข่งขันทางการศึกษาที่สูงกว่า มีความแตกต่างระหว่างรายได้ของบุคคลที่ชัดเจนกว่า นอกจากจะเห็นว่ามีความเหลื่อมล้ำแล้ว คนกรุงเทพฯ ยังพอใจในการศึกษาที่ภาครัฐจัดให้น้อยที่สุดด้วย (สถาบันพระปกเกล้า, 2559) แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อุมารณ์ ภัทรวณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุรณ์ (2550) ที่ว่าคนเมืองมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้มากกว่าคนต่างจังหวัด

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกิดขึ้นจากสภาวะที่เกิดขึ้นในสังคม ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การอาศัยในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด โดยในส่วนหลังนี้ ผู้เขียนเห็นว่าอาจเป็นเพราะค่านิยมของตัวเด็กนักเรียน หรือผู้ปกครองเองที่เน้นการแข่งขัน อีกทั้งระบบการศึกษาที่มีการออกแบบการเรียนการสอนที่ไม่เป็นระบบ ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้นักเรียนที่ต้องการมีการศึกษาที่ดีๆ ต้องลงทุนกับการศึกษาที่สูงมากขึ้น ในขณะที่อีกกลุ่มคนหนึ่งที่ไม่มีรายได้เพียงพอ หาเช้ากินค่ำจึงได้แต่เพียงส่งลูกหลานให้เข้าเรียนขนาดเล็ก หรือตามพื้นที่ห่างไกล และคุณภาพการศึกษาก็ด้อยลงไปด้วย นั่นจึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ช่องว่างทางการศึกษาของคนในสังคมต่างกันมากขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าสังคมไทยตกอยู่ในภาวะของความเหลื่อมล้ำในการศึกษา ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การจะเสริมสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทไทย คือ

(1) ส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และเท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ รวมถึง การกระจายงบประมาณการศึกษาควรมีการกระจายให้ทั่วถึง ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในชนบท และระดับการศึกษาต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน และคุณภาพของโรงเรียนให้เท่าเทียมกัน และมีปริมาณที่เพียงพอ

(2) ยกระดับคุณภาพของการศึกษาและให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีการสำรวจข้อมูลความต้องการของตลาดแรงงานอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เพื่อให้สถาบันการศึกษาได้มีการปรับหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกันความต้องการจริง และที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกแผนการศึกษาที่ตอบโจทย์ของสังคม และทำให้นักเรียนมีโอกาสเข้าถึงการทำงานได้มากขึ้น

(3) ควรมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยรัฐควรลดความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนจนและคนรวยให้น้อยลง

(4) รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียม ได้แก่ สิทธิทางการศึกษาที่เท่าเทียม ซึ่งแม้รัฐบาลมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยในปัจจุบันมีการเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผนยุทธศาสตร์ชาติ แต่การจะทำให้แผนการพัฒนาเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงนั้นเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน

ดังนั้น การจะลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้นั้น เราควรเริ่มจากการทำให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงการทำงานที่มีรายได้เพียงพอเพียง เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี และท้ายสุดเพื่อทำให้ประเทศไทยมีคุณภาพสังคมที่ดีขึ้นตามไปด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *สรุปผลการวิจัย PISA 2015*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <https://goo.gl/oKzufQ>.
- โกวิทย์ กังสนันท์. (2559). *การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการลดความเหลื่อมล้ำ*. ในการประชุมวิพากษ์ยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็น. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ไกรยส ภัทราวาท. (2559). *บทเรียนสำคัญจากระดับนานาชาติ 21 ธันวาคม 2016*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://thaipublica.org/2016/12/kraiyo-s-pisa-2015/>.
- ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชวดี แสงมเหษณ์. (2560). *การสำรวจค่านิยมของประชาชนต่อการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมทางสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). *รายงานนโยบายการเงิน ธันวาคม 2558*. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/MonetPolicyCommittee/MPR/DocLib/MPR_December2558_GTH58.pdf.
- ัญญลักษณ์ สัมพันธ์. (2556). *ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาส, สิทธิและโอกาสในการรับบริการสาธารณะ: การศึกษา*. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2560, จาก <http://sd-group1.blogspot.com/2013/01/53242025.html>.
- นณริฏ พิศลยบุตร. (2559). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: ข้อสรุปจากผลการสอบปีซ่า (PISA)*. จาก https://www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=2647.
- ประเวศ วะสี. (2544). *นโยบายเพื่อคนจน: ร่างโครงสร้าง 10 ประการที่ประหารคนจน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อ้างถึงใน สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา: แนวคิดหลักว่าด้วยความเหลื่อมล้ำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: เป็นไท พับบลิชซิง.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2559). *ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559)*. ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2560, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2559/E/136/11.PDF>.

- ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์. (2559). *ตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์. จาก <https://sdgmove.com/>.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2553). *คุณภาพสังคมเพื่อคุณภาพประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- _____. (2559). *รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะ และการทำงานของหน่วยงานต่างๆ พ.ศ. 2559 และสรุปผลการสำรวจ พ.ศ. 2546-2559*. (ระหว่างดำเนินการจัดพิมพ์)
- สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2556). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. นำเสนอ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สถณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา: แนวคิดหลักๆ ด้วยความเหลื่อมล้ำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: เป็นไท พับบลิชซิง.
- สำนักงานประมาณ. (2559). *งบประมาณโดยสังเขป. ฉบับปรับปรุงตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559*. สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานประมาณ. จาก http://www.bb.go.th/budget_book/e-Book/2559/FILEROOM/CABILIBRARY59/DRAWER01/GENERAL/DATA0000/00000572.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม.
- _____. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *สถิติการศึกษาประจำปี 2558*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. จาก http://www.mis.moe.go.th/MIS2015/images/content/statistic-books/statistics2558_20012560.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *สรุปภาพรวมเปรียบเทียบงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2556-2559 จำแนกตามส่วนราชการ*. รายงานวิชาการ สำนักงบประมาณของ รัฐสภา, (ฉบับที่ 3/2558). จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-ebspa/pbo-report4-2558.pdf>.
- _____. (2559). *งบประมาณด้านการศึกษา 2559*. สถิติข้อมูลงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. รายงานวิชาการ สำนักงบประมาณของรัฐสภา, ฉบับที่ 3/2558. จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-ebspa/pbo-report3-2558.pdf>.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2558). *เปิดคู่มือความเหลื่อมล้ำ “คุณภาพการศึกษา-เศรษฐกิจ”*. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/998>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2533). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรื.
- _____. (2542). *รายงานความต้องการศึกษาต่อของเด็กและเยาวชน: การสำรวจทางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรื.
- _____. (2543). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรื.
- _____. (2548). *ผลการสำรวจการเปลี่ยนแปลงประชากร ปี พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรื. อ้างถึงใน อุมารณ ภัทรวาณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุรณ์. (2550). ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา: เมืองและชนบท. ใน วรชัย ทองไทย และสุริย์พร พันพิ้ง (บก.). *ประชากรและสังคม*. (น. 48-61). นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- _____. (2558). *รายงานสถิติทางสังคม ปี 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรื. จาก http://service.nso.go.th/nso/web/publication/pub_soc.html.
- _____. (2559). *คุณภาพการศึกษา...อนาคตประเทศไทย???*. จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_edu.jsp

- สุภกร บัวสาย. (2558, 19 กุมภาพันธ์). ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/27501-ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา.html>.
- อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2558). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ. เอกสารประกอบการบรรยาย ครั้งที่ 10. หลักสูตร Human Resource Economic, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมารณ ภัทรวาณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุญ. (2550). ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา: เมืองและชนบท. ใน วรชัย ทองไทย และสุริย์พร พันพื้ง (บก.). *ประชากรและสังคม*. (น. 48-61). นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

ภาษาอังกฤษ

- Antoine. (2011). Inequality in Education. In *The Inequality Project*. Retrieved from <https://inequalityproject.wordpress.com/inequality-in-education/>.
- Aphichat Chamrathirong, et al. (1995). *National migration survey of Thailand*. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research, Mahidol University. อ้างถึงใน อุมารณ ภัทรวาณิชย์ และปัทมา อมรสิริสมบุญ. (2550). ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา: เมืองและชนบท. ใน วรชัย ทองไทย และสุริย์พร พันพื้ง (บก.). *ประชากรและสังคม*. (น. 48-61). นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- Avci, Mujdat and Ozbas, Mehmet. (2013). Perceptions of higher education students regarding the equality of opportunity and possibility in education in terms of sociological variables. *Education Research*, 4 (3), 264-272. Retrieved from <http://www.interestjournals.org/full-articles/perceptions-of-higher-education-students-regarding-the-equality-of-opportunity-and-possibility-in-education-in-terms-of-sociological-variables.pdf?view=inline>.
- Beck, W., van der Masesn, L., and Walker, A. (1997). *The Social Quality of Europe*. The Hague: Kluwer International. อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า. (2553). *คุณภาพสังคมเพื่อคุณภาพประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

- _____. (1998). *The Social Quality of Europe*. Bristol: Policy Press. อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า. (2553). *คุณภาพสังคมเพื่อคุณภาพประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- Costanza, Hart, R.M., Posner, S., and Talberth, J. (2009). *Beyond GDP: the Need for Measures of Progress*. The Frederick S. Pardee Center for the Study of the Longer-Range Future, Boston University. Retrieved from <http://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/life-satisfaction/>
- European Commission. (2010). *Gender Differences in Educational Outcomes: Study on the Measures Taken and the Current Situation in Europe*. Brussels: The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. DOI: 10.2797/3598.
- Ferdinand Mount. (2008). *Five types of inequality*. Retrieved from <https://www.jrf.org.uk/report/five-types-inequality>.
- Fofack and Zeufack. (2000). *Dynamics of income inequality in Thailand: evidence from household pseudo-panel data*. World Bank Seminar, Washington DC. อ้างถึงใน สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2556). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. นำเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Hill, M.A. and King, E.M. (1993). Women's education in developing countries: an overview. In E.M.Kinig and M.A. Hill. (eds), *Women's education in developing countries: Barriers, Benefits, and Politics*, Baltimore, MD.: John Hopkins University Press.
- Stephen Machin and Anna Vignoles. (2004). Educational inequality: the widening socio-economic gap. *Fiscal Studies*, 25 (2) (June), 107-128.
- UNESCO. (1978). *Declaration on Race and Racial Prejudice, 1978*. Adopted on 27 November 1978 by the General Conference of UNESCO at its twentieth session, Paris. Retrieved from http://www.unesco.org/web/world/peace_library/UNESCO/HRIGHTS/107-116.HTM.
- _____. (2014). *Global Education Monitoring Report*. Retrieved from <http://en.unesco.org/gem-report/sdg-goal-4>.

- UN. (1977). *Human Development Report 1997*. New York: United Nations Development Programme.
- World Bank. (2014). *Beyond Economic Growth*. Retrieved from <http://www.worldbank.org/depweb/beyond/global/chapter2.html>.

ภาคผนวกที่ 1: ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตารางที่ ผ1 ความสัมพันธ์ระหว่างความเท่าเทียมด้านการศึกษากับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความไม่เท่าเทียมกัน ในโอกาสทางการศึกษา	รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (ร้อยละ)								
	ต่ำกว่า 1,500 บาท	1,501 - 3,000 บาท	3,000 - 5,000 บาท	5,001 - 10,000 บาท	10,001 - 15,000 บาท	15,001 - 30,000 บาท	30,001 - 50,000 บาท	50,001 - 100,000 บาท	มากกว่า 100,000 บาท
เท่าเทียมมาก	-	-	14.0	18.5	8.9	9.5	9.0	11.9	-
ค่อนข้างเท่าเทียม	12.5	42.3	28.1	26.9	28.7	25.9	38.5	37.3	37.5
เฉยๆ	75.0	26.9	26.3	27.7	31.7	32.8	32.8	40.7	25.0
ค่อนข้างไม่เท่าเทียม	-	23.1	22.8	16.9	20.8	24.9	18.0	6.8	12.5
ไม่เท่าเทียมอย่างยิ่ง	12.5	7.7	8.8	10.0	9.9	6.9	1.6	3.4	25.0
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Pearson chi-square P = 0.014 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ ผ2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเท่าเทียมด้านการศึกษากับความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความไม่เท่าเทียมกัน ในโอกาสทางการศึกษา	ความเท่าเทียมเรื่องรายได้และทรัพย์สิน (ร้อยละ)				
	ไม่เท่าเทียมอย่างยิ่ง	ค่อนข้างไม่เท่าเทียม	เฉยๆ	ค่อนข้างเท่าเทียม	เท่าเทียมมาก
เท่าเทียมมาก	1.9	5.4	10.3	24.9	81.8
ค่อนข้างเท่าเทียม	15.9	21.2	31.0	62.7	13.1
เฉยๆ	19.8	30.1	51.4	8.9	3.0
ค่อนข้างไม่เท่าเทียม	33.8	36.1	6.2	2.7	2.0
ไม่เท่าเทียมอย่างยิ่ง	28.5	7.2	1.0	0.9	0.0
รวม	100	100	100	100	100

Pearson chi-square P = 0.00 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ ผ3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเท่าเทียมด้านการศึกษากับการถูกเลือกปฏิบัติเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความไม่เท่าเทียมกัน ในโอกาสทางการศึกษา	การถูกเลือกปฏิบัติเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)	
	ไม่เคยถูกเลือกปฏิบัติ	เคยถูกเลือกปฏิบัติ
เท่าเทียมมาก	16.8	4.5
ค่อนข้างเท่าเทียม	30.2	27.6
เฉยๆ	29.9	34.6
ค่อนข้างไม่เท่าเทียม	16.5	21.8
ไม่เท่าเทียมอย่างยิ่ง	6.5	11.5
รวม	100	100

Pearson chi-square P = 0.00 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาคผนวกที่ 2: ตัวแปรที่ใช้ในการความสัมพันธ์ต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ตัวแปร	คำถาม
ข้อมูลพื้นฐาน	เพศ (1 = ผู้ชาย และ 2 = ผู้หญิง) อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยในครัวเรือน พื้นที่อาศัย (1 = กรุงเทพฯ และ 2 = จังหวัดอื่นที่ไม่ใช่กรุงเทพฯ)
ความพึงพอใจทางสังคม	ท่านมีความพึงพอใจกับชีวิตในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด โดยให้คะแนนความพึงพอใจจาก 1 ถึง 10 โดยที่ 1 หมายถึง ไม่พอใจเลย และ 10 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด (1) การศึกษา (2) งานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน (3) ความเป็นอยู่ (4) ที่อยู่อาศัย (5) ชีวิตครอบครัว (6) สุขภาพ (7) ชีวิตทางสังคม
การถูกเลือกปฏิบัติในสังคม	ในการเข้าใช้บริการ ท่านเคยถูกเลือกปฏิบัติหรือไม่ หากเคยท่านถูกเลือกปฏิบัติด้วยเรื่องอะไร (1) ความทุพพลภาพ (8) สัญชาติ (2) ระดับการศึกษา (9) ศาสนา (3) สถานะทางการงาน (10) สีผิว (4) รูปลักษณ์ภายนอก (11) จุดยืนทางอุดมการณ์หรือการเมือง (5) สถานะทางเศรษฐกิจ (12) เพศ (6) กลุ่มชาติพันธุ์ (13) ประวัติทางการแพทย์ (เช่น เอ็ดส์) (7) อายุ (14) รสนิยมทางเพศ
ลักษณะทางสังคมที่มีการเลือกปฏิบัติ	ข้อใดบ่งบอกลักษณะทางสังคมของท่านได้ชัดที่สุด กรุณาเลือกอันดับที่ใกล้เคียงกับความคิดของท่านที่สุดจาก 1 ถึง 10 โดย 1 หมายถึง สังคมที่เลือกปฏิบัติ และ 10 หมายถึง สังคมที่เปิดกว้างเลือกปฏิบัติ
ความเท่าเทียมในสังคม	ท่านมองว่าประเด็นต่อไปนี้ในสังคมของท่านมีความเท่าเทียมหรือไม่เท่าเทียมอย่างไร ระหว่างเท่าเทียมกันมาก ถึง ไม่เท่าเทียมกันเลย (1) โอกาสทางการศึกษา (4) รายได้และทรัพย์สิน (2) โอกาสในการทำงาน (5) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (3) การบังคับใช้กฎหมาย (6) เพศ

ประเทศไทย 4.0 บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง Thailand 4.0 Economics and Political Contexts

ชนินทร เพ็ญสุตร¹

Chanintorn Pensute²

บทคัดย่อ

รัฐบาลไทยได้ประกาศโมเดล ประเทศไทย 4.0 ในปี พ.ศ. 2559 โดยนโยบายของรัฐบาลเน้นไปที่การสร้างนวัตกรรม เพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย ปัญหาของโมเดล 4.0 คือ ความไม่พร้อมในการสร้างนวัตกรรมเพื่อการแข่งขันของผู้ประกอบการ อันเนื่องมาจากการขาดการสนับสนุนในระดับที่ต่อเนื่องและการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการ นอกจากประเด็นทางเศรษฐกิจแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งผลให้รัฐบาลต้องปรับตัวโดยเน้นการเปิดกว้างให้ประชาชนสามารถตรวจสอบภาครัฐได้ และการหาเสียงในยุคการเมือง 4.0 นักการเมืองจะมีการใช้สื่อออนไลน์ทั้งแบบเปิดและปิดมากขึ้นเพื่อดึงดูดผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งยุคใหม่ที่นิยมการบริโภคสื่อผ่านทางสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อออฟไลน์

คำสำคัญ เทคโนโลยี, นวัตกรรม, ประเทศไทย 4.0, สตาร์ทอัพ

Abstract

The Thai government announced its Thailand 4.0 model in 2016. The government's policy focuses on innovation creation for economic sustainability in Thailand. The problem with Model 4.0 is that Thai entrepreneurs are not yet ready to create innovations competitively because of the lack of continuous governmental support, budgetary and otherwise, for

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
อีเมล: chanintornpens@gmail.com

² Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Muang, Chiang Mai 50200. E-mail: chanintornpens@gmail.com

entrepreneurs. Apart from economics issues, the changing of innovation technology affects the government; thus, the government must adjust by increasing openness so that citizens can inspect its doings. Regarding political campaigning during the 4.0 era, politicians should use more online media to appeal to new generations of voters accustomed to consuming media through online channels more than offline channels.

Keywords Technology, Innovation, Thailand 4.0, Startup

1. เกริ่นนำ

ในอดีตประเทศไทยเคยมีความพยายามที่จะก้าวเข้าไปสู่การเป็นเสือเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (Asian Tiger Economies) โดยตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นไป เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย และฮ่องกงถือเป็นที่ยึดตามองจากวงการวิชาการในการก้าวเข้าไปสู่ความเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (Davis & Gonzalez, 2003) อย่างไรก็ตาม ผลปรากฏว่ามีเพียง เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกงที่กลายมาเป็นสี่เสือเศรษฐกิจแห่งเอเชีย (Sarel, 1996, p.3) และก่อนที่ประเทศไทยจะได้เป็นเสือตัวที่ห้าแห่งเอเชียก็เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540

หลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวมยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปี พ.ศ. 2557 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เริ่มถดถอยลง (The World Bank, n.d.-a) สภาวะของการถดถอยลงทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทย แต่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย (2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559) พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา มีเพียงปี พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2553, และ พ.ศ. 2555 เท่านั้นที่อัตราเศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวเกินร้อยละ 5 โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2558 ประเทศไทยไม่เคยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้เกินร้อยละ 3 ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจถดถอยในระยะยาว ในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนอนาคตของประเทศไทย โดยใช้นโยบาย “ประเทศไทย 4.0” เป็นนโยบายชูโรงในการขับเคลื่อนประเทศ ความหมายในเบื้องต้นของนโยบาย ประเทศไทย 4.0 คือ “การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี....” (วิชาญ ชัยอ่อน, 2559, น.2) เป้าประสงค์หลักอันหนึ่งของนโยบาย ประเทศไทย 4.0 มีขึ้นเพื่อให้ประเทศ

ไทยก้าวพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยมีเป้าหมายในการ “พัฒนาประเทศสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ภายใต้กรอบความคิด ประเทศไทย 4.0 ในระยะ 3-5 ปี (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ³ ที่ต้องการนำเสนอถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ และการสนองตอบของระบบราชการที่มีต่อนโยบายของรัฐ โดยศึกษาจากนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อเข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและการเมืองโดยสิ้นเชิง ตลอดจนการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบในปัจจุบัน และอนาคตทางการเมืองของประเทศไทย ภายใต้การขับเคลื่อนของนวัตกรรมและเทคโนโลยี

2. โมเดลไทยแลนด์ 4.0 กับการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมเศรษฐกิจ

ในอดีตประเทศไทยมีวิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจผ่านโมเดลทางเศรษฐกิจ แบบ 1.0, 2.0, และ 3.0 ก่อนที่จะเน้นไปที่โมเดล 4.0 ในปัจจุบัน โดย เศรษฐกิจแบบ 1.0 หมายถึง การเน้นระบบเศรษฐกิจไปที่การพัฒนาในภาคการเกษตร เศรษฐกิจแบบ 2.0 คือ การเน้นระบบเศรษฐกิจไปที่การพัฒนาอุตสาหกรรมเบา และ เศรษฐกิจแบบ 3.0 เน้นไปที่ การพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ส่วนเศรษฐกิจแบบ 4.0 จะเน้นไปที่การสร้าง “นวัตกรรม”⁴ (บทสัมภาษณ์ของสุวิทย์ เมษินทรีย์ ใน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2559)

สภาพปัญหาของประเทศไทยประสพอยู่ในปัจจุบันคือ การเป็นประเทศที่ติดกับ รายได้ในกลุ่มปานกลาง จากคำนิยามของธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2553 ประเทศที่ประชาชน ต่อหัวต่อคนมีรายได้ตั้งแต่ 1,006 ถึง 3,975 เหรียญสหรัฐต่อปี จัดเป็นประเทศที่มีรายได้ มวลรวมประชาชาติ (Gross National Income- GNI) ในระดับปานกลางล่าง ประเทศที่ ประชาชนต่อหัวต่อคนมีรายได้ตั้งแต่ 3,976 ถึง 12,275 เหรียญสหรัฐ จัดเป็นประเทศที่มี

³ บทความชิ้นนี้เป็นบทความวิชาการ แต่มีการใช้ข้อมูลจากการที่ผู้เขียนเป็นหนึ่งในผู้เข้าร่วมกิจกรรมใน โครงการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้ประกอบการใหม่ภาคเหนือ จัดโดยสำนักงานนวัตกรรม แห่งชาติ (องค์การมหาชน) และ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 17-19 ตุลาคม พ.ศ. 2559

⁴ จากคำนิยามของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (ม.ป.ป.) คำว่า นวัตกรรม หมายถึง “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม” นวัตกรรม ถูกแบ่งออกเป็น “นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (product innovation)” “นวัตกรรมด้านการบริการ (service innovation)” “นวัตกรรมด้านกระบวนการผลิต (business process innovation)” และ “รูปแบบธุรกิจใหม่ (business model innovation)”

รายได้มวลรวมประชาชาติในระดับปานกลาง-สูง โดยประเทศที่มีรายได้มวลรวมประชาชาติในระดับสูงจะต้องมีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 12,276 เหรียญสหรัฐขึ้นไปต่อปี (Felipe, 2012, p.5) จากสถิติของธนาคารโลก พบว่า ประเทศไทยได้หลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้มวลรวมประชาชาติ ในระดับต่ำ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 และหลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้มวลรวมประชาชาติในระดับปานกลาง-ต่ำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึงแม้ว่าสถิติ GNI โดยรวมของประเทศไทยจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็นับว่าเป็นเวลาเกือบ 3 ทศวรรษที่ประเทศไทยไม่สามารถก้าวข้ามจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง เมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสามารถก้าวข้ามไปสู่ประเทศที่มี GNI สูง ตั้งแต่ พ.ศ. 2529, สิงคโปร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2534, อิสราเอล ตั้งแต่ พ.ศ. 2535, และเกาหลีใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 GNI ถือว่าอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงแบบยั่งยืน (The World Bank, n.d.-b, n.d.-c, n.d.-d, n.d.-e, n.d.-f)

สภาพปัญหารายได้เฉลี่ยของประชากร ก่อปรกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นเหตุผลหลักของการที่รัฐบาลไทยผลักดันนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เพราะต้องการที่จะก้าวพ้นจากสถานะของประเทศที่มีรายได้ในระดับปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้ระดับสูง สุวิทย์ เมษินทรีย์ ให้สัมภาษณ์ไว้ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ว่า การที่จะทำให้ประเทศไทยพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางได้นั้น รัฐบาลได้มีโครงการ “ปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ” โดยเป้าหมายคือ การทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเป็น “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรม” โดยมุ่งเป้าไปที่ การผลิตสินค้านวัตกรรม เปลี่ยนจากโมเดลเศรษฐกิจ 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมหนักไปที่ “เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม” และสุดท้ายให้ความสำคัญกับธุรกิจภาคบริการ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2559)

จากบทสัมภาษณ์ของสุวิทย์ เมษินทรีย์ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2559) รัฐบาลได้มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาภาคธุรกิจดังต่อไปนี้

- “กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agricultural and Bio-Tech)”
- “กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness and Bio-Med)”
- “กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics)”

■ “กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, IoT, Artificial Intelligence & Embedded Technology)”

■ “กลุ่มเทคโนโลยีและกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย อาทิเช่น เทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีอาหาร เทคโนโลยีสุขภาพ เทคโนโลยีหุ่นยนต์ เทคโนโลยีด้านการเงิน เทคโนโลยีด้านการศึกษา เทคโนโลยีด้านการออกแบบ เทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว และการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการ”

จากบทสัมภาษณ์ของสุวิทย์ เมษินทรีย์ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้สร้างเป้าหมายในการพัฒนาธุรกิจแบบครอบคลุมจักรวาล คือ การวางเป้าหมายในธุรกิจทุกประเภท หากมองในแง่ของการให้ความสำคัญในภาคธุรกิจ ถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะรัฐไม่ได้ละเลยในการให้ความสำคัญแก่ประเภทธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติ รัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมในธุรกิจที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบเป็นหลักและธุรกิจที่ประเทศไทยควรมีการพัฒนาเป็นลำดับแรก ซึ่งเมื่อภาคธุรกิจประเภทนี้ได้รับการพัฒนาแล้ว ธุรกิจประเภทอื่นจะสามารถพัฒนาตามไปได้ ในส่วนของภาคธุรกิจที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบ ได้แก่ ธุรกิจภาคการบริการและการท่องเที่ยว และ ธุรกิจด้านการเกษตร รัฐบาลควรเน้นให้มีการพัฒนาและสนับสนุนสตาร์ทอัพ⁵ ที่ทำธุรกิจด้านการบริการ การท่องเที่ยว และการเกษตร เป็นกรณีพิเศษ ในส่วนของประเภทธุรกิจที่ไทยควรมีการพัฒนาเป็นลำดับแรกๆ เช่น ธุรกิจด้านโลจิสติกส์ และ ธุรกิจด้านนวัตกรรมการศึกษา เมื่อทั้งโลจิสติกส์และการศึกษาได้มีการพัฒนาจนอยู่ในสถานะที่สามารถแข่งขันได้ในระดับแนวหน้าของภูมิภาค ธุรกิจประเภทอื่นจะสามารถขับเคลื่อนไปได้ ด้วยผลพวงจากกำลังแรงงานที่มีศักยภาพในการแข่งขันและระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ

หากมองเปรียบเทียบการใช้นโยบายด้านนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนประเทศในระดับสากล จะพบว่านโยบายของรัฐบาลไทยที่เน้นการใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ถือเป็นเรื่องใหม่ รัฐบาลในประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างก็ตื่นตัวในการสนับสนุนด้านนวัตกรรมแก่ประเทศของตน ตัวอย่างเช่น รัฐบาลเนเธอร์แลนด์มีการให้การช่วยเหลือทางตรงทางการเงินแก่กับผู้ประกอบการด้านนวัตกรรม โดยระบุเป้าหมายไว้ว่าภายในปี ค.ศ. 2020 รัฐบาลจะใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาและวิจัยในวงงบประมาณ 2.5% ของ GDP

⁵ เมื่อพูดถึงคำว่าสตาร์ทอัพ มักมีความหมายถึง เทคโนโลยี สตาร์ทอัพ หรือธุรกิจด้านเทคโนโลยี ความหมายของสตาร์ทอัพคือ “องค์กรชั่วคราวที่ค้นหารูปแบบธุรกิจที่สามารถทำซ้ำและขยายได้” (Steve Blank อ้างถึงใน วรวิสุทธิ์ ญินญะ และวรมน ดำรงศิลป์สกุล, 2558, น.27)

ของประเทศ (Government of the Netherlands, n.d.) ประเทศญี่ปุ่นมีกระทรวงนวัตกรรมและการค้า (Ministry of Innovation and Trade –MITI) ซึ่งมีนโยบายในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในองค์กรเอกชน กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลมีการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การศึกษาพื้นฐานขั้นต้นไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัยและสนับสนุนการศึกษาด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (STEM) (Peerasit & Pinto, 2014, p.102) นอกจากนี้รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกายังมีงบประมาณในการสนับสนุนองค์กรที่ทำงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์โดยตรง ได้แก่ “the National Science Foundation, the Department of Energy’s Office of Science, และ the National Institute of Standards and Technology Laboratories” (Whitehouse, 2011 as cited in Peerasit & Pinto, 2014, p.102) ผลจากการที่รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ รัฐบาลญี่ปุ่น และรัฐบาลสหรัฐาสับสนุนทางด้านการพัฒนาและวิจัยทำให้เมื่อมีการจัดอันดับ Global Innovation Index หรือการจัดลำดับประเทศที่มีนวัตกรรมมากที่สุดในโลก ในปี พ.ศ. 2559 สหรัฐอเมริกาได้คะแนนเป็นลำดับที่ 4 ประเทศเนเธอร์แลนด์ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 9 และประเทศญี่ปุ่นได้คะแนนเป็นลำดับที่ 16 โดยประเทศอื่นๆ ในเอเชียที่ติดอันดับประเทศที่มีนวัตกรรมมากที่สุด 25 ลำดับแรกของโลก ได้แก่ สิงคโปร์ (ลำดับที่ 6), เกาหลีใต้ (ลำดับที่ 11), ฮองกง (ถูกจัดอันดับแยกออกจากประเทศจีน โดยฮองกงอยู่ลำดับที่ 14) และ จีน (ลำดับที่ 25) (Dutta, Lanvin, & Wunsch-Vincent, 2016)

การสนับสนุนโดยตรงของรัฐบาลให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศตะวันตกมีแนวโน้มที่คล้ายกัน คือนอกจากจะมีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพผ่านทางนโยบาย สนับสนุนทางการเงินโดยตรงให้แก่ผู้ประกอบการแล้ว รัฐบาลยังให้วีซ่าแก่ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพเพื่อดึงดูดเอาบุคลากรที่มีศักยภาพจากนอกประเทศให้มาทำธุรกิจในประเทศ โดยผลประโยชน์ทางตรงที่จะได้รับคือ การเพิ่มโอกาสให้ประเทศตนเองได้พัฒนาเศรษฐกิจ และ เมื่อความต้องการทางด้านแรงงานมีมากขึ้น อัตราการจ้างงานจะเพิ่มขึ้นทำให้ลดจำนวนผู้ว่างงานได้ส่วนหนึ่ง และอัตราการขยายตัวของมูลค่าบริษัทสตาร์ทอัพที่สามารถขยายตัวได้เป็นหลายเท่าในระยะเวลาอันสั้นสามารถเปลี่ยนแปลงมูลค่าโดยรวมของเศรษฐกิจในประเทศที่บริษัทสตาร์ทอัพเข้าไปตั้งอยู่ได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

ตัวอย่างของบริษัทสตาร์ทอัพที่น่าสนใจ เช่น Uber (แอปพลิเคชันจองรถแท็กซี่), Airbnb (แอปพลิเคชันจองห้องพักออนไลน์), และ Wongnai (แอปพลิเคชันค้นหาร้านอาหารของประเทศไทย) บริษัทเหล่านี้ถือเป็นบริษัทที่มีฐานลูกค้าเป็นจำนวนมากที่สูง โดย

Uber เป็นบริการจองรถแท็กซี่ แต่ไม่ได้มีรถโดยสารเป็นของตนเอง Airbnb ไม่มีโรงแรมหรือห้องพักเป็นของตนเอง และ Wongnai เป็นบริการค้นหาร้านอาหารโดยที่ไม่ได้มีร้านอาหารเป็นของตนเองเช่นกัน มูลค่าของบริษัท Uber มีมูลค่าสูงถึง 62.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Konrad, 2016) Airbnb ถูกประมาณการณว่ามีมูลค่าสูงถึง 30 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Rosoff, 2016) ส่วน Wongnai ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีอัตราการเติบโตมากกว่า 10 เท่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2559 และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะนำสตาร์ทอัพเข้าตลาดหุ้นในประเทศไทย (อศินา พรวิสิน, 2559, น.47) จะเห็นได้ว่าอัตราการเติบโตของสตาร์ทอัพสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง เช่น การเกิดขึ้นของ Uber และ Airbnb ส่งผลกระทบต่อธุรกิจบริการแบบดั้งเดิม ดังจะเห็นได้จากการที่ คนขับรถแท็กซี่ในสหราชอาณาจักรออกมาประท้วง Uber โดยตั้งแง่ว่าตามกฎหมายแล้วเฉพาะรถแท็กซี่สีดำเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้มีการใช้มิเตอร์บอกราคา (BBC News, 11 June, 2014) และ มีการประท้วง Airbnb ในซานฟรานซิสโก เพราะเล็งเห็นว่า Airbnb เปิดโอกาสให้มีผู้ใช้บริการปล่อยเช่าสถานที่พักโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชน (The Guardian, 2 November, 2015) ทั้งนี้ผู้ให้บริการในรูปแบบเดิม เช่น คนขับรถแท็กซี่ และ โรงแรม ย่อมได้รับผลกระทบทางตรง เพราะผู้ให้บริการมีหลากหลายมากขึ้นและผู้บริโภคเองก็มีทางเลือกมากขึ้นเช่นกัน รายได้จากเดิมที่กระจายอยู่อย่างจำกัดได้ถูกกระจายไปสู่ผู้ประกอบการรายย่อยมากขึ้น พร้อมๆกับการขยายการให้บริการออกไปทั่วโลก โดยที่รัฐบาลส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีมาตรการทางกฎหมายที่แน่ชัดมารองรับการเคลื่อนที่ของนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ ทำให้เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ให้บริการธุรกิจแบบดั้งเดิมโดยไม่ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี และผู้ให้บริการธุรกิจแบบใหม่ที่มีการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี ผลจากการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในส่วนของธุรกิจภาคการบริการทำให้เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น เพราะผู้ให้บริการมีหลายรายมากขึ้น เช่น ในกรณีของการกำเนิดขึ้นของ Uber ส่งผลให้มีผู้เข้ามาเป็นคนขับรถเพื่อให้บริการผู้โดยสารเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้ให้บริการแบบดั้งเดิมเสียประโยชน์ทันที เพราะผลจากการกระจายรายได้ส่งผลให้รายรับโดยรวมของผู้ให้บริการแบบดั้งเดิมลดลง (Berger, Chen, & Frey, 2017)

จากการที่เทคสตาร์ทอัพประสบความสำเร็จในวงกว้างและบริษัทได้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศโดยรวม ทำให้รัฐบาลจากหลากหลายประเทศเริ่มหันมาสนับสนุนธุรกิจสตาร์ทอัพอย่างเป็นทางการ ผ่านกลไกของนโยบายและการสนับสนุนการย้ายฐานการผลิตและการเคลื่อนย้ายทุน เช่น รัฐบาลแคนาดามีการออก start-up visa ให้แก่ผู้ประกอบการโดยในกรณีที่เปิดบริษัทในแคนาดา รัฐบาลจะออกวีซ่าให้แก่ผู้ประกอบการจำนวน 5 คน

ต่อสถานประกอบการ (Government of Canada, 2016) รัฐบาลเดนมาร์กให้ ผู้ประกอบการต่างชาติส่งแผนธุรกิจและเมื่อคณะกรรมการตัดสินว่าแผนธุรกิจมีความเป็นไปได้ ผู้ประกอบการสามารถขอวีซ่าเพื่อการทำงานและอยู่อาศัยในประเทศ และเปิดบริษัทในประเทศได้ โดยขั้นตอนทั้งหมดใช้เวลาประมาณเพียง 10 สัปดาห์ (Start-up Denmark, n.d.) ในขณะที่รัฐบาลฝรั่งเศสก็เริ่มมีโครงการให้วีซ่าแก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน และบุคลากรด้านเทคโนโลยี ผ่านทางโครงการ French Tech Visa โดยแบ่งประเภทของผู้สมัครขอวีซ่าออกเป็นสามประเภท ได้แก่ ประเภทผู้ประกอบการเทคโนโลยี ประเภทพนักงานด้านธุรกิจเทคโนโลยี และ นักลงทุนในเทคโนโลยี (French Tech Visa, n.d.) ในกรณีของผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีสามารถสมัครขอวีซ่าผ่านสามช่องทาง ได้แก่ วิธีแรก การสมัครผ่านโครงการ French Tech Ticket ซึ่งเป็นการให้บริษัทเทคโนโลยีได้สมัครเข้าร่วมโครงการแบบยกทีม โดยสตาร์ทอัพที่เข้าร่วมคัดเลือกจากทั่วโลกจะถูกเลือกเพียง 70 ทีม เพื่อเข้าไปอยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ 41 ศูนย์ เป็นระยะเวลา 12 เดือน โดยแต่ละทีมจะได้รับเงินสนับสนุน 45,000 ยูโร (French Tech Ticket, n.d.) วิธีที่สอง ผู้ประกอบการสามารถเข้าร่วมโครงการแข่งขันสตาร์ทอัพที่จัดขึ้นโดยศูนย์บ่มเพาะธุรกิจและผู้ชนะโครงการสามารถได้รับการพิจารณาวีซ่าในขั้นตอนที่รวดเร็ว วิธีที่สาม ผู้ประกอบการสามารถขอวีซ่าผ่านโครงการ “Passeport Talent” ซึ่งโดยเบื้องต้นรัฐบาลจะมีโควตาในการออกวีซ่าประเภทนี้ประมาณ 10,000 รายต่อปี (พนักงานด้านธุรกิจเทคโนโลยี และ นักลงทุนด้านเทคโนโลยีสามารถขอวีซ่าโครงการนี้ได้เช่นกัน) ในกรณีของผู้มีความสามารถด้านเทคโนโลยี สามารถสมัครเข้าทำงานกับบริษัทสตาร์ทอัพของฝรั่งเศส และจะได้รับการพิจารณาให้ได้รับวีซ่าแบบรวดเร็ว ส่วนนักลงทุนด้านเทคโนโลยีสามารถขอวีซ่าได้ในกรณีที่บริษัทร่วมทุน (Venture Capital) จะมาเปิดสาขาในฝรั่งเศส หรือ ถูกจ้างให้เข้ามาทำงานใน venture capital ของฝรั่งเศส (French Tech Visa, n.d.)

ในส่วนของรัฐบาลไทยได้มีการตอบรับในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นการสร้างนวัตกรรมโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในปี พ.ศ. 2559 เพื่อตอบรับกับนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยมีการเพิ่มหน่วยงานใหม่เข้าไปคือ สำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัล มีนโยบายหลักคือ การสร้างบุคลากรคน และการสร้างพื้นที่สำหรับเศรษฐกิจดิจิทัล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559)

ในกรณีที่มีการวัดผลทางด้านงบประมาณและการสร้างบุคลากรเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล พบว่ารัฐบาลไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นลำดับแรกๆ โดย

กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณถึง 20.3 % หรือกว่า 5 แสนล้านบาท ของงบประมาณแผ่นดินในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งถือเป็นกระทรวงที่ได้รับงบประมาณมากที่สุด – รองลงมาคือ งบกลาง (14.78%), กระทรวงมหาดไทย (12.64%), กระทรวงกลาโหม (7.64%), และ กระทรวงการคลัง (7.33%) (สำนักงานงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558, น.7-8) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กระทรวงศึกษาได้มีนโยบายที่สอดคล้องกับ นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลโดยการตั้งงบประมาณส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความรู้ด้าน เศรษฐกิจดิจิทัล โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ และโครงการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (สำนักงานงบประมาณ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2559) แม้กระทั่งในส่วนของการให้ทุนการศึกษาต่อ รัฐบาลไทยได้จัดสรรงบประมาณการให้ทุนการศึกษาในส่วนของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นจำนวน 108 ทุนในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งปีนั้นจำนวนทุนที่ให้มากที่สุดเมื่อเทียบกับทุนรัฐบาลประเภทอื่นๆ เช่น “ทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐ” ให้ทุนทั้งหมดเพียง 60 ทุน (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2559)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดหลักสูตร “โครงการพัฒนาศักยภาพและยกระดับการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวด้วย Digital Marketing” หรือหลักสูตร Digital JAM (Digital JAM, ม.ป.ป.) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จัดอบรมทั่วประเทศโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่ผู้ประกอบการ การจัดโครงการของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการสนับสนุนธุรกิจภาคบริการ นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่กระทรวงร่วมกับบริษัทสื่อสารและโทรคมนาคมอย่าง Advanced Info Service (AIS) ให้ธุรกิจเทสตาร์ทอัพที่เกี่ยวข้องกับการบริการนำเอาส่วนลดและสิทธิพิเศษของสตาร์ทอัพมาให้บริการประชาชนได้ใช้บริการในช่วงสงกรานต์ ปี พ.ศ. 2559 ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจเทสตาร์ทอัพด้านการบริการและกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Techsauce Team, 31 มีนาคม 2559)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้จัดโครงการ “คูป้องกันนวัตกรรม” คูป้องกันนวัตกรรมถือเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินโดยตรงแก่ผู้ประกอบการ ที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2557-2559 มีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือไปแล้วกว่า 195 โครงการ โดยแต่ละโครงการจะได้รับเงินสนับสนุนสูงสุดไม่เกิน 1.5 ล้านบาท (โครงการคูป้องกันนวัตกรรม, ม.ป.ป.) นอกจากคูป้องกันนวัตกรรมแล้ว สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ องค์กรมหาชน (SIPA) เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีการสนับสนุนสตาร์ทอัพ เช่น การจัดการแข่งขันสตาร์ทอัพผ่านโครงการ Thailand Digi Challenge และการจัดกิจกรรม Tech Startup Club ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสตาร์ทอัพแก่ผู้ที่สนใจผ่าน

การ road show (สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ องค์กรมหาชน (SIPA), 2559; สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2560)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลังจากที่มีการสร้างนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ขึ้นมา มีหลายกระทรวงตอบรับนโยบายของรัฐบาลด้วยการจัดตั้งโครงการเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจเทคโนโลยี และผู้ประกอบการทั่วไปที่มีความประสงค์จะใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของสถานประกอบการ นอกจากนี้ยังมีนโยบายในการพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจยุคดิจิทัล แต่การพัฒนาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง การแข่งขันขั้นเต็มรูปแบบกับนวัตกรรมจากประเทศอื่นๆ การใช้วิธีการให้ทุนแบบให้เปล่า การให้ทุนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ โครงการอบรมระยะสั้น และการจัดการประกวดแข่งขันสตาร์ทอัพ อาจไม่ใช่การพัฒนาวิถีนวัตกรรมที่ยั่งยืน ปัญหาของการให้ทุนแบบให้เปล่าแก่ผู้ประกอบการคือการขาดการติดตามผลของการให้ทุนในระยะยาว ซึ่งจะทำให้ทราบได้ว่า หลังจากรับเงินสนับสนุนแล้ว สตาร์ทอัพมีอัตราการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างไร มีความต้องการที่จะใช้เงินทุนสนับสนุนเพิ่มเติมหรือไม่ หรือต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมอื่นใดจากรัฐบาล และอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้ประกอบการพบคือการเบิกจ่ายทุนมีข้อจำกัดหลายประการ จนในที่สุดการพึ่งพิงเงินทุนของตนเอง หรือการรับเงินสนับสนุนจากภาคเอกชนดูจะเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดความสะดวกรมากกว่า⁶

ประเด็นของการให้ทุนการศึกษาจากรัฐบาลภายใต้ความดูแลของสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ถึงแม้จะเป็นมติเชิงบวกที่รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่ปัญหาที่พบคือ ความนิยมในการสอบเข้ารับทุนรัฐบาลมีน้อยลง เพราะการแข่งขันจากภาคเอกชนในการดึงดูดผู้มีศักยภาพ และสถานประกอบการเอกชนเลือกที่จะให้ทุนการศึกษาแก่บุคลากรของตนเช่นเดียวกับรัฐบาล รวมทั้งรายได้ของการรับราชการนั้นก่อให้เกิดความเสียเปรียบเมื่อเทียบกับภาคเอกชน (วรลักษณ์ ศรีไย, 2556) นอกจากนี้ จากข้อมูลที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ พบว่า ระบบการตรวจสอบการใช้ทุนเป็นเพียงการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนทุนรัฐบาลระหว่างการศึกษาต่อ แต่กลับไม่พบว่ามี การติดตามผลด้านการปฏิบัติงานของนักเรียนทุนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทำให้รัฐบาลไม่มีข้อมูลที่แท้จริงว่า นักเรียนทุนรัฐบาลได้ใช้ทุนตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมาหรือไม่

⁶ Parin Naksen ได้บรรยายไว้ในงาน “กว่าจะเป็น Startup” วันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. ณ The Brick Space – Co-working space ภายใต้การดูแลของอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

การให้นักเรียนทุนชุดใช้ทุนโดยการปฏิบัติงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงจะก่อให้เกิดความเสียเปรียบในแง่งบประมาณและระยะเวลาที่ลงทุนไปกับบุคลากร⁷

จากการเก็บข้อมูลพบว่า แนวทางการกระตุ้นทักษะความสามารถด้วยการอบรมระยะสั้นที่รัฐบาลได้จัดอบรมให้แก่ผู้ประกอบการนั้นเป็นลักษณะของการอบรมที่เน้นการบรรยายมากกว่าจะเป็นการปฏิบัติจริง และถึงแม้จะเป็นการอบรมผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรม แต่ผู้ประกอบการส่วนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจ ผู้ประกอบการจำนวนมากยังไม่เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างธุรกิจแบบ SMEs และ Startup⁸ นอกจากนี้ผู้ประกอบการหลายรายไม่ได้มีการใช้นวัตกรรม

⁷ ตัวอย่างของทุนที่มีการติดตามข้อมูลของนักเรียนทุนหลังสำเร็จการศึกษา ได้แก่ ทุนจากมูลนิธิอานันทมหิดล โดยเว็บไซต์ <http://www.anandamahidolfoundation.org/th/member> ได้ทำการรวมรายชื่อของผู้ได้รับทุน หน้าที่ ตำแหน่งในปัจจุบัน และความเชี่ยวชาญ/ประเภทสาขาวิชาการที่สนใจ (มูลนิธิอานันทมหิดล ม.ป.ป.) แต่ผู้ได้รับทุนอานันทมหิดล ไม่ได้ผ่านการคัดเลือกตามกระบวนการของสำนักงาน ก.พ. จึงไม่ถือว่าเป็นผู้ได้รับทุนในนามนักเรียนทุนรัฐบาล

⁸ Startup มีความหมายที่แตกต่างไปจาก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ small and medium-sized enterprises (SMEs) ตรงที่ SMEs นั้นถือเป็นธุรกิจที่ไม่สามารถขยายขอบเขตไปได้โดยไม่จำกัดและถึงแม้ว่าจะทำซ้ำก็ไม่อาจจะกล่าวได้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำซ้ำนั้นจะมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันทั้งหมด SMEs ตามคำจำกัดความของตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 คือธุรกิจที่มีขนาดของจำนวนจ้างงานที่ไม่เกิน 200 คน อีกหลักเกณฑ์หนึ่งคือจำนวนสินทรัพย์ถาวรของสถานประกอบการมีมูลค่าไม่เกิน 200 ล้านบาท (กรมสรรพากร, ม.ป.ป.) ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจขายชาลาเปา เราจะพบว่าในธุรกิจชาลาเปาสามารถทำซ้ำได้ โดยเจ้าของธุรกิจนี้อาจจะต้องมีโรงงานผลิตชาลาเปา ที่ต้องใช้แรงงานคนในการผสมวัตถุดิบตามสูตรที่ใช้ การขยายตัวของธุรกิจนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อขยายขนาดของโรงงาน เพิ่มกำลังการผลิตโดยการซื้อเครื่องจักรเพิ่ม หรือเพิ่มแรงงานคน แต่เมื่อนึกภาพว่าหากเจ้าของต้องการขยายธุรกิจชาลาเปาไปยัง 50 ประเทศ ซึ่งจุดนี้อาจจะทำให้สถานประกอบการหลุดพ้นไปจากความเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่ข้อด้อยคือผู้ประกอบการอาจจะต้องมีการสร้างโรงงานในหลายๆประเทศ ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ในสหภาพยุโรปจะมีกฎหมายที่ค่อนข้างเข้มงวดในการนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารและวัตถุดิบทำให้การส่งออก การส่งออกชาลาเปาเป็นลูกๆอาจจะมีการจำกัดมากกว่า เมื่อเทียบกับการเข้าควบคุมกิจการหรือสร้างโรงงานผลิตชาลาเปาในยุโรป แต่ผู้ประกอบการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงงานหรืออาจต้องใช้สินทรัพย์เป็นจำนวนมากในการเข้าควบคุมกิจการ สรุปว่า การขยายตัวของธุรกิจแบบ SMEs นั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งกลับพบว่าธุรกิจมีขีดจำกัดในการขยายตัว เพราะต้องอาศัยทั้งแรงงานที่เพิ่มขึ้น และต้องใช้สินทรัพย์เพิ่มขึ้นเมื่อเกิดการขยายตัวของสถานประกอบการ เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัท startup แล้วจะพบว่ามีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นของการขยายตัวของธุรกิจ เช่น Instagram ซึ่งจัดเป็น startup ที่มีไว้เพื่อให้คนนำรูปถ่ายมาลงใน application และสามารถตกแต่ง

ในการผลิตสินค้า⁹ อย่างไรก็ดี ยังมีโครงการที่รัฐบาลริเริ่มจัดขึ้นร่วมกับเอกชน คือ โครงการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการใหม่เชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Startup Ready) ซึ่งถือเป็นโครงการแรกที่รัฐบาลให้การสนับสนุนศูนย์บ่มเพาะธุรกิจเอกชน ระดับ pre-accelerator โดยให้เอกชนเป็นผู้จัดอบรมแก่ผู้มีความสนใจในธุรกิจสตาร์ทอัพ¹⁰ โดยโครงการนี้มีการจัดอบรมตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป โครงการ Startup Ready นี้มีการคัดเลือกผู้สมัครทั่วประเทศ โดยมีผู้ผ่านเข้าอบรมรอบละ 50 ราย ถือเป็นก้าวใหม่ในการร่วมมือกับเอกชนของรัฐบาล เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำธุรกิจเทคสตาร์ทอัพอย่างแท้จริง (Startup Ready, ม.ป.ป.) ข้อสังเกตที่พบจากการสำรวจโครงการที่ริเริ่มโดยรัฐบาล พบว่ามักจะเป็นโครงการระดับเริ่มต้นที่อบรมให้แก่ผู้ประกอบการในระยะสั้น คือ ต่ำกว่าสามเดือน หรือโครงการที่รัฐมีการสนับสนุนทางการเงินแบบให้เปล่าในระดับที่ต่ำกว่า 50,000 เหรียญสหรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนในระดับเบื่องต้น หรือ pre-seed round¹¹ มีโครงการเดินสายอบรมทั่วประเทศให้แก่ผู้สนใจและผู้ประกอบการแบบระยะสั้น แต่รัฐไม่ได้มีมาตรการรองรับสตาร์ทอัพในระยะหลังจากระยะเริ่มต้น ทำให้ท้ายที่สุดแล้ว

รูปภาพผ่านทาง application Instagram ก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี 2010 โดย Kevin Systrom และ Mike Krieger ในปี 2017 มีผู้ใช้งาน Instagram แล้วกว่า 500 ล้านคน (Instagram, n.d.) Instagram ถูกซื้อไปโดย Facebook ในราคา 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2012 เพียง 1 ปี 6 เดือน ให้หลังจากการกำเนิดของ Instagram โดยในขณะที่ Facebook ซื้อ Instagram ไปนั้นทางบริษัทมีพนักงานอยู่เพียง 13 คน (Shontell, 2013) จะเห็นได้ว่า ข้อแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่าง SMEs และ สตาร์ทอัพ คือ มูลค่าของสตาร์ทอัพไม่ได้แปรผันตรงกับจำนวนของพนักงานเสมอไป ในขณะที่เราไม่สามารถเห็นบริษัทที่มีมูลค่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทในรูปแบบของ SMEs

⁹ ผู้เขียนได้เข้าไปเป็นหนึ่งในผู้ร่วมกิจกรรมในโครงการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้ประกอบการใหม่ภาคเหนือ จัดโดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 17-19 ตุลาคม พ.ศ. 2559

¹⁰ Pre-accelerator ในนิยามของโครงการ Startup Ready คือการอบรมในระดับเริ่มต้น สำหรับผู้เริ่มต้นในธุรกิจสตาร์ทอัพ หรือผู้ที่มิไฉยในการทำสตาร์ทอัพ โดยหลังจากเข้าร่วมโครงการเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผู้เข้าร่วมโครงการจะสามารถมีความรู้อย่างคร่าวๆเกี่ยวกับการทำสตาร์ทอัพและสามารถนำแผนธุรกิจของตนเองไปสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพได้ในอนาคต (Startup Ready Team, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2560)

¹¹ ในธุรกิจสตาร์ทอัพ จะมีศัพท์ที่เรียกการระดมทุนเงินที่แตกต่างกันออกไป โดยจะเรียกตามรอบการลงทุน ในระยะแรก จะมีรอบการลงทุนที่เรียกว่า pre-seed round, ถัดมาเป็นรอบ seed-round, series A, series B, series C, โดยในแต่ละรอบจะเป็นการได้รับเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเข้าสู่ตลาดหุ้นโดยการขาย IPO ให้แก่นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ (Ralston, 2016)

สตาร์ทอัพในประเทศไทยจะต้องถูกบริษัทเอกชนต่างชาติเข้าร่วมทุน เช่น กรณีของบริษัทอุ๊คปี ที่ให้บริการด้านสื่อบันเทิงในรูปแบบของดิจิทัลได้ประกาศร่วมทุนกับบริษัท Tencent จากประเทศจีน โดย Tencent ได้เข้ามาลงทุนในอุ๊คปีราว 19 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (The Momentum, 4 มกราคม 2560) บริษัท Omise ซึ่งเป็นบริษัทด้านฟินเทค (Finance Technology) หรือบริษัทที่สร้างนวัตกรรมทางด้านการเงิน ได้มีผู้ร่วมลงทุนในรอบ Series B เป็นจำนวน 17.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยผู้ลงทุนรายใหญ่คือ SBI Asset Management จากประเทศญี่ปุ่น (Crunchbase, n.d.)

โดยสรุป ปัญหาของโมเดลไทยแลนด์ 4.0 ที่พยายามเน้นสร้างนวัตกรรม แทนเศรษฐกิจแบบ 3.0 ที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก มีหลายประการด้วยกัน ได้แก่ ความไม่พร้อมของรัฐบาลในการผลักดันระบบนิเวศน์ที่ก่อให้เกิดผู้ประกอบการด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีแบบยั่งยืน ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น รัฐบาลส่วนกลางได้ทำหน้าที่ในการส่งผ่านนโยบายไปยังหน่วยงานราชการ โดยแต่ละกระทรวงได้นำนโยบายมาปฏิบัติปรับใช้ แต่เป็นเพียงแค่การสนองต่อนโยบายในระดับเบื้องต้นคือการให้ความรู้ มีการอบรมผู้ประกอบการจริงแต่เป็นเพียงระยะสั้นและไม่ได้ก้าวไปสู่ขั้นตอนการผลิตนวัตกรรม ประการที่สอง เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรก็อยู่ในระดับที่ไม่สามารถก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่โดยไม่ต้องพึ่งพิงเงินทุนจากต่างชาติ การที่รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมภายใน 3-5 ปี จึงไม่สามารถทำได้ภายใต้งบประมาณที่รัฐบาลได้ลงทุนให้แก่สตาร์ทอัพในปัจจุบัน ในกรณีที่เปรียบเทียบกับรัฐบาลสิงคโปร์ ซึ่งรัฐบาลมีการลงทุนหลากหลายประเภทให้แก่สตาร์ทอัพและศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ เช่น รัฐบาลเข้าร่วมลงทุนและถือหุ้นของสตาร์ทอัพภายใต้โครงการ SPRING Startup Enterprise Development Scheme (SPRING SEEDS) ซึ่งรัฐจะมอบเงินให้ในมูลค่าสูงสุดประมาณ 30 ล้านบาทต่อหนึ่งบริษัทสตาร์ทอัพ (เทียบกับประเทศไทย โครงการคูปองนวัตกรรมให้เงินสูงสุด 1.5 ล้านบาท) การให้เงินสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการ การให้เงินสนับสนุนแก่ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ และการให้สิทธิพิเศษทางภาษี (Giouw, 2016) ในขณะที่ประเทศไทย รัฐไม่ได้มีการร่วมลงทุนโดยตรงกับสตาร์ทอัพ และ ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจหลักๆได้รับงบประมาณโดยตรงจากบริษัทแม่ซึ่งเป็นบริษัทเอกชน ประการที่สาม ความไม่พร้อมของผู้ประกอบการไทย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังยึดติดกับการพัฒนาธุรกิจภายใต้รูปแบบ SMEs ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์สตาร์ทอัพที่สามารถเติบโตแบบก้าวกระโดด ประการที่สี่ กฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการลงทุนในธุรกิจสตาร์ทอัพ เช่น ยังไม่มีกฎหมายที่รองรับการระดมทุนแบบ equity crowd funding หรือการระดมทุนผ่านสาธารณะโดยรูปแบบของการเข้าถือหุ้น ในกรณีของสหราชอาณาจักร เว็บไซต์ crowdcube.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ประกอบการสามารถระดมทุน

ผ่านสาธารณะ สามารถระดมทุนไปได้ถึง 212 ล้านบาทให้แก่ 483 บริษัท โดยมีนักลงทุนเข้าร่วมลงทุนถึง 3.4 แสนคนทั้งในสหราชอาณาจักรและจากประเทศอื่นๆ (Crowdcube, n.d.) ส่วนประเทศไทย ผู้ให้บริการด้าน crowdfunding ยังไม่สามารถเปิดให้บริการ equity crowd funding ได้ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมาย แต่สามารถเปิดระดมทุนในลักษณะอื่นๆได้ เช่น การรับบริจาคเงินออนไลน์เพื่อนำเงินไปผลิตสินค้าและบริจาคให้แก่ชุมชนยากไร้ นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงมีกฎระเบียบที่จำกัดในการนำสตาร์ทอัพเข้าสู่ตลาดหุ้นเพื่อระดมทุน ในกรณีที่สตาร์ทอัพต้องการเข้าไประดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ MAI จะต้อง มี “ทุนชำระแล้วหลัง IPO ตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไป”¹² ในขณะที่การระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET จะต้อง มี “ทุนชำระแล้วหลัง IPO 300 ล้านบาทขึ้นไป” (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ซึ่งถือว่าเป็นการปรับเกณฑ์มาตรฐานเดิมให้สูงขึ้น ในส่วนของตลาดหลักทรัพย์ MAI จากเดิมที่สามารถมีทุนชำระแล้วหลังจาก IPO เพียง 20 ล้านบาทเป็น 50 ล้านบาท ส่งผลให้การระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ของสตาร์ทอัพสามารถทำได้ยากขึ้น

3. จากนวัตกรรมทางเศรษฐกิจสู่ ภาวะการเมืองไทย 4.0

คำว่า “นวัตกรรม” ไม่ได้ถูกนำไปใช้อธิบายเพียงแค่มิติเศรษฐกิจหรือการผลิตเท่านั้น หากพิจารณามุมมองของการใช้นวัตกรรมทางการเมือง พบว่ามีการใช้คำว่านวัตกรรม กับการเมืองตั้งแต่ปี ค.ศ. 1797 ในงานของ Gillies (1797) ที่มีชื่อว่า Aristotle's Ethics And Politics: Comprising His Practical Philosophy แต่คำว่า political innovation ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในระยะแรก จนกระทั่ง ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา คำว่า political innovation ถึงเริ่มเป็นที่แพร่หลายในงานวิชาการ การใช้คำว่านวัตกรรมทางการเมืองนั้น ไม่ได้มีความหมายเดียวกันกับ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมือง ตัวอย่างของนวัตกรรมทางการเมือง เช่น นิวซีแลนด์มีนวัตกรรมทางการเมืองในปี ค.ศ. 1950 ซึ่งนวัตกรรมทางการเมืองคือ การล้มเลิกการใช้สถานิติบัญญัติ (Scott, 1958) งานเขียนของ Sandford (2004, p.2) ทำให้อนุมานได้ว่า การที่ประชาชนได้เลือกตั้งนายกเทศมนตรีทางตรงในอังกฤษ ซึ่งมีผลมาจากการผ่านกฎหมาย Local Government Act 2000 ถือเป็นนวัตกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง คำว่า “นวัตกรรม” แต่เดิมนั้นถูกใช้ไปในการวิเคราะห์การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างบริษัทเอกชน แต่ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา คำว่า

¹² Initial Public Offering (IPO) คือการขายหุ้นใหม่ครั้งแรกผ่านทางตลาดหลักทรัพย์ให้แก่นักลงทุนทั่วไป (Settrade, 2547)

นวัตกรรมถูกนำมาใช้ในการอธิบายถึงหน่วยงานที่นอกเหนือไปจากองค์กรเอกชน เช่น การอธิบายถึงพัฒนาการของนโยบาย กระบวนการ และเครือข่ายการจัดการปกครอง (Schumpeter, 1934; Kettl, 2002; Kooiman, 2003; Sorensen & Torfing, 2011; Voorberg, Bekkers, & Tummers, 2015; De Vries, Bekkers, & Tummers, 2016 as cited in Bischoff & Christiansen, 2017, p.74) ส่วนคำว่านวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมืองนั้นไม่ได้ถูกพูดถึงในทางรัฐศาสตร์ ในกรณีนี้ที่ตัดคำว่านวัตกรรมออกไป และใช้คำว่าเทคโนโลยีทางการเมือง พบว่ามีการใช้คำว่าเทคโนโลยีทางการเมือง (political technology) ในงานเขียนวิชาการด้านรัฐศาสตร์ แต่ไม่ได้มีการจำกัดคำนิยามให้ชัดเจนว่าเทคโนโลยีทางการเมืองคืออะไร ซึ่งในกรณีของคำนิยามจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน เมื่ออธิบายถึงนิยามของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น Geisler (1999) ได้อธิบายถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ โดยระบุว่า “เทคโนโลยีทางการแพทย์ คือ อุปกรณ์, เครื่องมือ, ระบบ และเครื่องตรวจวัด ที่ถูกใช้ในคลินิกและการบริหารในการส่งบริการทางสุขภาพ ” จากคำนิยามของ Geisler (1999) ทำให้อนุมานได้ว่าเทคโนโลยีทางการแพทย์คืออุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการแพทย์ที่มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเพื่อบริการรักษาคนไข้ ตัวอย่างของเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริการรักษามะเร็ง ได้แก่ เครื่องฉายสี ยาเคมี

การตีความหมายของคำว่าเทคโนโลยีทางการเมืองโดยใช้วิธีเลียนแบบจากคำอธิบายของ Geisler (1999) ทำให้สามารถแปลความหมายของเทคโนโลยีทางการเมืองได้ว่า เทคโนโลยีทางการเมืองคืออุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการเมืองที่มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาโดยมนุษย์เพื่อรักษาและธำรงไว้ซึ่งสภาพทางสังคมการเมืองหรือรัฐ จากนิยามนี้ เทคโนโลยีทางการเมืองในมุมมองของรัฐประชาธิปไตยได้แก่ การเลือกตั้ง, ประชาธิปไตย, ฯลฯ ซึ่งเมื่อรัฐมีการเลือกตั้งขึ้นมาแล้ว เทคโนโลยีทางการเมืองที่มีการทำให้ทันสมัยได้แก่ ระบบการเลือกตั้ง เช่น แต่เดิมเป็นการเลือกตั้งแบบ winner takes all คือ ผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดจะเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ก็มีการพัฒนาระบบการเลือกตั้งมาเป็น proportional representation ซึ่งในระบบนี้ไม่ใช่เพียงผู้ชนะคนเดียวเท่านั้นที่จะได้เข้าไปเป็นตัวแทนทางการเมือง แต่จะมีผู้ได้รับเลือกตั้งหลายคนในแต่ละเขตเลือกตั้ง

โดยสรุปแล้ว นวัตกรรมทางการเมือง หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในรูปแบบใหม่ หรือการยกเลิกรูปแบบทางการเมืองแบบเดิมเพื่อเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่ ส่วนเทคโนโลยีทางการเมือง คือ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการเมืองที่มนุษย์ได้คิดค้นขึ้นมา เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสังคมทางการเมืองหรือรัฐ และเมื่อเอาคำว่านวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมืองมารวมไว้ด้วยกัน จะสามารถแปลความหมายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ในรูปแบบใหม่ผ่านการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการเมืองเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสังคมทางการเมืองหรือรัฐ การใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมือง สามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ได้แก่ การใช้นวัตกรรมฯ ในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง, การใช้นวัตกรรมฯ ในการระดมความคิดเห็นของประชาชน, การใช้นวัตกรรมฯ ในการเรียกร้อง หรือ ประท้วงต่อรัฐบาล (หากพบว่ารัฐบาลมีความไม่เป็นธรรม หรือไม่เห็นด้วยกับมติของรัฐบาล), การใช้นวัตกรรมฯ ในการพัฒนาด้านนโยบายสาธารณะ, ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเมืองส่งผลอย่างยิ่งต่อการเมืองไทยในอนาคต บทความชิ้นนี้ ขอยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นและกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ได้แก่ การตรวจสอบจากภาคประชาชนแบบ 4.0 และกระบวนการการหาเสียงเลือกตั้งแบบ 4.0

3.1 การตรวจสอบจากภาคประชาชนแบบ 4.0

สยามมีการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ผ่านทางราชกิจจานุเบกษา (ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.6) จากอดีตจะพบว่าภาครัฐมีการขยายขอบเขตในการเผยแพร่ข้อมูลของทางราชการมาอย่างต่อเนื่อง การเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญของภาครัฐรวมไปถึง การเปิดเผยทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540ข, น.77 อ้างถึงใน ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.10) การเปิดเผยผลการลงคะแนนของสมาชิกรัฐสภา (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540ข, น.37 อ้างถึงใน ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.10) และการเข้าถึงข้อมูลของราชการผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆของหน่วยงานราชการ (ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์, 2559, น.9)

ข้อดีของการเผยแพร่ข้อมูลของทางราชการคือ ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลผ่านเอกสารที่รัฐบาลยินยอมเปิดเผยสู่สาธารณะได้ในระดับหนึ่ง ข้อเสียคือ ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลทราบเท่าที่ทางรัฐบาลยินยอมให้รับรู้ ซึ่งไม่ใช่มีเพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่รัฐบาลปกปิดข้อมูลบางส่วนไม่ให้สาธารณชนรับรู้ ในกรณีของรัฐบาลต่างประเทศ ข้อมูลลับของรัฐบาลได้ถูกเปิดเผยโดย วิกิลีกส์ (WikiLeaks) มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 เช่น เอกสารที่เกี่ยวกับสงครามอิรักกว่า 400,000 ชิ้น และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสงครามอัฟกานิสถานกว่า 80,000 ชิ้นได้ถูกเปิดเผยสู่สาธารณะ

(Hood, 2011, p.635) Hood (2011, p.635) ได้ให้ความเห็นว่ารัฐบาลจะต้องมีการปรับตัวจากกระบวนการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ โดยการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะจากวิกิลีกส์นี้ ถึงแม้จะก่อให้เกิดความโปร่งใสแต่ก็เป็นการยากที่จะปกปิดข้อมูลด้านความมั่นคงบางอย่างที่ไม่สมควรได้รับการเปิดเผย

ในส่วนของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการผ่านพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ โดยเนื้อหาที่สำคัญจากพระราชบัญญัติ ได้แก่ การเพิ่มโทษในการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ (รวมไปถึงอีเมล) ที่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้รับสาร มีบทลงโทษแก่ผู้ส่งสารที่ผิด ผู้กระจายข่าวสารที่ผิด และผู้ให้บริการ (เจ้าของเว็บไซต์) ข้อมูลข่าวสารที่เป็นภัยต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ ความปลอดภัยของประเทศ และมีบทลงโทษเมื่อข้อมูลที่ผิดนั้นได้สร้างความตระหนกตกใจแก่ประชาชน (ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ฉบับที่...พ.ศ. ..., 2559, น.1) ผลจากการเพิ่มเติมบทลงโทษนี้เอง พบว่าพรบ. คอมพิวเตอร์ฉบับล่าสุดที่มีการเห็นชอบในปี พ.ศ. 2559 ได้ปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และมีเนื้อหาในการครอบคลุมบทลงโทษเป็นไปในลักษณะของการครอบคลุมแบบตาข่าย ทำให้การตรวจสอบภาครัฐผ่านทางวิธีการที่ถูกกฎหมายเป็นไปได้ยากมากขึ้น เช่น ในกรณีที่กำลังกล่าวหาว่ารัฐบาลมีการทุจริตผ่านทางเฟซบุ๊กส่วนตัว ซึ่งแม้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงแต่การกล่าวหาที่ผู้กล่าวหาไม่มีหลักฐานข้อเท็จจริงที่ปรากฏแก่สาธารณะ อันเนื่องมาจากการปิดกั้นการเปิดเผยข้อมูลของรัฐ อาจส่งผลให้ผู้ส่งสารต้องได้รับโทษทางกฎหมาย เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้มี Freedom of speech ตามบทบัญญัติของ First Amendment ระบุเอาไว้ว่า “Congress shall make no law...abridging freedom of speech.” ซึ่งหมายถึง “รัฐสภาต้องไม่มีบทกฎหมาย...ที่ทำการตัดสิทธิ์จากเสรีภาพทางการพูด” (United States Courts, n.d.) ดังนั้นปัญหาที่เกิดจาก freedom of speech จะเป็นปัญหาที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น กรณีการที่มีข่าวที่บิดเบือนจากความเป็นจริงเพื่อมาสนับสนุนหมิ่น หรือ ฮิลลารีในช่วงหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2016 โดยข่าวที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงมีการถูกแชร์ไปถึง 38 ล้านครั้งบนเฟซบุ๊ก(Facebook) ช่วงสามเดือนก่อนการเลือกตั้ง (Allcott & Gentzkow, 2017, p.1) ซึ่งการกระจายข่าวสารที่บิดเบือนเช่นนี้ไม่ได้มีผลโดยตรงทางกฎหมาย แต่อาจส่งผลต่อการเลือกตั้งโดยรวม

จากการสำรวจข้อมูลในเบื้องต้น พบว่า ผลจากการเกิดขึ้นของโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และความนิยมในการใช้เว็บไซต์แบบ 2.0 หรือเว็บไซต์แบบ User Generated Content (UGC) ซึ่งหมายถึงเว็บไซต์ที่ผู้เข้าใช้ร่วมกันสร้าง

เนื้อหาในเว็บไซต์ (ยอด, ม.ป.ป. อ้างถึงใน อศินา พรวิสิน, 2559, น.39) ตัวอย่างเว็บไซต์ 2.0 ได้แก่ pantip.com ส่งผลเกิดกระแสการรวมตัวกันตรวจสอบรัฐบาลได้มากยิ่งขึ้น เช่น หน้าเฟซบุ๊กเพจ “พลเมืองต่อต้าน Single Gateway: Thailand Internet Firewall #opsinglegateway” ได้ทำการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและเปิดเผยข้อมูลการจัดจ้างจัดซื้อของรัฐบาล โดย ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 มีผู้ติดตามเพจแล้วกว่า 2 แสนคน ในเพจมีการรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วม “สงครามไซเบอร์” โดยมีการสอนการใช้คอมพิวเตอร์ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และถึงแม้จะไม่ได้มีสื่อสารโดยตรงว่าหลักสูตรการเรียนการสอนนี้เป็นไปเพื่อจารกรรมข้อมูลของรัฐบาล แต่การเผยแพร่ข้อมูลของทางเพจทำให้อนุมานได้ว่าเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเรียนรู้การจารกรรมข้อมูลลับของรัฐบาล ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบรัฐบาลในรูปแบบอารยะขัดขืน

ในอนาคต การปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลจากภาครัฐจะสามารถทำได้ยากมากขึ้น และถึงแม้ว่าจะมีการเพิ่มบทลงโทษผ่าน พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ก็ไม่สามารถส่งผลให้ภาครัฐถูกตรวจสอบจากภาคประชาชนได้น้อยลง ปัญหาการปิดกั้นทางเสรีภาพของประชาชนย้อนแย้งกับโมเดล ประเทศไทย 4.0 ที่ให้การสนับสนุนทางด้านนวัตกรรม ภาครัฐจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสดิจิทัล เพราะถึงแม้ว่าข้อมูลไม่ได้ถูกเปิดเผยโดยพลเมืองเน็ตในประเทศไทย ข้อมูลของรัฐบาลสามารถถูกเปิดเผยได้โดยสื่อต่างประเทศ แอ็กเตอร์ไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศและแอ็กเตอร์ต่างชาติ และเว็บไซต์อย่างวิกิลีกส์ ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลลับของรัฐบาลทั่วโลก ดังนั้น รัฐบาลไทยควรให้โอกาสประชาชนสามารถตรวจสอบภาครัฐและเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญแก่สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยการปรับลดโทษ หรือยกเลิก พรบ. คอมพิวเตอร์ในประเด็นที่จำกัดสิทธิของประชาชนในการเผยแพร่กระจายข่าวสารข้อมูล และ ยกเลิกการป้องกันการเข้าถึงเว็บไซต์ที่รัฐบาลเห็นว่าเข้าข่ายไม่เหมาะสม

3.2 กระบวนการการหาเสียงเลือกตั้งแบบ 4.0

กระบวนการหาเสียงในรูปแบบดั้งเดิม คือ การหาเสียงแบบที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเดินสายพบประชาชน ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า face-to-face political campaign และการขึ้นเวทีปราศรัยหาเสียงข้อเสียของการหาเสียงในรูปแบบนี้คือ ใช้ระยะเวลานาน และมีค่าใช้จ่ายสูง ต่อมา ได้มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการหาเสียง ได้แก่ การใช้การโฆษณาผ่านทางโทรทัศน์และ วิทยุ และภายหลังจากการเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงมีการหาเสียงผ่านวิธีการออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก, ทวิตเตอร์ และ เว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ส่วนตัว (blog) หรือ เว็บไซต์ของพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดอยู่

เมื่อพิจารณาจากวิธีการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง Norris (2004, p.3) พบว่าสามารถแบ่งวิวัฒนาการของการหาเสียงเลือกตั้งได้ออกเป็น 3 ยุคหลักๆ ได้แก่ ยุคก่อนสมัยใหม่ (pre-modern) ยุคสมัยใหม่ (modern) และยุคหลังสมัยใหม่ (post-modern) โดยยุคก่อนสมัยใหม่เป็นการหาเสียงโดยเน้นการพบปะประชาชน การหาเสียงยังเป็นเรื่องราวระหว่างตัวบุคคลและท้องถิ่น ยุคสมัยใหม่ มีการใช้โพลเพื่อหยั่งเสียงก่อนเลือกตั้ง องค์กรทางการเมืองอย่างพรรคการเมืองมีการร่วมมือกับบรรดาผู้นำพรรคในส่วนกลาง สื่อที่ใช้เป็นหลักในการหาเสียงได้แก่โทรทัศน์ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครได้ไกลห่างกันออกไป เนื่องมาจากการใช้สื่อสาธารณะ ยุคหลังสมัยใหม่ มีการใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด การโฆษณา การจัดการสื่อ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเทียบเท่ากับนักการเมือง ในยุคนี้อาจจะมีความซับซ้อนและมีอิทธิพลมาก โดยจะมีอิทธิพลไปตั้งแต่ระดับรัฐบาลจนถึงประชาชนระดับล่างสุด โดยในยุคนี้อาจถือว่าเป็นการกลับเข้ามาของการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและนักการเมืองคล้ายกันกับยุคก่อนสมัยใหม่

อย่างไรก็ดี การแบ่งยุคของการหาเสียงเลือกตั้งออกเป็น ยุค pre-modern, modern และ post-modern ของ Norris (2004) ถือว่าค่อนข้างมีปัญหา เพราะเป็นการแบ่งวิธีการหาเสียงเลือกตั้งตามพัฒนาการขององค์กรทางการเมืองแบบประเทศโลกตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งไม่สอดคล้องกับพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางด้านการหาเสียงเลือกตั้งของประเทศที่ไม่ได้อยู่ในซีกโลกตะวันตก ในความเป็นจริงแล้ว วิธีการหาเสียงในประเทศแต่ละประเทศ มีความซับซ้อนแตกต่างกัน และไม่ใช่ว่าในทุกประเทศที่มีพัฒนาการในการหาเสียงที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนแบบ pre-modern, modern, และ post-modern บทความนี้แบ่งวิธีการหาเสียงตามนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น และถึงแม้ว่าจะมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีในการหาเสียงเพิ่มขึ้นในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา การหาเสียงยังมีการผสมผสานกันระหว่างยุค บทความนี้แบ่งการหาเสียงออกเป็นสี่ยุค ได้แก่ ยุค 1.0 ยุคของการหาเสียงด้วยการพบปะประชาชนโดยตรง ซึ่งรวมไปถึงการหาเสียงโดยญาติมิตรของผู้สมัครและหวัะแนน สื่อที่ใช้ในการหาเสียงส่วนใหญ่มักเป็นสื่อที่สามารถจับต้องได้ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายหาเสียง หนังสือพิมพ์ นามบัตร ฯลฯ ยุค 2.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออฟไลน์ (วิทยุ และ โทรทัศน์) ยุค 3.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบเปิด (เฟสบุ๊ก, อินสตาแกรม, ทวิตเตอร์, และ เว็บไซต์) สื่อออนไลน์แบบเปิด หมายถึง สื่อออนไลน์สาธารณะที่ประชาชนสามารถพบผ่านทางสายตาแม้ไม่ได้เป็นผู้เลือกที่จะบริโภคสื่อชิ้นนั้น สื่อออนไลน์แบบเปิดมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบครอบคลุมเป็นตาข่าย ลักษณะของสื่อในยุคนี้นักเป็นเว็บ 2.0 คือ ผู้ใช้บริการสามารถแสดงข้อคิดเห็นลงในสื่อ ถือเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ให้บริการและ

ผู้ใช้บริการ¹³ เช่น แสดงข้อคิดเห็นในเฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ และ ในหลายๆ เว็บไซต์ โดยเฉพาะ เว็บไซต์ข่าว ผู้ใช้บริการสามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็นได้โดยตรง ยุค 4.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบปิด หมายถึง สื่อออนไลน์ที่ผู้ใช้บริการต้องทำการเลือกใช้บริการโดยตรงถึงจะสามารถเข้าไปใช้บริการได้ สื่อเหล่านี้เป็นสื่อออนไลน์ที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น พอดคาสท์ (podcast) หรือรายการวิทยุออนไลน์ที่สามารถฟังย้อนหลังได้ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ เช่น แอปพลิเคชัน podcasts สำหรับผู้ใช้ iPhone และ แอปพลิเคชัน SoundCloud ที่ผู้บริโภคร้องต้องการดาวน์โหลดเพื่อใช้บริการ ต้องเลือกสถานีวิทยุ หรือ station/channel เพื่อฟังรายการ โฮโลแกรม (Hologram) หรือภาพเสมือนสามมิติ เป็นการฉายภาพเสมือนที่สามารถเคลื่อนไหวได้ โดยการฉายโฮโลแกรม มีการเลือกสถานที่ฉายได้ในหลายจุด ผู้เลือกรับสารสามารถเดินทางไปยังจุดที่มีการฉายโฮโลแกรมเพื่อรับฟังสารจากผู้ส่งสาร จะเห็นได้ว่าสื่อออนไลน์แบบปิดมีความแตกต่างจากสื่อออนไลน์แบบเปิดอย่างชัดเจน เช่นในกรณีของเฟสบุ๊ก ถึงแม้ผู้รับสารไม่ได้มีความต้องการที่จะบริโภคข่าวสารนั้นๆ ออนไลน์ แต่เพราะเพื่อนในเฟสบุ๊กได้กดถูกใจหรือกดแชร์ข่าวสารเข้ามาในหน้าเฟสบุ๊กของตนเอง ส่งผลให้ผู้รับสารที่เป็นเพื่อนกัน กับ คน ส่ง สาร ได้ เห็น ข่าว หรือ ข้อ ความ ที่ กด แชร์ ในขณะที่ การ ฟัง พอดคาสท์เป็นเรื่องส่วนบุคคล โดยผู้รับสารสามารถเลือกรับฟังเฉพาะสถานีหรือเฉพาะตอน (episode) ของวิทยุออนไลน์ที่ตนเองต้องการฟัง ไม่ได้เป็นการถูกบังคับให้บริโภคสื่ออย่างไม่เต็มใจ

ทั้งนี้วิธีการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งมักประกอบไปด้วยการหาเสียงทุกรูปแบบตั้งแต่การปราศรัย การลงพื้นที่พบปะประชาชน การใช้สื่อออฟไลน์และออนไลน์ แต่การแบ่งยุคของการหาเสียงเป็นไปเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวิธีการหาเสียงจากที่เคยมีจำกัดจนกระทั่งมีวิธีการหาเสียงที่หลากหลายที่ทำให้ผู้สมัครสามารถเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ในวงกว้างมากขึ้นและเฉพาะเจาะจงมากขึ้นภายในระยะเวลาของการหาเสียงที่มีอย่างจำกัด

ประเทศไทยในปัจจุบันไม่มีการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นถูกยกเลิกโดยคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) มีผลตั้งแต่วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖, 2558, น.48) ดังนั้น การศึกษาวิธีการหาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยสามารถศึกษาได้ในช่วงก่อนรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 จากงานวิชาการที่มีการทำวิจัยเก็บข้อมูลก่อนการรัฐประหาร

¹³ อ้างถึงใน อธิชา พรหมสิน, 2559, น.39

พ.ศ. 2557 พบว่า ถ้าเป็นการหาเสียงแบบถูกกฎหมาย นักการเมืองในประเทศไทยมักเน้นการหาเสียงไปที่ การพบปะประชาชน และการปราศรัยเป็นหลัก กรวิทย์ (2555, น.112-113) ได้ทำการเก็บข้อมูลนักการเมืองในจังหวัดกระบี่ พบว่านักการเมืองกระบี่นิยมการหาเสียงโดยใช้วิธีการพบปะประชาชน และเน้นไปที่ความสม่ำเสมอในการพบปะประชาชน ส่วนจังหวัดสงขลานั้นนักการเมืองนิยมพบปะประชาชนเช่นกัน แต่ก็มีกรณีเน้นไปที่การหาเสียงโดยการปราศรัย (ภิญโญ, 2549 อ้างถึงใน กรวิทย์, 2555, น.113) นอกจากนี้ ยังมีการหาเสียงโดยผ่านเครือข่ายและเพื่อนฝูงเป็นผู้ช่วยหาเสียงให้ การหาเสียงผ่านห้วคณะและเครือข่ายที่นักการเมืองมี (สุเชาว์ มีหนองหว้า และกิตติรัตน์ สืบพันธ์, 2549, น.50, 54, 76) ในจังหวัดนครปฐม ผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายไชยา สะสมทรัพย์ มีการใช้สื่อในการหาเสียงเช่น การใช้แผ่นป้ายหาเสียง เอกสารแนะนำตัวผู้สมัคร และมีการใช้พาหนะเคลื่อนที่เพื่อหาเสียง (สมเดช นิลพันธุ์, 2556, น.85) สิ่งที่น่าสนใจคือ งานเขียนเชิงวิชาการที่ได้กล่าวถึงมาข้างต้น พบว่านักการเมืองในประเทศไทยมีลักษณะการหาเสียงที่คล้ายๆกัน คือ การหาเสียงโดยเน้นไปที่การพบปะประชาชน และการหาเสียงปราศรัย มีการอ้างอิงถึงการใช้อีเมลออนไลน์ แต่ไม่มีงานวิจัยชิ้นไหนมีการอ้างอิงถึงการใช้อีเมลออนไลน์ ถึงแม้ว่างานเขียนเหล่านี้จะตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2556 ซึ่งเป็นช่วงที่อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในประเทศไทยก็ตาม Chanintorn (2015) ได้ทำการเก็บข้อมูลการเลือกตั้งระดับจังหวัดระหว่างปี พ.ศ. 2555-2556 โดยเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่ใช้สื่อสมมติว่า จังหวัดดาวในภาคเหนือ และ จังหวัดโนราห์บุรีในภาคใต้ พบว่านอกจากวิธีการพบปะประชาชน และการปราศรัยแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งยังมีการใช้สื่อทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ในการหาเสียง เช่น ผู้สมัครทั้งสองจังหวัดมีการใช้ เฟสบุ๊ก เป็นสื่อในการหาเสียงเลือกตั้ง ในขณะที่จังหวัดโนราห์บุรี ผู้สมัครมีการใช้ อินสตาแกรม เป็นสื่อในการหาเสียง พร้อมๆกันกับการหาเสียงแบบดั้งเดิม โดยภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งเดือน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดโนราห์บุรีมีผู้ติดตามทางเฟสบุ๊กมากกว่า 10,000 คน และมีผู้ติดตามทางอินสตาแกรมราว 1,000 คน ส่วนผู้สมัครจากจังหวัดดาวมีผู้เข้าเยี่ยมชมเฟสบุ๊กคร่าว 60,000 คน ในช่วงของการเลือกตั้ง

วิธีการหาเสียงในรูปแบบที่ถูกกฎหมายของประเทศไทยนั้น ถือว่ามีการเริ่มหาเสียงโดยการใช้สื่อออนไลน์เป็นระยะเวลาน้อยกว่า 10 ปี ข้อมูลที่มีการระบุโดย Chanintorn (2015) พบว่า จากการเก็บข้อมูลของสองจังหวัด ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการใช้อีเมลออนไลน์ในการหาเสียง คือ เฟสบุ๊ก เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 และในอนาคตมีแนวโน้มว่านักการเมืองจะใช้วิธีการหาเสียงผ่านทางสื่อออนไลน์มากขึ้น ในปัจจุบัน นักการเมืองไทยยังไม่มีการหาเสียงผ่านทางสื่อออนไลน์แบบปิดซึ่งในอนาคตคาดการณ์ว่านักการเมืองไทยและ

พรรคการเมืองจะมีการใช้สื่อออนไลน์แบบปิดในระหว่างการหาเสียงและช่วงนอกเวลาการหาเสียง เพื่อเป็นการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับนักการเมืองและพรรคการเมืองให้ผู้สนับสนุนได้ติดตามโดยถือเป็นการผนึกมวลชนและขยายฐานเสียง ในปัจจุบัน การใช้สื่อออนไลน์แบบปิดได้ถูกริเริ่มนำมาใช้ในต่างประเทศในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง ในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2016 พบว่าเริ่มมีการหาเสียงโดยการใช้ พอดคาสท์ เช่น ในกรณีของนาง Hillary Clinton มีผู้สนับสนุนพรรคเดโมแครตสร้างพอดคาสท์ให้กับเธอในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง โดยพอดคาสท์ มีชื่อว่า “With Her” ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศส ผู้สมัครรับเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดี Jean-Luc Melenchon มีการใช้โฮโลแกรม (Hologram) ในการหาเสียง สามารถทำให้ไปปรากฏตัวได้ในหลายสถานที่ และหาเสียงในเวทีขนาดใหญ่หลายเวทีได้ในเวลาเดียวกัน (The Telegraph, 6 February, 2017)

ในอนาคต นักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งตลอดจนพรรคการเมืองที่ต้องลงแข่งขันในสนามเลือกตั้งควรมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนผ่านทางด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีสมัยใหม่จะส่งผลกระทบต่อ นักการเมืองและกลุ่มการเมืองที่ยังยึดติดกับประเพณีการหาเสียงในรูปแบบเดิมที่ไม่สามารถเข้าถึงมวลชนได้มากไปกว่าการใช้เครือข่ายออนไลน์ ดังนั้น การหาเสียงในอนาคตสามารถทำได้โดยครอบคลุมไปยังผู้รับสารได้เป็นจำนวนมากขึ้นโดยใช้ระยะเวลาอันน้อยลงซึ่งจะทำให้ให้นักการเมืองผู้ใช้วิธีการหาเสียงผ่านเทคโนโลยีเหล่านี้มีความได้เปรียบนักการเมืองที่ยึดติดวิธีการหาเสียงแบบ 1.0 และ 2.0 แต่ในขณะเดียวกันการหาเสียงในรูปแบบ 1.0 และ 2.0 ยังคงมีความสำคัญอยู่ เพราะผู้รับสารเป็นกลุ่มคนที่ยังนิยมการบริโภคสื่อแบบเดิม แต่ในอนาคตความสำคัญของการหาเสียงแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลงเพราะการเจริญเติบโตของเยาวชนที่มีการรับรู้ข้อมูลสื่อสารผ่านทางโซเชียลมีเดียแทนที่การสื่อสารรูปแบบเดิมมีจำนวนเพิ่มขึ้นและจะเข้ามาแทนที่ผู้บริโภคสื่อแบบดั้งเดิม รูปแบบของการหาเสียงในอนาคตจะมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เช่น ในอนาคต อาชีพหวัคเคแนอาจถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ซึ่งจะสามารถช่วยนักการเมืองหาเสียงเลือกตั้งโดยการแจกใบปลิวแนะนำตัว คิดแผนการหาเสียงเลือกตั้ง และแม้กระทั่งช่วยแจกเงินเพื่อซื้อเสียง ทำให้นักการเมืองและผู้ที่ต้องการเข้ามาในวงการการเมืองจะต้องเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4. สรุป

การเปลี่ยนผ่านจากการเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจประเภทอุตสาหกรรมหนักไปสู่การสร้างนวัตกรรมตามนโยบายของรัฐในรูปแบบโมเดลเศรษฐกิจประเทศไทย 4.0 นั้น ถือเป็นการออกนโยบายตามกระแสหลักของเศรษฐกิจโลกที่เน้นการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นสินค้าส่งออกอย่างกลุ่มประเทศโลกตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส แคนาดา และ เดนมาร์กที่มีการออกนโยบายเพื่อดึงดูดบุคคลผู้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเข้ามาเป็นประชากรของประเทศ หรือในเอเชียที่รัฐบาลประเทศสิงคโปร์ให้เงินทุนแก่บริษัทสตาร์ทอัพแบบให้เปล่าและร่วมลงทุนเป็นหนึ่งในผู้ถือหุ้นสตาร์ทอัพ

แนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อที่จะก้าวข้ามผ่านกับดักรัฐที่มีรายได้ปานกลางตามคำนิยามของธนาคารโลก ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยการที่รัฐบาลไทยเดินหน้าผ่านโมเดลเศรษฐกิจ 4.0 มีการให้เงินทุนเบื้องต้นแก่สตาร์ทอัพ ทำให้กระทรวงและหน่วยงานภายใต้การดูแลของรัฐต่างก็ใช้จ่ายงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนผู้ประกอบการ การสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีผ่านการอบรม และการจัดประกวดแข่งขันเกี่ยวกับด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี พบว่าการสนับสนุนของรัฐบาลไทยนั้น ถือเป็นการสนับสนุนแบบเบื้องต้นที่ไม่ได้เน้นไปที่การพัฒนาผู้ประกอบการด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีแบบยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการที่ถึงแม้จะมีจำนวนหลายโครงการที่จัดอบรมในลักษณะกระจายกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่การอบรมมักเป็นการอบรมระยะสั้น และยังไม่ได้มีการติดตามผลสัมฤทธิ์ของการอบรม นอกจากการอบรมที่มีลักษณะเป็นการอบรมระยะสั้นที่มีระยะไม่เกินกว่าสามเดือน งบประมาณสนับสนุนสตาร์ทอัพรายบริษัทหรืองบประมาณสนับสนุนผู้ประกอบการรายบุคคล ยังถือเป็นปริมาณที่น้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ทำให้เกิดคำถามว่า ในระยะเวลาดังทศวรรษต่อจากนี้ตามเป้าหมายที่รัฐบาลไทยได้วางเอาไว้ว่า ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม สามารถเป็นจริงได้หรือไม่ เมื่อเทียบกับงบประมาณการสนับสนุนที่น้อยและการพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญไม่ได้มีความต่อเนื่องในระยะยาว นอกจากนี้กฎหมายของประเทศไทยยังไม่ได้มีการสนับสนุนในการขยายนิเวศน์นวัตกรรมเทคโนโลยี เช่น การไม่มีกฎหมายรองรับในการระดมทุนของบริษัทสตาร์ทอัพในตลาดแรก และข้อจำกัดในการนำเอาสตาร์ทอัพเข้าไประดมทุนในตลาดหุ้นที่มีการเปลี่ยนกฎเกณฑ์เรื่องของการเพิ่มทุนชำระ ในส่วนของการระดมเอาบุคลากรต่างชาติที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาอาศัยและทำธุรกิจในประเทศไทย รัฐบาลไทยไม่ได้มีการสนับสนุนในประเด็นนี้อย่างชัดเจน

นอกจากประเด็นทางด้านเศรษฐกิจแล้ว การเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญทางด้านการเมืองอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านการสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเด็นทางด้านการเมืองที่ถูกเปลี่ยนแปลงคือ การเมืองภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรเอกชนโดยการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ การปกปิดข้อมูลของรัฐบาลสามารถทำได้ยากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้มากขึ้น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางโซเชียลมีเดีย ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ในขณะที่ประเทศไทยสิ่งที่น่าจับตามอง คือ การสวนทางของการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อก้าวไปสู่ยุค 4.0 แต่มีการควบคุมการแสดงออกทางความคิดเห็นของประชาชนผ่าน พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ซึ่งการปิดกั้นการแสดงออกทางด้านการเมืองอาจส่งผลให้เกิดความย้อนแย้งทางด้านการพัฒนา กล่าวคือ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจไม่สอดคล้องไปในทางเดียวกันกับการพัฒนาทางการเมือง และด้วยข้อจำกัดทางด้านเสรีภาพของการแสดงออกของประชาชนและสื่อในประเทศไทย ย่อมไม่ส่งผลดีต่อการดึงดูดนักลงทุนและบุคคลผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาในประเทศไทยและอาจส่งผลกระทบในรูปแบบของลูกโซ่ คือ ปัญหาทางด้านการเมืองก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองประการถัดไปคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิธีการหาเสียงการเลือกตั้ง บทความนี้แบ่งวิธีการหาเสียงเลือกตั้งออกเป็นสี่ยุค คือ ยุค 1.0 ยุคของการหาเสียงด้วยการพบปะประชาชนโดยตรง ยุค 2.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออฟไลน์ ยุค 3.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบเปิด และ ยุค 4.0 ยุคของการหาเสียงแบบการใช้สื่อออนไลน์แบบปิด ซึ่งเป็นการแบ่งยุคของการหาเสียงเลือกตั้งตามการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี

นโยบายประเทศไทย 4.0 ถือนโยบายที่ได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบโลกที่มีการเข้ามาของนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจพื้นฐาน รัฐบาลไทยมีหน้าที่ในการผลักดันการสร้างระบบนิเวศน์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ยั่งยืน โดยต้องวางเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว คือ มากกว่า 3-5 ปี ซึ่งเป็นเป้าหมายเดิมที่ตั้งเอาไว้ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถพัฒนาและแข่งขันในระดับสากลได้ โดยไม่ถูกทิ้งไว้ให้กลายเป็นประเทศที่เน้นการบริโภคนวัตกรรมเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และกลายเป็นประเทศที่เป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจแบบนวัตกรรมเทคโนโลยีไปในที่สุด การพัฒนาแบบการวางเป้าหมายระยะยาว จำเป็นต้องมีการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาและวิจัยร่วมกับองค์กรเอกชนทั้งของประเทศไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะอย่าง

ยังรัฐต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา ส่งเสริม และลงทุนในเทคโนโลยีโดยเน้นเป้าหมายไปที่การพัฒนาแบบยั่งยืน

ยังมีอีกหลายประเด็นที่บทความนี้ไม่ได้กล่าวถึง ได้แก่ ความเป็นไปได้ของการแข่งขันของสตาร์ทอัพไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสตาร์ทอัพในเอเชียและโลก ปัญหาของการขยายตัวของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่จะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในระดับโลก เพราะจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาของงานที่กำลังจะถูกแทนที่ด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี ส่งผลให้แรงงานส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตได้ ประเด็นทางการเมืองอีกประการหนึ่งคือ การซื้อเสียงในรูปแบบ 4.0 ซึ่งจะเข้ามาแทนที่การซื้อเสียงในรูปแบบเดิม ทั้งนี้ผลกระทบของนโยบาย 4.0 สามารถถูกอธิบายเพิ่มเติมได้ในหลากหลายมิติ นอกเหนือไปจากด้านเศรษฐกิจและการเมือง เพราะความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อโลกทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมสรรพากร. (ม.ป.ป.). *ลักษณะของ SMEs*. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.rd.go.th/publish/38056.0.html>.
- กรวิทย์ เกษกลาง. (2555). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดกระบี่*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). *ข่าวกระทรวง*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.mict.go.th/view/1/%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%AF/2077>.
- ไชรทัส "ประเทศไทย 4.0" สร้างเศรษฐกิจใหม่ ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง. (2559, 2 พฤษภาคม). *หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*. ค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.thairath.co.th/content/613903>.
- โครงการคูปองนวัตกรรม. (ม.ป.ป.). *สนช. ประกาศอนุมัติโครงการคูปองนวัตกรรมฯ ระยะ 2 เพิ่มเติมเดือน ก.ค. 2559 อนุมัติโครงการแล้วรวมทั้งสิ้น 195 โครงการ วงเงินกว่า 165.7 ล้านบาท*. ค้นเมื่อ 27 มกราคม พ.ศ. 2560, จาก <http://coupon.nia.or.th/index.php/news/detail/44>.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). บริษัทที่มีการประกอบธุรกิจเป็นการทั่วไป (Common Shares). ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.set.or.th/th/regulations/simplified_regulations/common_shares_p1.html?printable=true.

ทิพย์ศรีน ภัคธนกุล และ ทศพล เขียวชาญประพันธ์. (2559). การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลแบบเปิด: นวัตกรรมทางการบริหารราชการแผ่นดินยุคดิจิทัลของประเทศไทย. ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 18 ประจำปี 2559 เต็มชีวิต คืบชีวา ประชาธิปไตย. (น.99-123). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า,

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2550). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2549. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/econ_annual06.pdf.

_____. (2551). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2550. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/full_2550.pdf.

_____. (2552). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2551. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_51.pdf.

_____. (2553). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2552. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_52.pdf.

_____. (2554). ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2553 (ฉบับเต็ม). ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AnnualReport_T53.pdf.

_____. (2555). ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2554. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_Y54_T.pdf.

_____. (2556). ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2555. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_Y55_T.pdf.

- _____. (2557). *ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2556*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/Annual_Y56_T.pdf.
- _____. (2558). *ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2557*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/annual_Y57_T.pdf.
- _____. (2559). *ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2558*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/Annual_Y58_T.pdf.
- พลเมืองต่อต้าน *Single Gateway: Thailand Internet Firewall #opsinglegateway*. (2560). ค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.facebook.com/OpSingleGateway/?hc_ref=PAGES_TIMELINE&fref=nf.
- มูลนิธิอานันทมหิดล. (ม.ป.ป.). *รายชื่อทั้งหมด*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.anandamahidolfoundation.org/th/member>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). *คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑/๒๕๕๗ เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_ncpo/ncpo-head-order6-2560.pdf.
- _____. (2560). *พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐*. ค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2560, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/010/24.PDF>.
- วรลักษณ์ ศรีโย. (2556). *คนแห่ลงทุนก.พ.น้อยลงกว่าเดิม เน้นสาขา'อาชีวกรรม-ภัยพิบัติ' ชี้สมองไหลน้อยแม้ค่าตอบแทนต่ำ*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.tcijthai.com/news/2013/02/scoop/1984>.
- วรวิสุทธิ์ ภิญญูยาง และ วรมน ดำรงศิลป์สกุล. (2558). *Startup ideas!! ไม่เริ่มคิดใหม่ก็ได้เงินได้ไกลเท่าเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิชาญ ชัยอ่อน. (2559). *Academic Focus ประเทศไทย 4.0*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/493129>.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *ประเทศไทย 4.0 โมเดลการพัฒนาประเทศ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.ftpi.or.th/2016/9835>.

- สมเดช นิลพันธุ์. (2556). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ ๔ งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *สถิติข้อมูล งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). *ทุนรัฐบาลฯ ประจำปี 2560 (ทุนบุคคลทั่วไประดับปริญญา)*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://scholar.ocsc.go.th/Main/FrmAnnounce.aspx?TestTypeId=iep%2frNifLH0%3d&Year=qbGV1RDISO0%3d&PeriodNo=iep%2frNifLH0%3d&pS=nVluoORAK%2b8%3d>.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *ถาม-ตอบ*. ค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.nia.or.th/spring/index.php?page=faq>.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2560). *สนง.ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล จัดกิจกรรมเปิดตัว Tech Startup Club*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.depa.or.th/th/newsA7-tech-startup-club>.
- สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ องค์การมหาชน (SIPA). (2559). *หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลงาน Tech Startup “Thailand Digi Challenge 2016”*. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://wusp.wu.ac.th/wp-content/uploads/2016/09/Thailanddigichallenge-Project.pdf>.
- สุเชาว์ นี้นองหว้า และ กิติรัตน์ สีหพันธ์. (2549). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- อศินา พรวิสิน. (2559). *วิถีสตาร์ทอัพ: ถอดบทเรียนและความสำเร็จจิสตาร์ทอัพไทย*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- Digital JAM. (ม.ป.ป.). *หลักสูตร Digital JAM*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก https://www.facebook.com/pg/DigitalJAM.MOTS/about/?ref=page_internal.

- Settrade. (2547). *หุ้นไอพีโอคืออะไร*. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก http://www.settrade.com/brokerpage/IPO/StaticPage/Education/frame_center_ipo.html.
- Startup Ready. (ม.ป.ป.). *Thailand's First Government-Backed Startup Pre-Accelerator*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://www.thestartupready.com/>.
- Techsauce Team. (2559). *กระทรวงการท่องเที่ยวฯ จับมือ 10 Travel Tech Startup จากโครงการเอไอเอส มอบของขวัญช่วงสงกรานต์*. ค้นเมื่อ 14 มกราคม พ.ศ. 2560, จาก <https://techsauce.co/startup/10-travel-tech-startup-ministry-of-tourism-ais/>.
- The Momentum. (2560). *Tencent ร่วมทุน Ookbee 19 ล้าน USD รับปี 60 เจาะตลาดมัลติมีเดียคอนเทนต์ UGC ใหญ่สุดในอาเซียน*. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560, จาก <http://themomentum.co/successful-feature-tencent-joint-ookbee-for-user-generated-content>.

ภาษาอังกฤษ

- Allcott, Hunt and Matthew Gentzkow. (2017). *Social Media and Fake News in the 2016 Election* (No. w23089). National Bureau of Economic Research.
- Berger, Thor, Chinchih Chen, and Frey, Carl Benedikt. (2017). *Drivers of Disruption? Estimating the Uber Effect*. Retrieved February 18, 2017, from http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/Uber_Drivers_of_Disruption.pdf.
- Bischoff, Carina and Christiansen, Flemming Juul. (2017). Political Parties and Innovation. *Public Management Review*, 19 (1), 74-89.
- Chanintorn Pensute. (2015). *Candidates, Vote-Canvassers, and Voters in Thai Provincial Administrative Organisation Elections*. PhD thesis, University of Leeds.
- Crowdcube. (n.d.). *Overview*. Retrieved February 18, 2017, from <https://www.crowdcube.com/infographic>.

- _____. (n.d.). *Omise*. Retrieved February 18, 2017, from <https://www.crunchbase.com/organization/omise-co-ltd#/entity>.
- Davis, Joe C. and Gonzalez, Jorge G. (2003). Scholarly Journal Articles about the Asian Tiger Economies: Authors, Journals and Research Fields, 1986–2001. *Asian - Pacific Economic Literature*, 17 (2), 51-61.
- Dutta, Soumitra, Lanvin, Bruno, and Wunsch-Vincent, Sacha. (2016). *The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation*. Cornell University, INSEAD and WIPO, Geneva.
- Felipe, Jesus. (2012). *Tracking the Middle-Income Trap: What is It, Who is in It, and Why? Part 1*. ADB Economics Working Paper Series No. 306.
- French Tech Ticket. (n.d.). *The French Tech Ticket Program*. Retrieved February 14, 2017, from <http://www.frenchtechticket.com/>.
- French Tech Visa. (n.d.). *What is the French Tech VISA?* Retrieved February 14, 2017, from <http://visa.lafrenchtech.com/>.
- Geisler, Eliezer. (1999). Multiple-Perspectives Model of Medical Technology. *Health Care Management Review*, 24 (3), 55-63.
- Gillies, John. (1797). *Aristotle's Ethics and Politics Comprising His Practical Philosophy*. London: Printed for A. Strahan, T. Cadell and W. Davies.
- Giouw, Jolie. (2016). *Funding Startups in Singapore*. Retrieved February 14, 2017, from <https://www.techinasia.com/talk/newfunding-startups-singapore>.
- Government of Canada. (2016). *Determine Your Eligibility – Start-up Visa*. Retrieved February 1, 2017, from <http://www.cic.gc.ca/english/immigrate/business/start-up/eligibility.asp?expand=ownership-req#ownership-req>.
- Government of the Netherlands. (n.d.). *The Government Supports Entrepreneurs*. Retrieved February 1, 2017, from <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/contents/the-government-supports-entrepreneurs>.
- Hood, Christopher. (2011). From FOI World to WikiLeaks World: A New Chapter in the Transparency Story?. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 24 (4), 635-638.

- Instagram. (n.d.). *About Us*. Retrieved January 1, 2017, from <https://www.instagram.com/about/us/>.
- Konrad, Alex. (2016). *Uber Raises \$3.5 Billion from Saudi Sovereign Wealth Fund, Keeps \$62.5 Billion Valuation*. Retrieved January 1, 2017, from <https://www.forbes.com/sites/alexkonrad/2016/06/01/uber-raises-3-5-billion-from-saudi-sovereign-fund-at-62-5-billion-valuation/#58aabd9e78d9>.
- London's anti-Uber taxi protest brings traffic to standstill. (2014). *BBC News*. Retrieved January 1, 2017, from <http://www.bbc.com/news/uk-england-london-27799938>.
- Norris, Pippa. (2004). The Evolution of Election Campaigns: Eroding political engagement? Paper for the conference on *Political Communications in the 21st Century*, St Margaret's College, University of Otago, New Zealand, January 2004.
- Peerasit Patanakul and Pinto, Jeffrey K.. (2014). Examining the Roles of Government Policy on Innovation. *The Journal of High Technology Management Research*, 25 (2), 97-107.
- Protesters occupy Airbnb HQ ahead of housing affordability vote. (2015). *The Guardian*. Retrieved January 1, 2017, from <https://www.theguardian.com/us-news/2015/nov/02/airbnb-san-francisco-headquarters-occupied-housing-protesters>.
- Ralston, Geoff. (2016). *A Guide to Seed Fundraising*. Retrieved January 1, 2017, from <https://blog.ycombinator.com/how-to-raise-a-seed-round/>.
- Rosoff, Matt. (2016). *Airbnb is now worth \$30 billion*. Retrieved January 1, 2017, from <http://www.businessinsider.com/airbnb-raises-850-million-at-30-billion-valuation-2016-8>.
- Sandford, Mark. (2004). Elected Mayors I: Political Innovation, Electoral Systems and Revitalising Democracy. *Local Government Studies*, 30 (1), 1-21.
- Sarel, Michael. (1996). *Growth in East Asia: What we can and what we cannot infer* (Vol. 1). International Monetary Fund.

- Scott, K. J. (1958). New Zealand's Political Traditions. *Journal of the Royal Society of Arts*, 106 (5021), 354-366.
- Shontell, Alyson. (2013). *How Instagram Co-Founder Kevin Systrom Spent His Year After The \$1 Billion Facebook Acquisition*. Retrieved January 1, 2017, from <http://www.businessinsider.com/its-been-1-year-since-facebook-bought-instagram-for-1-billion-heres-how-co-founder-kevin-systrom-spent-it-2013-5>.
- Start-up Denmark. (n.d.). *About*. Retrieved February 18, 2017, from <http://www.startupdenmark.info/about-us/>.
- The World Bank. (n.d.-a). *GDP (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=TH&view=chart>.
- _____. (n.d.-b). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=TH>.
- _____. (n.d.-c). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=JP>.
- _____. (n.d.-d). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=SG>.
- _____. (n.d.-e). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=IL>.
- _____. (n.d.-f). *GNI per capita, Atlas method (current US\$)*. Retrieved February 1, 2017, from <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=KR>.
- United States Courts. (n.d.). *What Does Free Speech Mean?* Retrieved February 1, 2017, from <http://www.uscourts.gov/about-federal-courts/educational-resources/about-educational-outreach/activity-resources/what-does>.

Watch: France's far-left candidate appears via hologram in Paris. (2017). *The Telegraph*. Retrieved February 18, 2017, from <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/02/05/watch-frances-far-left-candidate-appears-via-hologram-paris/>.

School of Realism: An Inadequate Approach to Account Insecurity in Global Politics?

สำนักสัจนิยม: แนวทางที่ไม่เพียงพอในการอธิบายความไม่มั่นคง
ในการเมืองโลก?

Wilasinee Wadeesirisak¹

วิลาสินี วดีศิริศักดิ์²

Abstract

School of realism is a dominant school of thought in the discipline of International Relations. However, it has been vigorously criticized as an approach which overlooks many of the significant actors and phenomena in contemporary world politics. Therefore, it is contested as a theory that gives us an inadequate explanation of insecurity in world politics. This article argues that realist theory might primarily emphasizes states as the core actors but it does not overlook other important actors and phenomena in contemporary world politics. Since there is no single theory that can explain every aspect of world politics, realist approach solely articulates an account of insecurity of state actor rather than of other non-state actors. It remains one of the most influential schools of thought in explaining world politics.

Keywords Realism, Theory, Security, Insecurity, International Politics

¹ School of Political and Social Sciences, University of Phayao, Phayao 56000.

E-mail: wilasinee_mui@hotmail.com

² คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

อีเมล: wilasinee_mui@hotmail.com

บทคัดย่อ

สำนักสังคมนิยมเป็นสำนักแนวคิดกระแสหลักในสาขาวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ถึงกระนั้นสังคมนิยมก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าเป็นแนวทางที่มองข้ามตัวแสดงที่สำคัญและปรากฏการณ์ต่างๆ มากมายในการเมืองโลกร่วมสมัย ดังนั้นสังคมนิยมจึงถูกท้าทายว่าเป็นทฤษฎีที่ให้คำอธิบายที่ไม่พอเพียงต่อประเด็นเรื่องความไม่มั่นคงในการเมืองโลก บทความนี้ต้องการโต้แย้งว่าทฤษฎีสังคมนิยมแม้ในเบื้องต้นจะเป็นทฤษฎีที่เน้นรัฐเป็นตัวแสดงหลัก แต่สังคมนิยมมิได้มองข้ามตัวแสดงและปรากฏการณ์ที่สำคัญอื่นๆ ในการเมืองโลกร่วมสมัยแต่อย่างใด ด้วยเหตุที่ไม่มีทฤษฎีใดที่เป็นทฤษฎีเพียงหนึ่งเดียวที่จะสามารถอธิบายทุกลักษณะที่ครอบคลุมการเมืองโลกได้ แนวทางสังคมนิยมนั้นจึงเพียงแต่มุ่งสร้างคำอธิบายความไม่มั่นคงของตัวแสดงที่เป็นรัฐมากกว่าความไม่มั่นคงของตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ สังคมนิยมยังคงเป็นหนึ่งในสำนักคิดที่ทรงอิทธิพลในการอธิบายการเมืองโลกต่อไป

คำสำคัญ สังคมนิยม, ทฤษฎี, ความมั่นคง, ความไม่มั่นคง, การเมืองระหว่างประเทศ

1. Introduction

In the study of International Relations (IR), there are several theories that have been formulated to explain world politics. Among many approaches in the discipline of IR, Realism, liberalism, Marxism, social constructivism, poststructuralism and postcolonialism are main theoretical perspectives which are widely employed to explain world politics. Realism is a school of thought, which is commonly accepted as the dominant theory of IR. Dunne and Schmidt (2008, p.91) explain that it is because realism is the most powerful theoretical approach to explain the state of war, which is the customary circumstance in the international system. The ‘real’ world politics appears to accord more with realist views than do other theoretical views. States still struggle for power and increase their national interest. This establishes school of realism as the key mainstream perspective to give us an explanation and understanding of global politics.

However, there are fierce criticisms of realism for being a flawed approach in many respects. One vital criticism is that realism is not adequate to explain or understand contemporary world politics. It overlooks scores of

the significant actors and phenomena. Our contemporary world politics has encountered several dangers ranging from transnational terrorism, interstate armed conflicts, pandemics such as Ebola virus disease, and environmental degradation. Trade and financial international institutions such as World Bank, World Trade Organization (WTO), International Monetary Fund (IMF) or leading transnational companies are more and more becoming powerful actors of the globalization of world politics. Realism is criticized that it does not offer an explanation for these unconventional actors and phenomena. Hence, it provides us an inadequate account of insecurity in world politics.

The article does not support this notion. This article argues that realism might give us an inadequate account of insecurity but it does not overlook many of the important actors and phenomena in contemporary world politics. For realist school of thought, its central interests are sovereign states. Traditionally, realist approach offers an account that the referent object that needs to be secured is state, military might is the source of security, and the cause of insecurity comes from external military threat. This makes realism a theory, which appears to give us a deficient explanation of insecurity in international politics. In fact, realism, similar to other approach, merely provides a perspective which actors matter and which do not. States are the key actors in international relations. Realism might not emphasize several eminent non-state actors and phenomena in contemporary world politics, this does not mean that it do not notice them. Actually, realism does discern the existence of non-state actors and phenomena. They are perceived by realists within the context of the relationship between states, all other non-state actors such as multinational corporations, international organizations or non-governmental organizations are not the primary concern of realism.

In this article, realist theory is examined as to how and why its contribution to account the issue of insecurity of world politics is inadequate as the consequence of its concentration on states. As the illustration, the article seeks to discuss the following topics: (1) critiques of realism within an

academic circle of IR, (2) the discussion on realists' negligence in stressing non-state actors and phenomena in contemporary world politics, (3) facets of insecurity insufficiently considered by realists, and (4) the rationale for an inadequate account of a variety of crucial non-state actors and phenomena by realists.

2. Critiques of School of Realism

In scholarly realm of the study of IR, realism is an object of debate and has attracted a surge of critics, especially after the end of the Cold War. This is due to realists' failure to predict and insufficiently explain the demise of the Soviet Union (George, 2007, p. 40). It is incapable of anticipating the peaceful ending of American-Soviet antagonism and the dissolution of the Soviet empire. Because of its negligence on the change of ideology, the role of leaders or domestic politics, it failed to forecast the end of the Cold War. The realist approach, particularly structural realism, was thus discredited from this sudden Soviet collapse. Some scholarly papers portray this criticism, for example: "Is Realism Finished?" by Fareed Zakaria (1992) and "Is Realism Dead? The Domestic Sources of International Politics" by Ethan Kapstein (1995).

Scholars of critical theory, postmodernism, feminism, social constructivism, and Green perspectives target realist school of thought as the subject of their critiques (Steans & Pettiford, 2005, pp.69–70). Lynn-Jones (2008, p.14) demonstrates that after the end of the Cold War, school of realism was flooded with criticisms in numerous books and articles of almost every edition of the international politics' leading journals in which they pronounce that realist school is dead, irrelevant or inadequate. He exemplifies those who uttered these criticisms are Charles Kegley, Ethan Kapstein, Richard Lebow, Jack Snyder, Richard Rosecrance and Arthur Stein. The latter three scholars argue that a particular event or type of incident is poorly explained by the realist school whereas other theories offer better accounts, Lynn-Jones

declares. Terrorism, ethnic conflicts, infectious diseases and climate change are examples of key problems of contemporary international politics that the critics argue that realist theory is not useful to understand them, Lynn-Jones illustrates. Dougherty and Pfaltzgraff (2001, pp.32–33) describe that the validity of a realist paradigm is contested by pluralists of the study of non-state actors and neo-liberal theorists who study economic interdependence for at least thirty years. They mention that these two groups view realists as an overly single-minded and narrow approach.

These criticisms are not much different from the opinions of other groups such as the International Society scholars and the emancipatory theorists. Jackson and Sørensen (2003, pp.96–99) clarify that the International Society tradition criticises realism on two points: realist theory is one-dimensional focusing on world politics too narrowly and it falls short of capturing the extent to which world politics is a discourse of various voices and perspectives. Jackson and Sørensen state that scholars of International Society tradition argue that many important facets of international life such as actors other than states: human beings and nongovernmental organisations (NGOs) are overlooked, ignored and played down by realist school. Moreover, they further mention that Ken Booth, theorist of emancipatory theory, emphasises that the perspective of realists in security issues, which gives the main concern to problems of national security or national defence is now obsolete because the current security issues are also focused on other problems of individuals and global community e.g. citizens of failed states, nuclear extinction, ecological threats, etc. As a final point, Jackson and Sørensen contend that Andrew Linklater, another emancipatory theorist, and Booth dispute that realist school is going to be an outdated IR theory and becoming irrelevant to comprehend world politics.

Nevertheless, this criticism does not provide the other side of the coin – there is no single theory that did predict the end of the Cold War. Neither realists nor other IR theorists recognized beforehand the possibility of this revolutionary change to take place. Wohlforth maintains that IR theories

cannot make a prediction, they are capable only of making the prediction about patterns of behaviour (1994, p.92). The complexity of this event is difficult to foresee. As Scott Burchill and Andrew Linklater emphasizes, “no single theory identifies, explains or understands all the key structures and dynamics of international politics” (2009, p.25).

Another precise instance indicating realist school as a subject of critical scrutiny that it proposes an inadequate account of insecurity in global politics is exemplified by Benjamin Frankle. He cites that neoliberal institutionalists and critical theorists are disapproving of the realist versions of security dilemma and anarchical world (1997, pp. xii-xiii). He clarifies that neoliberal institutionalists see that institutions and cooperative practices can lessen insecurity inflicted by realist world of security dilemma and anarchical existence. For critical theorists offer the more radical comment. Frankle points out that those critical theorists did not only regard realist theory as a flawed explanatory and unreliable guiding one but also the hurdle to a more peaceful world itself. Frankle contends that critical theorists blame realist school of being a source of conflict by instilling the idea that the world system is filled with anarchy, self-help, security dilemma and relative gains and these are created and perpetuated to states in reality. This viewpoint of critical theorists extremely objects to realist ones. It is far more a poor paradigm in explaining insecurity in global politics. Realist theory generates insecurity to the world.

This stance of critical theorists is overstated. Realists are not always fond of using force or formulating idea to make the world become an insecure place. They sometimes recognize the necessity of employing military power but do not support to use military force to achieve ambitious goals in expanding power. For example, Hans Morgenthau, a well-known realist had warned the United States involvement in Vietnam since the late 1950s and he had made an opposition of Vietnam War with almost all American realists except Henry Kissinger (Mearsheimer, 2005). Evidence is clearly shown from the movement called ‘realists against war’ in 2002. Before waging the US

invasion of Iraq in 2003, a group of leading realists in the United States opposed their government to wage war in Iraq. By signing an advertisement in the New York Times, the prominent 33 realist scholars insisted that “war with Iraq is not in America’s national interests” (Goldstein & Pevehouse, 2008, p. 44).

3. School of Realism, Non-state Actors and Phenomena

This section discusses the problem that non-state actors and phenomena in contemporary world politics are not stressed by the realists. At present, the world is encountering several challenges posed by these things. Because of this, the vigorously debates of whether or not realist theory are outdated, irrelevant or dead are increasing.

What those critics validate their criticisms of realism are that this theory cannot accommodate many of the essential non-state actors and phenomena within its analysis of contemporary world politics. Non-state actors such as terrorist organisations – Al Qaeda, transnational corporations, international organisations are not counted in the state-centric assumption of realism (Dunne & Schmidt, 2008, p.101). The breakdown of Global monetary system, international terrorism, nuclear accident and global warming are examples of important phenomena that threaten to security of global scale (Baylis, 2008, p.229). Among these non-state actors and phenomena, international terrorism is the most prominent one as well as transnational terrorist groups which become unavoidable actors in the international arena. After the 9/11 attacks, there is no vivid indication that realist theory could offer a better description than other theories and perspectives in addressing this kind of threat to national security (Elman, 2007, pp.14–15).

The criticisms discussed above embrace both false and true reflections. The claim that realism is not able to notice many of the important actors and phenomena is a misapprehension. Indeed, their existence is not neglected by realists. Realists insist that they do maintain that states are the

‘primary’ actors but they do not claim that states are the ‘only actors’ in world politics (Lynn-Jones, 2008, p.22). Kenneth Waltz (cited in Griffiths & O’Callaghan, 2007, p.58), for example, firmly insists that ‘...states are not and never have been the only international actors’. Steans and Pettiford (2005, pp.71–72) disagree with the criticism claiming that ‘realists ignore so much’ in favour of focusing on states, interest of states and power of military. They oppose that this is a misleading thought and claim that realists do not neglect to some crucial issues such as environmental degradation, human rights abuses and several other issues. Realists do not refute the appearance of other issues, actors and interests but they do deliberately restrict the scope of their study for the sake of their better comprehension of what is essential to them, Steans and Pettiford argue. Jackson and Sørensen (2003, p.68) maintain that in the study of world politics, realists regard states as the pre-eminent actors and all other actors such as individuals, NGOs and international organisations are either less significant or insignificant. This suggests that realists acknowledge the existence of non-state actors but they just downplay the importance of these actors. Furthermore, realists do not refuse the existence of environmental and humanitarian issues but they are indirectly viewed through a realist prism – the behavioural responses of states and international community (Lynn-Jones, 2008, p.32). Therefore, the comment that school of realism overlooks many of the important actors and phenomena in global politics is unfounded.

What is true is the criticism that realism is a single-minded approach which gives an inadequate explanation of multifaceted aspects of world politics especially the features of non-state actors and particular type of incident. Although realists recognize the existence of those actors and phenomena, they do not pay much attention to them. Griffiths & O’Callaghan (2007, p.62) indicate that the significance of non-states actors such as nongovernmental agencies, international institutions, and multinational corporations (MNCs), which are inadequately explained by a realist theory due to its being ‘state-as-actor’. It is universally known among people who study

the IR theories that realists consider that there are no other actors that would be more important than state actor.

John Mearsheimer has made it clear for critics of realist theory. He accentuates the fact that realist theory primarily focuses on state behaviour and places the states as the principal actors in the global politics. He emphasizes that “there is no place in the theory for non-state actors like Al-Qaeda” (2006, p.234). In his opinion, there is no need to adjust the realist theory for those non-state actors such as terrorist groups because it would make realist theory weaker or less effective. Mearsheimer still underlines the significance of state actors over non-state actors, specifically terrorist group like Al-Qaeda of Osama Bin Laden, by demonstrating that this kind of non-state actor has to operate within the state system. He suggests that we should all realize the fact that there is no theory is capable of explaining every aspect of international politics (2006, pp.234–235).

4. Inadequate Account of insecurity

There are some facets of insecurity that realism has given us an insufficient account. Significantly, there are two interesting interrelated themes revolving around realist theory. Firstly, realists do not underscore the significance of numbers of non-state actors and phenomena. Secondly, realist theory is principally determined to concern the issue of national security or national defence are interrelated. Since realist theory does not put an emphasis on several eminent non-state actors and phenomena in contemporary world politics but only shows the interest in state actors and national security, the realist account of insecurity in the world politics is not enough.

Realist theory is the most influential paradigm in the international security studies which is a sub-field of IR (Lynn-Jones 2008, p.14). This affects the traditional study of IR in perceiving security in international system. For realism, national security and state survival are its normative cores (Jackson &

Sørensen, 2003, p.100). Therefore, security is primarily defined in terms of state security by conventional IR scholars who are the realists (Tickner & Sjoberg, 2007, p.192). The very foundation of security for contemporary realists is military capability and alliances (Lebow, 2007, p.56) in which the realists perceive that the objects of security are states and military forces, and economic competition between states initiates the primary threat of national security (Burke, 2007, p.147). State inherent insecurity can be accounted from anarchy of international system in which there is no world government (Griffiths & O'Callaghan, 2007, p.55). This reflects that insecurity in the sense of realists is originated by state actor under the anarchic world, as Raymond and Kegley (2005, p.27) assert that 'the quest for absolute security by one state would be perceived as creating absolute insecurity for other members of the system'. Because of this, realist theory has left no room in its analysis of security issue for other actors and phenomena.

Though, the new faces of actors and phenomena emerging in our contemporary world politics have challenged the realists' traditional security. Nowadays, global security is intimidated by transborder phenomena such as environmental degradation, pollution, transnational crimes, drugs and arms trafficking and international terrorism (Brown & Ainley, 2009, p.5). As a consequence, the threats of security are classified with a broader scope. Buzan (cited in Mutimer, 2008, p.37) redefines the understanding of security into military, political, economic, societal and environmental facets. The insecurity agenda of world politics is thus no longer constrained to the traditional threat such as inter-state wars.

An illustration to this new interpretation of insecurity is climate change. This incident, of course, has an application to the problem of environmental insecurity. Besides its impact on our planetary biosphere causing many kinds of vulnerability to countries around the globe, climate change becomes the discourse in world politics. Burgess (2008, pp.67–68) describes that in an academic realm there is the study of the relationship between environmental issues linked to climate change and military conflict,

especially intrastate conflicts and armed conflicts in the form of inter-group violence and civil war, which verifies that environmental problems are directly related to security issues. Burgess further comments that the Kyoto Protocol, an international agreement of the United Nations proposed to reduce carbon dioxide and other greenhouse gases is well responded by a large number of countries, which do not hesitate to sign this agreement except the United States. He asserts that this country opposes the Protocol because it does not see climate change as its national threat. Does this mean that the behaviour of the United States is best understood through a realist lens?

A more explicit instance is 9/11 attacks on the United States' soil, a phenomenon of terrorism, which is committed by a non-state actor, the Al Qaeda. Without doubt, this incident has become the insecurity issue not only of the United States but also of the world politics. However, this event does not matter for realists. 'Realism does not have much to say about the causes of terrorism' contended by Mearsheimer (as cited in Lynn-Jones, 2008, p.30) is an excellent example how realists respond to this phenomenon. Mearsheimer (2002) accedes that the realist theory does not have much to say about non-state actor, the terrorist group. He demonstrates that this is because the focal point of realist theory is the relations among states, not non-states. He further makes clear that the fact that the most well-known transnational actor as the Al Qaeda is not a state actor, thus, not to be the subject of interest of realist theorists.

If security is 'the absence of threats' as defined by Ken Booth (cited in Mutimer, 2008, p.41), the presence of the above threats means that there are insecurity conditions in global politics. Because realism merely stresses the importance state actor so it gives us a mere one-dimensional account of national and military insecurity, other insecurity issues created by these non-state actors and phenomena such as human insecurity, economic insecurity, societal insecurity, domestic political insecurity are beyond the concern of realism. As a result of the realist limitation in focusing on the role of state

actor and national security, realism becomes an inadequate theory to account the insecurity in world politics for us.

5. Rationale for an Inadequate Account

There are many reasons of realist account for not having particular attention to many important actors and phenomena. These rationales have caused realist theory to make an inadequate account of insecurity issue in world politics. The following reasons are inextricably linked to each other.

Firstly, as mentioned earlier, it is because the nature of realist theory in regarding states as the most important actors. Realist theory is dubbed as state-centric, since it concentrates on the behaviour of states and governments (Dougherty & Pfaltzgraff, 2002, p.29). In spite of the existence process of globalisation, realists continue to observe world politics under the umbrella of the terms 'state-centric' and 'inter-national' (Hey, 2007, p.276). Since states are the most important actors in world politics for realists, they thus tend to pay less consideration to other actors, which are being 'individuals' and 'transnational actors' but concentrate to account state behaviour (Lynn-Jones, 2008, p.15). And, the source of insecurity for realists is from the quest for security of another state (Dunne & Schmidt, 2008, p.102). This is why realists do not spend their time to inspect the source of insecurity perpetrated by non-state actors.

Secondly, realist theory does not credit globalisation despite the fact that this process has brought latest risks and perils to world politics., Baylis, Smith, & Owens (2008, p.7) assert that realists are adamant that international political system of states is not transcended by globalisation. They further argue that realists continue to believe that states still retain their sovereignty and globalisation neither alters the nature of states in struggling for political power nor weakens the significance of the balance of power and the threat of using force. This explanation clearly indicates that realists still focus on the national security dimension among states, but do not recognise other types

of non-traditional insecurity issues coming with the force of globalisation that has brought a range of threatening phenomena such as transnational terrorism and global climate change to the world politics. Issues that states do not have the ability to cope with such as climate change and global pandemics, which proliferate around the globe are profoundly associated with globalisation (Hey, 2007, p.269). The very recent examples of pandemics as SARS, avian flu, swine flu and Ebola outbreak can create non-traditional insecurity condition to international community as well.

Thirdly, the redefining and broadening of the concept of security has impacted on realist inadequacy of explaining insecurity. There is a debate on the definition of security, ‘whose security?’, whether it is the security of states or the security of individuals. Traditionally, the referent object of security is state. In this traditional security approach, realist theory offers an effective explanation of insecurity in world politics. However, after the end of the Cold War, the concept of security is widened. The essential incident, which affected this broadening and redefining, is the end of the Cold War itself and the 9/11 Terrorist Attacks. After these global shocking incidents, the scope of security has shifted from states to embrace the individuals as another important referent object. From viewing the global politics by employing the lens of this non-traditional security approach, realist theory is no longer sufficient to provide the explanation of the threat to the security of the individuals since realist perspective does not consider this kind of non-state actor as important as state actor.

Finally, realist theory cannot explain every aspect of international politics similar to other theories and perspectives of IR. We have to keep in mind that there is no single theory that can account all actors and phenomena or every detail in world politics. Burchill and Linklater (2009, p.25) obviously declare that all of international politics’ dynamics and key structures cannot be identified, explained or understood by a single theory. Even the collapse of the Soviet Union and its aftermath in which realist theory failed to predict and leads to a spate of its criticism, Gaddis (cited in Burchill

& Linklater, 2009, p.25) accentuates that no foremost traditional theories of international relations could predict such phenomenon. This reason could be an excuse for the realists in offering a poor account of non-state actors and phenomena, which have the capability to generate insecurity. The realists themselves react to the criticism by saying that they account things that are most important (Donnelly, 2009, p.55). The objective of realist theory is to capture specific aspects of international relations and it is not designed to describe every aspect of the world (Steans and Pettiford, 2005, p.69). Each approach has both strength and weakness in describing contemporary world politics. The strength of realist theory is what the realists argue that their approach is able to clarify many of the most crucial aspects of world politics (Lynn-Jones, 2008, p.22) while its weakness is on this article. Because of this, IR is the field that filled with various conceptual lenses with different types of approach to look at the world politics.

6. Conclusion

This article discusses two central critiques of realism: realist theory overlooks other important actors besides states and particular incidents, and the central concern of realists in security is the issue of national security has triggered an inadequacy of current insecurity of global politics. It argues that realist theory does not overlook other non-actors and phenomena. Realists simply do not pay enough attention to them. So it offers us an inadequate explanation of insecurity.

Undeniably, realist theory is still an influential approach of IR in studying international politics. Nevertheless, each theory has its own strengths and weaknesses. Viewing the world merely through realist lenses renders us an inadequate understanding to insecurity in the world politics at present. There have been many new, emerging security challenges threatening security of the international community and humankind such as international terrorism, refugee flows, environmental degradation, pollution, climate

change, infectious diseases, poverty and starvation etc., which are becoming more important threats than the traditional military security issue (Lynn-Jones, 2008, p.32). Thus, our contemporary international politics is beyond the traditional perspectives of realists in focusing state as the only principal actor and considering the interrelationship between states in threatening each national security or struggling for their survival. Non-state actors and phenomena are more and more becoming prominent in generating global insecurity. Paying less or no intention to the above discussed actors deprive us of full understanding on security issues of international politics. So does the realist school of thought. The fact that realist theory pays less or no attention to many of the important actors and phenomena in contemporary world politics cannot make it a satisfactory approach to give us the adequate account of insecurity in world politics.

Despite this inadequacy, realist theory is still relevant to describe or comprehend contemporary world politics. The current system of international politics which consists of state actors still persists. This is the reason why it is widely regarded as the most enduring and influential school of thought in the discipline of IR.

References

- Baylis, J. (2008). International and global security. In J. Baylis, S. Smith, and P. Owens (Eds). *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. (4th ed.). (pp. 226-241). Oxford: Oxford University Press.
- Baylis, J., Smith, S., and Owens, P. (2008). Introduction. In J. Baylis, S. Smith, and P. Owens (Eds). *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. (4th ed.). (pp. 1-13). Oxford: Oxford University Press.
- Brown, C. and Ainley, K. (2009). *Understanding International Relations*. Hampshire: Palgrave.

- Burchill, S. and Linklater, A. (2009). Introduction. In S. Burchill, et al. (Eds). *Theories of International Relations*. (pp. 1-30). Hampshire: Palgrave.
- Burgess, J. P. (2008). Non-military security challenges. In C. A. Snyder (Ed.). *Contemporary Security and Strategy*. (pp. 60-78). New York: Palgrave.
- Burke, A. (2007). Security. In R. Devetak, A. Burke, & J. George (Eds). *An introduction to International Relations: Australian Perspectives*. (pp. 144-154). Melbourne: Cambridge University Press.
- Donnelly, J. (2009). Realism. In S. Burchill, et al. (Eds). *Theories of International Relations*. (pp. 31-56). Hampshire: Palgrave.
- Dougherty, J. E. and Jr., R. L. (2002). *Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey*. New York: Longman.
- Dunne, T., & Schmidt, B. C. (2008). Realism. In J. Baylis, S. Smith, and P. Owens (Eds). *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. (4th ed.). (pp. 90-106). Oxford: Oxford University Press.
- Dunne, T., & Schmidt, B. C. (2011). Realism. In J. Baylis, S. Smith, & P. Owens (Eds), *The Globalization of World Politics: an introduction to international relations*. (5th ed.). (pp. 83-99). Oxford: Oxford University Press.
- Elman, C. (2007). Realism. In M. Griffiths (Ed.). *International Relations theories for the twenty-first century: an introduction*. (pp. 11-20). New York: Routledge.
- Frankel, B. (1997). *Realism: Restatements and Renewal*. Portland: Routledge.
- George, J. (2007). International Relations theory in an era of critical diversity. In R. Devetak, A. Burke, and J. George (Eds). *An Introduction to International Relations: Australian Perspectives*. (pp. 31-42). Melbourne: Cambridge University Press.
- Goldstein, J. S. and Pevehouse, J. C. (2012). *International Relations*. Madison: Pearson Longman.

- Griffiths, M. and O'Callaghan, T. (2007). Realism. In R. Devetak, A. Burke, and J. George (Eds). *An Introduction to International Relations: Australian Perspectives*. (pp. 54-63). Melbourne: Cambridge University Press.
- Hay, C. (2007). International Relations Theory and Globalization. In T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith (Eds). *International Relations Theories: discipline and diversity*. (pp. 266-287). Oxford: Oxford University Press.
- Jackson, R. and Sørensen, G. (2003). *Introduction to International Relations: theories and approaches*. Oxford: Oxford University Press.
- Kapstein, E. (1995). Is Realism Dead? The Domestic Sources of International Politics. *International Organization*, 49 (4), 751-774.
- Lebow, R. N. (2007). Classical Realism. In T. Dunne, M. Kurki and S. Smith (Eds). *International Relations Theories: discipline and diversity*. (pp. 52-70). Oxford: Oxford University Press.
- Lynn-Jones, S. M. (2008). Realism and Security Studies. In C. A. Snyder (Ed.). *Contemporary security and strategy*. (pp. 14-33). New York: Palgrave Macmillan.
- Mearsheimer, J. J. (2002, March 1). *The Problem of Terrorism*. Retrieved from <http://globetrotter.berkeley.edu/people2/Mearsheimer/mearsheimer-con5.html>. (Institute of International Studies)
- Mearsheimer, J. J. (2005, May 19). *Hans Morgenthau and the Iraq war: realism versus neo-conservatism*. Retrieved from https://www.opendemocracy.net/democracy-americanpower/morgenthau_2522.jsp. (Open Democracy)
- Mearsheimer, J. J. (2006). Conversations in International Relations: Interview with John J. Mearsheimer. *International Relations*, 20 (1), 105-123.
- Mutimer, D. (2008). Beyond Strategy: Critical Thinking on the New Security Studies. In C. A. Snyder (Ed.). *Contemporary security and strategy*. (pp. 34-59). New York: Palgrave.
- Raymond, G. A. and Kegley, C. A. (2005). *The global future: a brief introduction to world politics*. Belmont: Thomson.

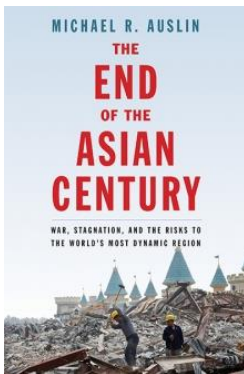
- Steans, J. and Pettiford, L. (2005). *Introduction to International Relations: perspectives and themes*. Harlow: Pearson.
- Tickner, J. A. and Sjoberg, L. (2007). Feminism. In T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith (Eds). *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. (pp. 185-202). Oxford: Oxford University Press.
- Wohlforth, W. C. (1995). Realism and the end of the Cold War. *International Security*, 19 (3), 91-129.
- Zakaria, F. (1992). Is Realism Finished? *The National Interest*, 30, 21-32.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

The End of the Asian Century: War, Stagnation, and the Risks to the World's Most Dynamic Region¹

นรุตม์ เจริญศรี²

Narut Charoensri³

บทวิจารณ์หนังสือนี้แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ด้วยกัน หัวข้อแรกเป็นการสรุปสาระสำคัญของหนังสือ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาโดยสรุปของหนังสือ และหัวข้อที่สองเป็นข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์หนังสือ

1. สรุปสาระสำคัญของหนังสือ

ในปัจจุบัน การก้าวขึ้นมาเป็นอำนาจของจีน ระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่ชะลอตัว การเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสหภาพยุโรปจากการที่สหราชอาณาจักรกำลังดำเนินการออกจากการเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป การเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองในสหรัฐฯ ปัญหาบนคาบสมุทรเกาหลี ปัญหาความขัดแย้งทางพรมแดนในทะเลจีนใต้และในพื้นที่ต่างๆ รอบเอเชีย รวมไปถึงปัญหาเรื่องกลุ่มผู้ลี้ภัย ปัญหาการเจริญเติบโตของเมือง หรือภัยการก่อการร้าย ประเด็นเหล่านี้กำลังส่งผลกระทบต่อทวีปเอเชียอย่างมาก ทั้งในแง่ผลกระทบที่มีต่อระเบียบ

¹ Michael R. Auslin. (2017). *The End of the Asian Century: War, Stagnation, and the Risks to the World's Most Dynamic Region*. New Heaven: Yale University Press. 279 pages. ISBN 978-0-300-21222-8

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
อีเมล: narut.c@cmu.ac.th

³ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Muang, Chiang Mai 50200. E-mail: narut.c@cmu.ac.th

ทางด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางมิติเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระดับรัฐ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ เจื่อนไซและปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดคำถามว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลอย่างไรต่อเอเชีย มันจะทำให้เอเชียยังคงมีอำนาจในระบบระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในมิติเศรษฐกิจ หรือยังมีความสำคัญทางการเมืองอยู่ต่อไปหรือไม่ หรือจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเอเชียจนทำให้เอเชียมีอำนาจลดน้อยลงไปในระบบระหว่างประเทศ และในขณะเดียวกันปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นในเอเชียเองก็ส่งผลต่อประเทศและภูมิภาคอื่นๆ เช่นเดียวกัน

ในอดีต หลังการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่ขยายตัวอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 1970 นักวิชาการ สื่อมวลชน และผู้ที่อยู่ในสายปฏิบัติงานด้านการระหว่างประเทศเริ่มวิเคราะห์ความสำคัญของเอเชียว่ากำลังจะเริ่มมีมากขึ้นจนกลายเป็นศตวรรษของเอเชีย (Asian Century) การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียในอาณานิคมต่างๆ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและคลี่คลายลงไป ความขัดแย้งที่ก่อตัวในรูปของสงครามขนาดใหญ่ไม่ปรากฏให้เห็นนับตั้งแต่สงครามระหว่างจีนกับเวียดนามในปี ค.ศ.1979 อีกทั้งระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็เริ่มเบ่งบานในประเทศต่างๆ ของเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นไต้หวัน เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ มอโกเลีย อินโดนีเซีย และที่อื่น การเจริญเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้เมืองและชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศต่างๆ เริ่มได้รับการพัฒนาปรับปรุงมากขึ้น การพัฒนาเหล่านี้นำมาซึ่งความก้าวหน้าทางสังคม การศึกษา วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะที่เราเห็นในประเทศอย่างญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือไต้หวัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักวิเคราะห์เคยมองว่าน่าจะทำให้ทวีปเอเชียมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นได้รับการวิเคราะห์จากนักวิชาการแบบแยกส่วน โดยยึดเอาเส้นเขตแดนเป็นหลักแบ่งประเทศต่างๆ ออกจากกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งก็จะได้รับการวิเคราะห์ในบริบทของประเทศนั้นๆ การศึกษาเหล่านี้ไม่ได้ทำให้เราเห็นภาพรวมว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลต่อเอเชียในฐานะภูมิภาคหนึ่งเดียวทั้งหมดอย่างไร และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเอเชียทั้งหมดนั้นส่งผลอย่างไรต่อเศรษฐกิจการเมืองโลก (Auslin, 2017, p.3) Michael R. Auslin จึงได้เสนอให้เรามองการเปลี่ยนแปลงของทวีปเอเชียใหม่ โดยเน้นให้เรามองเอเชียในภาพรวมทั้งหมดโดยไม่เน้นการวิเคราะห์แบบแบ่งแยกประเทศหรือภูมิภาคต่าง ๆ เช่นการแยกระหว่างเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียใต้ แต่เสนอให้มองไปที่ “ปัจจัยความเสี่ยง” (Risk Factors) (Auslin, 2017, p.4) ที่เอเชียทั้งหมดต้องเผชิญ การวิเคราะห์ปัจจัยความเสี่ยงนั้น

ก็คือการพยายามวิเคราะห์ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันส่งผลอย่างไรต่อเอเชีย มันทำให้เอเชียเกิดความเสียหายอย่างไรบ้าง และสหรัฐฯ ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรกับเอเชียเพื่อช่วยลดความเสี่ยง หรือบรรเทาปัญหาที่เอเชียอาจจะเจอ

Auslin เคยเป็นรองศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเยล (Yale University) ที่สหรัฐฯ แต่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นประธานของโครงการญี่ปุ่นศึกษาของ American Enterprise Institute (AEI) Auslin เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมามิใช่เพื่อคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Auslin, 2017, p.XII) หากแต่มีเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจความเสี่ยงที่เอเชียกำลังเผชิญ โดยหวังว่าผู้อ่านแต่ละกลุ่มจะได้ประโยชน์จากหนังสือนี้แตกต่างกันไป Auslin กล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนว่า เขาคาดหวังว่ากลุ่มนักธุรกิจที่อ่านหนังสือนี้จะได้รับประโยชน์จากการทำความเข้าใจบริบททางการเมืองและความมั่นคงในเอเชีย ซึ่งจะทำให้นักธุรกิจเข้าใจสิ่งที่จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้า และการพัฒนาของเอเชีย ในขณะที่ผู้ที่มิชอบกับการออกนโยบายจะได้รับประโยชน์จากหนังสือนี้จากการเห็นภาพมูลเหตุที่อาจนำไปสู่สงครามหรือความขัดแย้งทางการเมืองในเอเชียได้ อีกทั้งเขาคาดหวังว่าหนังสือจะช่วยเสนอภาพการสร้าง “roadmap” ที่ประเทศในโลกตะวันตกควรจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเอเชีย นอกเหนือไปจากนั้น เขายังคาดหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่ทำงานอยู่ในสายสื่อมวลชน นักเรียน นักศึกษา หรือนักวิชาการ ที่จะพบว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้เขาเหล่านั้นเข้าใจภัยที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและความร่วมมือแบบพหุภาคี (Auslin, 2017, p.XIII) Auslin ระบุเอาไว้ในหนังสือว่าเขาได้รับอิทธิพลการมองโลกแบบ “สัจนิยม” (Realism) ตามขนบการศึกษาของสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Auslin, 2017, p.152) โดยมองว่าการดำเนินนโยบายของประเทศต่างๆ นั้นมุ่งเน้นเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก และเพราะการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เน้นผลประโยชน์แห่งชาตินี้เองทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศขึ้นมา

Auslin เสนอว่าเพื่อที่จะเข้าใจภัยหรือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในเอเชียปัจจุบัน เราควรเปลี่ยนแปลง “แผนที่” ที่เราใช้มองหรือวิเคราะห์เอเชีย จากที่แต่เดิมเรามองเอเชียแบบแยกส่วนหรือแบบแบ่งแยกประเทศกันนั้น เราควรหันมามองแผนที่เอเชียเป็น “แผนที่ความเสี่ยง”⁴ และมองว่ามันประกอบไปด้วยความเสี่ยงอะไรบ้าง โดยเขาวิเคราะห์ว่าทวีปเอเชียกำลังเผชิญกับความเสี่ยงหลัก 5 ประการด้วยกัน คือ (1) ความล้มเหลวในการปฏิรูป

⁴ ดูแผนที่หน้า 5 ของหนังสือประกอบ

เศรษฐกิจ (Failed Economic Reform) (2) ความเสี่ยงด้านประชากร (Demographic Risk) (3) การปฏิวัติทางการเมืองที่ยังไม่สิ้นสุด (Unfinished Political Revolution) (4) การขาดประชาคมการเมือง⁵ (Lack of Political Community) และ (5) ภัยของสงคราม (Threat of War) Auslin ยังได้วิเคราะห์ต่อไปว่า จากภัย 5 ประการที่เอเชียกำลังเผชิญนั้น สหรัฐฯ ควรจะเข้าไปมีบทบาทอย่างไรกับเอเชีย เพื่อที่จะผลักดันเสรีนิยม (Liberalism) และสร้างความเข้มแข็งให้กับระเบียบที่เน้นกฎ (rule-based order) ในแถบอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific) ซึ่งเขามีความเชื่ออย่างชัดเจนว่า หากเราสามารถเผยแพร่ความคิดประชาธิปไตยไปสู่เอเชียได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดความสงบสันติสุขและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจมากกว่า เพราะรัฐประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะสร้างความร่วมมือและเป็นรัฐที่สันติมากกว่า (Auslin, 2017, pp.10-11)

หนังสือแบ่งการนำเสนอออกเป็น 7 บทด้วยกัน บทที่ 1 เป็นการนำเสนอข้อถกเถียงหลักและเสนอให้เห็นภาพรวมของหนังสือว่าแผนที่ความเสี่ยงทั้ง 5 นั้นประกอบไปด้วยอะไรบ้าง บทที่ 2 – บทที่ 6 เป็นการนำอธิบายรายละเอียดการวิเคราะห์ความเสี่ยงแต่ละความเสี่ยง และบทที่ 7 ว่าด้วยการจัดการความเสี่ยงในเอเชีย โดยเสนอว่าสหรัฐฯ ควรเข้าไปมีบทบาทอย่างไรในเอเชีย เพื่อช่วยลดความเสี่ยงที่มีอยู่หรืออาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

ความเสี่ยงแรกที่ Auslin นำเสนอก็คือ ความล้มเหลวในการปฏิรูปเศรษฐกิจ (Failed Economic Reform) เขาเสนอว่าหากมองในประวัติศาสตร์แล้ว ทวีปเอเชียได้รับผลประโยชน์จากเศรษฐกิจโลกอย่างมาก และเศรษฐกิจโลกก็ได้รับผลประโยชน์จากเอเชียเช่นเดียวกัน เพราะจากอดีตที่ผ่านมาไม่นาน เราได้เห็นทว่าทวีปเอเชียได้เป็นเหมือนห้องทำงานของโลก (the world's workshop) มาโดยตลอด เพราะทวีปเอเชียเป็นทั้งแหล่งผลิต ตลาด และแรงงานให้กับโลก โดยเฉพาะในจีน ญี่ปุ่น อินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของโลกเกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ของเอเชีย อย่างไรก็ดี แม้ว่าเอเชียจะมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่คำถามที่สำคัญก็คือ ในกระแสการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์นี้ ประเทศในเอเชียจะสามารถต้านทานวิกฤติเศรษฐกิจได้มากขนาดไหน นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงได้มากน้อยแค่ไหน เอเชียจะสามารถมีนวัตกรรมใหม่ๆ ได้หรือไม่ หรือจะ

⁵ ผู้วิจารณ์เลือกแปลคำว่า “Community” เป็นคำว่า “ประชาคม” เพราะระดับของการวิเคราะห์ของ Auslin ในความเสี่ยงนี้อยู่ในระดับภูมิภาค จึงใช้คำว่าประชาคม เหมือนเช่นเดียวกันกับแปลเช่น “ASEAN Community” ที่แปลว่า “ประชาคมอาเซียน” และเป็นกรอบที่อธิบายระดับภูมิภาคเช่นเดียวกัน

พัฒนาได้ก็ต่อเมื่อต้องอิงอาศัยอยู่บนการประดิษฐ์ของต่างชาติเท่านั้น คำถามเหล่านี้เป็นการตั้งข้อสงสัยต่อความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจของเอเชียว่าประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียจะสามารถมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจหรือนวัตกรรมได้มากน้อยแค่ไหน เพราะความเสี่ยงทางเศรษฐกิจนี้ดูเหมือนจะเป็นหลักสำคัญที่ส่งผลต่อบทบาทของเอเชียในระบบเศรษฐกิจโลก

Auslin เสนอว่าเราอาจวิเคราะห์ 4 ภูมิภาคที่สำคัญต่อเศรษฐกิจโลก ซึ่งได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ ในกรณีของจีน ปัญหาความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจที่จีนกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันก็คือการเจริญเติบโตที่ชะลอตัว การที่รัฐวิสาหกิจในประเทศควบคุมระบบเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเอาไว้ ซึ่งรัฐวิสาหกิจในจีนนี้เองที่ทำให้เศรษฐกิจของจีนยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลจีนอย่างมาก มิพักกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างบริษัทเอกชนกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีผลประโยชน์เอื้อต่อกัน ปัญหาอีกประการที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจจีนคือการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันในประเทศ ปัญหานี้เกิดจากการพัฒนาเมืองบางเมืองมากกว่าเมืองอื่นๆ ตามชนบท สิ่งนี้ทำให้เกิดปัญหาต่อเศรษฐกิจมหภาคของจีน เพราะมันส่งผลต่อการขยายตัวของเมือง การออมเงินของประชากร การกระจายตัวของประชากร หรือแม้แต่การวางแผนเรื่องค่าจ้าง เพราะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร จำนวนแรงงานในระบบเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนทั้งภายในจีนเองและนักลงทุนชาวต่างชาติ เพราะแต่เดิมนักลงทุนอาจถูกดึงดูดจากแรงงานราคาถูกของจีน แต่เมื่อรัฐบาลจีนตัดสินใจขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ อีกทั้งจำนวนแรงงานน้อยลงในระบบการผลิต บริษัทต่างชาติและบริษัทจีนต่างเริ่มหาช่องทางในการย้ายบริษัทหรือโรงงานไปยังประเทศที่มีค่าแรงขั้นต่ำน้อยกว่าและมีจำนวนปริมาณแรงงานที่มากกว่า ตัวอย่างปัญหาเหล่านี้ทำให้รัฐบาลจีนเริ่มปรับปรุงและปฏิรูปแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจีนเชิงโครงสร้างทั้งหมด แต่นโยบายเหล่านั้นก็ดูเหมือนจะไม่ได้ออกผลนักสักเท่าไร เพราะผู้นำจีนเองก็ไม่ได้ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมากนัก เพราะอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเสถียรภาพของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ Auslin วิเคราะห์ว่าปัญหภายในของจีนที่รัฐบาลไม่ได้จริงจังต่อการปฏิรูปปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับบริษัทเอกชน ปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาภายในประเทศจีนที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจโลกทั้งหมด

ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศญี่ปุ่นก็เป็นอีกปัญหาหลักประการหนึ่งของความเสี่ยงของเอเชีย การชะงักงันของการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นส่งผลต่อเศรษฐกิจของเอเชีย ปัญหาเศรษฐกิจที่ชะงักงันของญี่ปุ่นที่ดำเนินมาอย่างยาวนานทำให้บทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของญี่ปุ่นนั้นลดน้อยถอยลงไปอย่างมีนัยสำคัญ จนกระทั่งเมื่อ Shinzo Abe

นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นเข้ามารับตำแหน่งและเริ่มดำเนินนโยบายที่เรียกว่า Abenomics ในการปฏิรูปเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงิน การคลัง นโยบายแรงงาน ความเท่าเทียมกันเรื่องเพศ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการทำงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่น หรือปัญหาเรื่องการจัดงานในสังคม ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของญี่ปุ่นโดยภาพรวม ปัญหาการไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนในสังคมการทำงาน และการไม่เปิดโอกาสให้กับชาวต่างชาตินั้นทำให้ญี่ปุ่นขาดโอกาสในการที่จะดึงดูดผู้บริหารหรือคนที่มีศักยภาพในการทำงานสูงๆ เข้ามาทำงานในประเทศ และเสียโอกาสในการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศ ซึ่งส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเอง (Auslin, 2017, p.39) ปัญหาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นนั้นสลับซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อบทบาทของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจโลกอย่างมาก ทั้งที่เป็นปัญหาต่อเครือข่ายเศรษฐกิจและบทบาททางการเมืองของญี่ปุ่นในเวทีโลก

ปัญหาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจในเอเชียยังเห็นได้จากหลายประเทศ เช่นในเกาหลีก็ต้องเผชิญกับปัญหาของกลุ่มแชโบล (Chaebol) ที่เป็นกลุ่มธุรกิจเครือข่ายครอบครัวขนาดใหญ่ที่ได้รับการปกป้องจากรัฐบาล จนบริษัทเอกชนขนาดเล็กเกิดการเสียเปรียบจากสิทธิที่กลุ่มแชโบลได้รับ หรือประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็มีปัญหาที่แตกต่างออกไป ปัญหาเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวง การขาดความไว้วางใจทางสังคม (social trust) คุณภาพชีวิตของแรงงานที่อยู่ในอันตราย หรือการที่ระบบการเงินและกฎหมายยังด้อยพัฒนา ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่รัฐที่มีขนาดทางเศรษฐกิจเล็กลงมาต้องเผชิญ ตัวอย่างเช่นเวียดนามกับมาเลเซียก็ต้องเผชิญกับการไม่สามารถหลุดออกไปจากกับดักรายได้ปานกลาง (middle-income trap) ได้ เพราะว่าเวียดนามและมาเลเซียต่างก็มีจุดขายอยู่ที่การมีแรงงานราคาถูก จนทำให้มีการเข้ามาลงทุนจากบริษัทต่างชาติ แต่ก็ไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมในประเทศขึ้นมาใหม่ได้ ในขณะที่ประเทศอย่างกัมพูชาหรือลาวก็มีขนาดทางเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาที่ไม่สามารถแม้แต่จะเริ่มการพัฒนาได้ ส่วนอินโดนีเซียก็ยังมีปัญหาเรื่องการที่ระบบเศรษฐกิจยังไม่เสรี เพราะเศรษฐกิจบางส่วนยังถูกปกป้องไว้มาก เช่นภาคการเกษตร นอกเหนือไปจากนั้น Auslin ยังได้เสนอตัวอย่างของเอเชียใต้โดยเจาะจงไปที่อินเดีย ปัญหาในอินเดียก็เป็นความเสี่ยงอีกประเภทหนึ่ง อินเดียเป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายสูงซึ่งทำให้ยากต่อการจัดการ ปัญหาเรื่องการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียม การขาดระบบการศึกษา ความยากจน การขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รวมไปถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น

การอธิบายภูมิภาคทั้ง 4 ของ Auslin เป็นการพยายามชี้ให้เห็นว่าปัญหาทางเศรษฐกิจที่เอเชียกำลังเผชิญคือปัญหาเรื่องการพัฒนาของประเทศ ปัญหาของการที่

เศรษฐกิจยังไม่กระจายตัวให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนในประเทศต่างๆ การที่รัฐบาลยังไม่สามารถออกมาตรการที่จะรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของเอเชียอาจทำให้เศรษฐกิจโลกชะลอตัวลง เพราะเมื่อเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศต่างๆ ในเอเชียแล้ว ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกทั้งหมดได้

ความเสี่ยงที่สองคือความเสี่ยงด้านประชากร (Demographic Risk) ปัญหาที่สำคัญที่สุดของเอเชียในทัศนะของ Auslin คือประเทศในเอเชีย หากไม่มีประชากรมากจนเกินไป ก็มีประชากรน้อยจนเกินไป (Auslin, 2017, p.55) เขาแบ่งการนำเสนอโดยเลือกกรณีศึกษา 3 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่นที่มีประชากรน้อยจนเกินไป จีนที่มีประชากรมากจนเกินไป และอินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร (Auslin, 2017, p.56) ปัญหาด้านประชากรในประเทศต่างๆ นั้นสำคัญในมิติที่ว่า มันมีผลต่อการเติบโตของรัฐ ในแง่ที่รัฐต้องคิดถึงการเพิ่มจำนวนประชากรให้เหมาะสมกับการป้อนจำนวนแรงงานที่ต้องการเพื่อพัฒนาประเทศ การจัดการด้านจำนวนบุคลากรที่จะมาทำงานในกองทัพ และการที่ประชากรจะเข้ามามีส่วนในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับประเทศ เป็นต้น

ปัญหาของสังคมที่มีผู้สูงอายุมากขึ้นและมีอัตราการเกิดใหม่ของประชากรที่ต่ำลง ทำให้ประเทศอย่างญี่ปุ่นกำลังเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่จะมาสนับสนุนการทำงานของเศรษฐกิจและการผลิต ปัญหานี้ผลต่อเนื่องไปยังขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการใช้งบประมาณมหาศาลของรัฐเพื่อดูแลผู้สูงอายุ ปัญหาสังคมผู้สูงอายุก็กำลังเกิดขึ้นในเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์เช่นเดียวกัน ประเทศเหล่านี้ต่างกำลังเผชิญกับการที่ประชากรที่เริ่มมีอัตราการเกิดน้อยลง และทำให้เศรษฐกิจและสังคมต้องเผชิญกับปัญหาหลายๆ แต่ปัญหจำนวนประชากรในจีนกลับเป็นปัญหาที่ตรงกันข้าม เพราะในประเทศจีนนั้นกลับมีจำนวนประชากรที่มากเกินไป และดูเหมือนว่าจะลดลง ปัญหาการมีประชากรมากเกินไปนำไปสู่ปัญหาหลายประการ เช่น การย้ายถิ่นในประเทศเพื่อเข้าไปทำงานในเมือง การขยายตัวของเมือง ปัญหาเรื่องการจัดการที่อยู่อาศัย ปัญหาสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ความยากจน การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน และปัญหาสังคมอื่นๆ จำนวนมาก ส่วนในอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น Auslin วิเคราะห์ว่าหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังเผชิญกับปัญหาของการมีประชากรที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะเป็นปัญหาด้านการศึกษา การจ้างงาน และคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศ ความเสี่ยงที่อินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องเผชิญก็คือการที่รัฐบาลต้อง

พยายามหาทางจัดการกับการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรให้เกิดสมดุล และการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน เป็นต้น

Auslin สรุปว่าปัญหาด้านประชากรของประเทศต่างๆ ในเอเชียซึ่งต้องเจอกับ ปัญหาของจำนวนและคุณภาพของประชากรนั้นเป็นความเสี่ยงของภูมิภาค เพราะหาก รัฐบาลของประเทศต่างๆ ไม่สามารถหาทางจัดการแก้ไขด้วยการปฏิรูปเศรษฐกิจและ การศึกษาได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อประเทศและภูมิภาคเอง (Auslin, 2017, p.81)

Auslin เสนอต่อไปว่า ความเสี่ยงที่สามที่เอเชียกำลังเผชิญคือการปฏิวัติทาง การเมืองที่ยังไม่สิ้นสุด (Unfinished Political Revolution) ปัญหานี้เป็นปัญหาสืบ เนื่องมาจากปัญหาเรื่องเศรษฐกิจและประชากรที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น Auslin เสนอว่า ปัญหาที่รัฐบาลต้องเผชิญจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและประชากรทำให้รัฐบาลต้อง คิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะตอบสนองความต้องการของประชากรให้ได้มากที่สุด เพราะมี เช่นนั้นแล้วก็น่าจะไปสู่ปัญหาความไม่สงบในประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาความเสี่ยงที่ ใหญ่ที่สุดในทุกความเสี่ยงที่เขาวเคราะห์ (Auslin, 2017, pp.82-83) ในบทนี้ Auslin นำเสนอประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ และอินเดีย โดยเสนอว่าประเทศต่างๆ กำลังต้องเผชิญกับปัญหภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียม ปัญหาทางสังคม หรือการขยายตัวของ ประชาธิปไตยในจีน ปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหา ได้ ปัญหาเรื่องความเห็นทางการเมืองที่ขัดแย้งกันเรื่องการรวมตัวของเกาหลีเหนือ-ใต้ก็เป็น ปัญหาหลักในเกาหลี ในขณะที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เผชิญกับปัญหาของการ พยายามทำให้เป็นประชาธิปไตย และการพยายามทำให้รัฐทันสมัย (modernization) มาก ขึ้น หรือปัญหาที่รัฐถูกปกครองโดยพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวเป็นระยะเวลายาวนาน เกินไป ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาเรื่องศาสนากับการก่อการร้ายในประเทศเช่น ในอินโดนีเซีย หรือปัญหาการเมืองภายในประเทศของไทยที่เกิดขึ้นมายาวนาน ในขณะที่ ปัญหาในอินเดียคือปัญหาที่เกิดจากความหลากหลายของศาสนา ประชากร ปัญหาเรื่อง ความแตกต่างทางศาสนานำไปสู่การพยายามแบ่งแยกดินแดน เป็นต้น

เราอาจสรุปได้ว่า ปัญหาการเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง และความวุ่นวาย ภายในประเทศต่างๆ ในเอเชียนั้นเกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมหรือไม่มี ประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร ผลประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคน ที่มีความหลากหลายอย่างมากในเอเชียได้ รวมไปถึงปัญหาเรื่องการขยายตัวของ ประชาธิปไตยในเอเชียที่ทำให้ประชาชนเริ่มเรียกร้องรัฐบาลที่พวกเขาจะสามารถตรวจสอบ

การทำงานได้ (accountability) และรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ ปัญหาการจัดการความต้องการของประชากรที่มีความหลากหลายนี้เอง หากไม่ได้รับการตอบสนองที่ทั่วถึงเท่าเทียม และมีประสิทธิภาพแล้ว ก็น่าจะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในสังคมที่อาจส่งผลลุกลามไปสู่ประเด็นระหว่างประเทศอื่นๆ ได้

ความเสี่ยงที่สี่คือการขาดประชาคมการเมือง (Lack of Political Community) ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ Auslin ต้องการตอบคำถามว่าทำไมในเอเชียจึงไม่มีกรอบความร่วมมือที่จะช่วยประสานผลประโยชน์ทางการเมืองหรือความมั่นคงได้ดังที่ในยุโรปมีองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organisation: NATO) เป็นต้น ปัญหานี้อาจเกิดจากการที่ประเทศต่างๆ ในเอเชียไม่สามารถลดความหวาดระแวงระหว่างกันที่ก่อตัวในช่วงยุคอาณานิคมและสงครามต่างๆ (Auslin, 2017, p.123) ปัญหาของการที่รัฐในเอเชียไม่สามารถสร้างประชาคมการเมืองร่วมกันในทวีปได้เกิดขึ้นจากการที่เอเชียยังมีความแตกต่างของรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า รัฐในเอเชียยังไม่เป็นประชาธิปไตย (Auslin, 2017, p.123) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เขายังเสนออีกว่า สาเหตุอีกประการที่ทำให้รัฐในเอเชียไม่ยอมสร้างประชาคมร่วมกันก็เพราะรัฐในเอเชียเพิ่งได้รับเอกราชมาไม่นาน รัฐในเอเชียยังหวงแหนอำนาจอธิปไตยที่เพิ่งได้รับมาหลังการปลดแอกตนเองออกจากอาณานิคม ดังนั้นความคิดเรื่องอิสรภาพและอำนาจอธิปไตยจึงยังคงผูกพันแน่นแฟ้นกับรัฐในเอเชียอย่างมาก ซึ่งแตกต่างไปจากรัฐในยุโรปที่มีพัฒนาการมายาวนานกว่า และทำให้กรอบความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยเปลี่ยนแปลงไปมาก และมีการพัฒนารอบความร่วมมือระดับภูมิภาคไปได้ไกลกว่ากรอบคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย

ประเด็นที่น่าสนใจที่ Auslin เสนอคือ สาเหตุที่ทำให้เอเชียไม่สามารถสร้างกรอบความร่วมมือทางการเมืองเหมือน NATO ขึ้นมาได้ในเอเชียเป็นเพราะเอเชียไม่มีประเทศผู้นำของภูมิภาคที่สามารถดึงความร่วมมือระหว่างประเทศมาได้ แม้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศที่มีระดับประชาธิปไตยสูงสุดในเอเชีย และมีขีดความสามารถทางเศรษฐกิจที่จะเป็นผู้นำของภูมิภาคได้ แต่ปัจจุบันระดับเศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็ไม่ได้สูงสุดอีกต่อไป และปัจจัยเรื่องความขัดแย้งระหว่างจีนกับญี่ปุ่นก็ทำให้ประเทศเล็กๆ ในเอเชียเกิดความยากลำบากในการตัดสินใจว่าจะให้ความสำคัญกับจีนหรือญี่ปุ่นมากกว่ากัน ในขณะที่สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South-East Asian Nations: ASEAN) หรืออาเซียน เองก็ไม่ได้ได้รับความสนใจ และไม่มีอำนาจมาก เพราะประเทศต่างๆ ก็ยังไม่ไว้วางใจกัน และยังไม่มีเป้าหมายหรือคุณค่าทางการเมืองร่วมกันภายในกลุ่มประเทศสมาชิก การขาด

ประเทศผู้นำหรือองค์กรระหว่างประเทศที่จะมาทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์หรือวางกฎเกณฑ์ร่วมกันในภูมิภาคจึงยังเป็นช่องว่างที่เป็นปัญหาใหญ่ของภูมิภาคอยู่

Auslin ใช้กรอบการมองการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อธิบายว่า แม้ว่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมี ASEAN เป็นเครื่องมือในการประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองร่วมกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว แต่ ASEAN เองก็ยังขาดทั้งทรัพยากรมนุษย์และงบประมาณในการดูแลปัญหาและความต้องการของทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ และแม้กรอบ ASEAN จะขยายตัวไปเป็น ASEAN+3 และมีการจัดการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) แล้ว แต่กรอบความร่วมมือที่ขยายขึ้นมาก็เป็นเพียงการเมืองของประเทศมหาอำนาจ และยังขาดจุดที่ประเทศต่างๆ เห็นร่วมกันซึ่งทำให้กรอบความร่วมมือที่มีอยู่นั้นเป็นเพียงกลไกที่ไม่สามารถตอบสนองผลประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ท้ายที่สุด Auslin ก็ตั้งประเด็นเอาไว้ว่า การที่เอเชียขาดกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งนั้นจัดเป็นความเสี่ยงของทวีปเอเชียหรือไม่ (Auslin, 2017, p.149) ต่อคำถามนี้เขาตอบว่า จริงๆ แล้วเอเชียก็ไม่ได้มีสงครามขนาดใหญ่มาตั้งแต่สงครามจีน-เวียดนามในปี ค.ศ. 1979 เอเชียจึงมีความสงบที่ไม่มีสงครามใหญ่ และกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียก็กำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นมันมีศักยภาพในภูมิภาคอยู่ แต่การขาดองค์กรที่จะมีช่วยดูแลเรื่องการเมืองและความมั่นคงในเอเชียนั้นก็ทำให้รัฐเล็กๆ เกิดความยากลำบากในการดำเนินนโยบาย เพราะรัฐเหล่านั้นต้องเลือกว่าจะดำเนินนโยบายใกล้ชิดกับประเทศใด และการขาดองค์กรของภูมิภาคที่ดูแลเรื่องความมั่นคงนี้ก็ทำให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคเป็นไปได้ยาก ซึ่งจะส่งผลต่อการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลกต่อไป

ความเสี่ยงสุดท้ายที่ Auslin วิเคราะห์ไว้ก็คือภัยของสงคราม (Threat of War) Auslin มองว่าการวิเคราะห์ความเสี่ยงเรื่องความมั่นคงของเอเชียนั้นดูเหมือนจะเป็นการวิเคราะห์ที่ง่ายที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรอบอื่นๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้น (Auslin, 2017, p.187) ในบทนี้ผู้เขียนเสนอให้เรามองปัญหาความขัดแย้งภายในทวีปเอเชีย การที่รัฐต่างๆ ในเอเชียพยายามปกป้องผลประโยชน์ของตนเองผ่านการสะสมอาวุธ การขยายกองทัพ การสร้างพันธมิตรทางการทหารและความมั่นคงเช่นที่เห็นอย่างชัดเจนในจีนหรือเกาหลีเหนือ ทำให้สภาวะความตึงเครียดภายในภูมิภาคก่อตัวขึ้น และจัดเป็นความเสี่ยงของเอเชีย Auslin ชี้ให้เห็นภาพการที่รัฐต่างๆ ในแถบเอเชียแปซิฟิกมีศักยภาพด้านการทหารจากการสะสมและพัฒนาอาวุธขึ้นมา โดยเฉพาะปัญหาการสะสมอาวุธของจีนและเกาหลีที่ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ Auslin เรียกว่า “วงจรความเสี่ยง” (Risk Cycle) เขาอธิบายไว้ว่าวงจรความ

เสี่ยงเกิดขึ้นจากการที่มี “ความไม่แน่นอน” (uncertainty) จากการที่จีนเริ่มมีการพัฒนาอาวุธและกองทัพ รวมไปถึงเกาหลีเหนือพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งทำให้เกิดความกังวลใจต่อประเทศต่างๆ ซึ่งนำไปสู่ความไม่ปลอดภัย (insecurity) เพราะประเทศต่างๆ จะรู้สึกว่ามีประเทศใดหรือองค์กรใดจะมาปกป้องเขาได้ ดังนั้น รัฐอื่นๆ ต่างต้องพยายามหาทางดำเนินการที่จะปกป้องตนเอง ทั้งในแง่ผลประโยชน์และความมั่นคง สิ่งนี้ทำให้เกิดความไม่เสถียรภาพ (instability) ภายในภูมิภาคเอเชีย เพราะรัฐก็จะดำเนินการปกป้องผลประโยชน์ตนเองจนเกิดเป็นความขัดแย้งภายในภูมิภาค (Auslin, 2017, p.156) ปัญหาความขัดแย้งทางการทหารและความมั่นคงในเอเชียนี้ทำให้เอเชียเผชิญความเสี่ยงในเรื่องเสถียรภาพความมั่นคงของภูมิภาค ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลไปยังประเด็นเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เช่นเดียวกัน

ในบทสุดท้าย Auslin อธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่สหรัฐฯ ควรมีกับเอเชียเพื่อที่จะลดความเสี่ยงในเอเชียซึ่งอาจจะส่งผลต่อเศรษฐกิจโลก หลังจากที่ได้นำเสนอความเสี่ยงในมิติต่างๆ ในช่วงบทอื่นๆ เขาได้ชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงเหล่านั้นควรได้รับการช่วยเหลือ เพราะแม้ว่าในปัจจุบันจะมีกลไกบางอย่าง เช่น กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรือองค์การระหว่างประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิกอยู่บ้างแล้ว แต่กลไกเหล่านั้นเองก็ไม่ได้ก่อให้เกิดการประสานผลประโยชน์หรือจะช่วยลดความเสี่ยงในภูมิภาคได้ Auslin จึงเสนอว่า กลไกหรือตัวแสดงที่สำคัญที่จะเข้ามาช่วยลดความเสี่ยงในเอเชียได้คือ สหรัฐฯ (Auslin, 2017, p.192)

Auslin ถกเถียงว่า สหรัฐฯ ได้เล่นบทบาทเป็นตัวแสดงที่สำคัญต่อเสถียรภาพของเอเชียมาโดยตลอด โดยดูได้จากบทบาทของกองทัพสหรัฐฯ ที่อยู่ในแถบเอเชียแปซิฟิกมากกว่า 70 ปีนั้นได้ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับภูมิภาคนี้อย่างมาก (Auslin, 2017, p.192) เขายังเสนออีกด้วยว่า สหรัฐฯ ต้องพยายามคงบทบาททางการทหารของตนเองไว้ในเอเชียแปซิฟิกให้มากที่สุด เพื่อที่จะคานอำนาจกับจีน และดูแลประเด็นความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับเกาหลีเหนือ (Auslin, 2017, p.194) นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังควรพยายามหาพันธมิตรใหม่จากประเทศในเอเชีย โดยพยายามใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นที่สหรัฐฯ มีกับบางประเทศในเอเชียแล้วให้เป็นเหมือนกลไกในการสร้างพันธมิตรเพิ่มเติม Auslin เปรียบเปรยยุทธวิธีนี้ว่า “สามเหลี่ยมซ้อนสามเหลี่ยม”⁶ (Concentric Triangles) (Auslin, 2017, p.196) โดยสามเหลี่ยมแรก เป็นสามเหลี่ยมใหญ่ที่สร้างความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น

⁶ ดูแผนที่หน้า 197 ของหนังสือประกอบ

เกาหลีใต้ อินเดีย และออสเตรเลีย มันเป็นการรอบขนาดใหญ่ที่สร้างความร่วมมือกับประเทศพันธมิตรขนาดใหญ่ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ โดยเชื่อมโยงประเทศใหญ่และมีอำนาจเข้าไว้ด้วยกัน ในขณะเดียวกัน กรอบสามเหลี่ยมอีกอันที่อยู่ตรงกลางสามเหลี่ยมแรกก็คือความสัมพันธ์ระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ โดยมีประเทศไทยเป็นผู้เข้าร่วม (participant) และขยาย (outreach) ไปยังเวียดนาม กลุ่มประเทศเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในฐานะที่จะช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ที่จะมีในแถบเอเชียแปซิฟิก สามเหลี่ยมที่ทับซ้อนกันนี้เป็นเหมือนวงของพันธมิตรที่สหรัฐฯ ควรบริหารเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่กรอบคิดเรื่องประชาธิปไตย และรักษาฐานอำนาจและเครือข่ายพันธมิตรของสหรัฐฯ เอาไว้ในเอเชียแปซิฟิก

เขายังเสนออีกว่า สหรัฐฯ ควรพยายามสนับสนุนการสร้างประชาคมที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีกฎ บรรทัดฐาน พฤติกรรม และความร่วมมือระหว่างประเทศใหญ่ๆ ของเอเชีย สิ่งนี้จะช่วยทำให้เกิดความโปร่งใส ความเชื่อใจ และทำให้สามารถปกป้องน่านน้ำและน่านฟ้าของภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Auslin, 2017, p.196) และควรสนับสนุนให้ประเทศในเอเชียพยายามปกป้องระเบียบที่มีกฎเป็นพื้นฐาน (rules-based order) และสนับสนุนให้ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย และออสเตรเลีย มีบทบาทสำคัญในการเป็นหลักของการสร้างเสถียรภาพความมั่นคงและการเมือง และเพื่อสนับสนุนบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้

การจะลดความเสี่ยงของเอเชียอาจทำได้ด้วยการที่ทำให้สหรัฐฯ ได้เข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดประชาธิปไตยในภูมิภาค เพราะประชาธิปไตยจะช่วยทำให้เกิดเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศ และช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน (Auslin, 2017, p.215) โดยสหรัฐฯ อาจสนับสนุนผ่านการช่วยการจัดการประชุมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในเอเชีย (Auslin, 2017, p.217) หรืออาจเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเอเชียผ่านการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการค้าเพื่อช่วยเปิดเสรีทางการค้าให้กับประเทศต่างๆ (Auslin, 2017, p.217) ซึ่งจะมีส่วนช่วยในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอื่นๆ ในแถบเอเชีย โดยสหรัฐฯ ควรกำหนดเงื่อนไขของการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจไว้ว่า ประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือนั้นต้องสนับสนุนประชาธิปไตย โดยอาจมีการจัดประชุมเกี่ยวกับประชาธิปไตยในประเทศ หรือมีการร่วมมือกับสหรัฐฯ หรือมีการพัฒนาโครงการแลกเปลี่ยนต่างๆ ขึ้นมา (Auslin, 2017, p.217) และสหรัฐฯ ก็ควรเพิ่มงบประมาณที่จะช่วยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมโยงผ่านผู้คน อันจะเป็นผลดีต่อการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้คนระหว่างประเทศ (Auslin, 2017, p.217)

จะเห็นได้ว่า Auslin มองการเข้าไปมีบทบาทของสหรัฐฯ ในเอเชียด้วยการมองว่า ความเสี่ยงที่เอเชียกำลังเผชิญนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือความมั่นคง ต่างเกิดขึ้นจากการไม่ที่ประเทศเหล่านั้นมีระบบเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบตลาด การไม่มีเสรีทางการทำธุรกิจ และรัฐบาลไม่สามารถจัดหาทรัพยากรมาตอบสนองผลประโยชน์หรือความต้องการได้อย่างเต็มที่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีความตั้งใจ มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงภายในประเทศ การที่ประชากรมีจำนวนและคุณภาพที่ไม่สมดุลและควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมอย่างมาก การมีความหลากหลายของประชากรที่มีความต้องการที่แตกต่างกันไป การขาดโครงสร้างการทำงานที่ดีหรือการขาดงบประมาณที่จะมาช่วยสนับสนุน ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหาเพื่อลดความเสี่ยงในเอเชีย อาจทำได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้ประเทศเหล่านั้นมีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งด้วยการสนับสนุนสหรัฐฯ ให้เข้าไปมีบทบาทในมิติต่างๆ ทั้งในเรื่องการให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ การหาพันธมิตรในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเพื่อช่วยสนับสนุนบทบาทสหรัฐฯ และการเผยแพร่แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยที่น่าจะเป็นผลดี

2. ข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์หนังสือ

หลังจากการได้อ่านหนังสือนี้ ข้อสังเกตที่มีพบมีหลายประการ คือ Auslin ไม่ได้ให้คำนิยามคำว่า “ความเสี่ยง” เอาไว้เลยตลอดหนังสือทั้งเล่มว่าความเสี่ยงที่ผู้เขียนศึกษานั้นหมายถึงอะไร แต่ดูเหมือนว่าผู้เขียนสรุปว่าความเสี่ยงนั้นคือสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศและภูมิภาคอื่นทั้งในมิติเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง และสังคม โดยจุดเริ่มต้นของความเสี่ยงนั้นอยู่ในเอเชียที่กำลังเผชิญกับปัญหาหลายอย่าง ความเสี่ยงที่ Auslin ศึกษานั้นก็เป็นปัญหาภายในประเทศและระดับภูมิภาค แต่ก็ไม่ได้ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงไปยังภูมิภาคอื่นๆ อย่างชัดเจนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในแถบเอเชียนี้นำส่งผลอย่างไรต่อภูมิภาคหรือประเทศอื่นในโลก

นอกจากนี้ผู้เขียนเองก็ไม่ได้กำหนดกรอบว่า “เอเชีย” ที่ใช้ตั้งชื่อหนังสือนั้นครอบคลุมประเทศใดบ้าง เพราะแม้ว่าจะกล่าวถึงเอเชียทั้งหมด แต่กรณีศึกษาที่เลือกมาอธิบายนั้นก็เพียงอยู่ไม่กี่ประเทศ และอาจมีประเทศอย่างออสเตรเลียเข้ามาปรากฏอยู่ในการอธิบายว่าเป็นประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียเช่นเดียวกัน⁷ อีกทั้งแม้ว่าชื่อหนังสือจะเป็นเรื่องการสิ้นสุดของศตวรรษของเอเชีย แต่ดูเหมือนว่าประเด็นการนำเสนอจะเป็นเรื่องทาง

⁷ กรณีที่หยิบยกเอาออสเตรเลียมาอธิบายที่หน้า 129

เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิกเสียมากกว่า ซึ่งไม่ได้เป็นการพูดถึงเอเชียทั้งทวีปโดยภาพรวม แม้ว่า Auslin จะพยายามกล่าวว่าเราไม่ควรเน้นการใช้ “แผนที่” ที่ยังคงเน้นความสำคัญของเส้นเขตแดนซึ่งทำให้เกิดการวิเคราะห์ที่แยกส่วนกัน และหันไปใช้ “แผนที่ความเสี่ยง” ที่ผู้เขียนได้เสนอนั้น แต่ในท้ายที่สุด ผู้เขียนก็ยังวิเคราะห์โดยยกกรณีศึกษาแยกแยกส่วนกัน และกรณีศึกษาที่ยกมานั้นก็ยังมีจำกัด เพราะยังเลือกแค่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย ในขณะที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมุ่งเน้นวิเคราะห์ไปที่อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย

นอกจากนี้ แม้ว่าผู้เขียนได้เสนอเอาไว้ว่าเราควรมองเอเชียแบบ “ปฏิวัติเสียใหม่” (revolutionary) (Auslin, 2017, p.3) แต่ผู้เขียนก็ไม่ได้เสนอกรอบการมองเชิงทฤษฎีแบบใหม่ที่จะสามารถใช้ทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่อธิบายมาทั้งหมด หากแต่หนังสือมุ่งเน้นการอธิบาย “ประเด็น” ที่รัฐในเอเชียกำลังเผชิญร่วมกัน ปัญหาหลักอีกประการคือการที่หนังสือนี้พยายามทำความเข้าใจ “ปรากฏการณ์” ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงที่ครอบคลุมอาณาบริเวณเชิงกายภาพของเอเชียทั้งทวีปนั้นทำให้การนำเสนออาจครอบคลุมทั้งหมดและลงรายละเอียดได้ และเหตุการณ์ที่ยกมาอธิบายนั้นส่วนมากแล้วเป็นเหตุการณ์ร่วมสมัย ซึ่งขาดบริบททางประวัติศาสตร์ในการช่วยทำความเข้าใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ของการเขียนและการทำวิจัยนั้นมีจำกัด ประเด็นนี้เองที่ทำให้ผู้อ่านอาจจะต้องไปศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์เพิ่มเติม เพื่อทำความเข้าใจประเด็นบางประเด็นที่อาจจะเกี่ยวข้องในหนังสือ

ผู้อ่านที่มักตั้งข้อสงสัยต่อบทบาทของสหรัฐฯ ในการเมืองโลกอาจพบว่าหนังสือเล่มนี้มีข้อเสนอทางวิชาการที่อาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกเคลือบแคลง สงสัย และตั้งคำถามต่อข้อเสนอของ Auslin ได้ โดยเฉพาะข้อเสนอทางวิชาการของเขาที่เสนอเอาไว้ในบทที่ 7 ที่มีชื่อว่า “Managing Risk in Asia” เพราะคำถามที่สำคัญก็คือ สหรัฐฯ ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียหรือไม่ และอย่างไร หรือควรเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ขนาดไหน อีกทั้งข้อเสนอต่างๆ ที่ Auslin เสนอมาให้สหรัฐฯ มีปฏิสัมพันธ์กับเอเชียนั้นมีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน เพราะอาจมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอของ Auslin อยู่จำนวนมิใช่น้อย คำถามเรื่องบทบาทของสหรัฐฯ ในการจัดการความเสี่ยงในเอเชียนำเราไปสู่การตั้งคำถามหลังการอ่านหนังสือว่า ถ้าเช่นนั้นแล้วสหรัฐฯ ควรเข้าไปมีบทบาทหรือไม่ และหากสหรัฐฯ จะเข้ามาจัดทำโครงการต่างๆ แล้ว ควรมีการผนวกสร้างความร่วมมือกับจีนในโครงการเหล่านั้นหรือไม่ เพื่อเป็นการประสานผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจระดับโลก และข้อเสนอที่ผู้เขียนได้เสนอนั้นเหมาะสมหรือไม่

หนังสือนี้ชักชวนให้เราพิจารณาต่อไปว่า เราจะมีกรอบการมองเชิงทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไรในการอธิบายหรือวิเคราะห์บทบาทที่สหรัฐฯ ควรมีเพื่อช่วยสนับสนุนการลดความเสี่ยงที่มีในภูมิภาคเอเชีย เพราะมันเกี่ยวพันไปถึงประเด็นประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่พัฒนาในภูมิภาค การเมืองระหว่างประเทศเรื่องความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจและเศรษฐกิจระหว่างประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิก

ผู้อ่านที่เป็นผู้ที่อยู่ในสายปฏิบัติงานด้านการออกนโยบายและนักศึกษาด้านการเมืองระหว่างประเทศจะได้รับประโยชน์จากหนังสือนี้พอสมควรจากการได้เปิดความเห็นทั้งเพื่อทบทวน หรือโต้แย้งกับข้อมูล ความเข้าใจ หรือความเห็นที่เคยมีมา

แนวทางการจัดทำต้นฉบับบทความ เพื่อส่งขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม มีระบบการพิจารณาก่อนการตีพิมพ์บทความโดยผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน โดยใช้ระบบ Double-blind peer review

1. ประเภทของบทความ และขอบเขตเนื้อหาของบทความที่รับตีพิมพ์

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษประเภทต่างๆ ดังนี้

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ
- 3) บทความปริทัศน์ (Reviewed articles)
- 4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book review)

ซึ่งมีเนื้อหาทางด้านรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง การระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. คุณลักษณะของบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความที่มีความยาวประมาณ 15-20 หน้า กระดาษ A4 ไม่รวมรูปภาพและตาราง และสำหรับบทความประเภท บทความปริทัศน์ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ควรมีความยาวประมาณ 5-10 หน้า กระดาษ A4 (โดยมีระยะขอบของกระดาษ (Margins) ดังนี้ ขอบบนและขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบล่างและขอบขวา 1 นิ้ว และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 (single space))
- 2) จะต้องเป็นบทความที่เขียนขึ้นมาใหม่ (Original article) ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน (Redundant publication) หากเป็นบทความที่เคยนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ หรืองานสัมมนาวิชาการที่เคยตีพิมพ์มาก่อน หรือเป็นบทความที่มีเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หรือการแปลงานจากภาษาอื่น จะต้องมีการอ้างอิงโดยระบุไว้ในเชิงอรรถ และบทความนั้นจะต้องมีการปรับแก้ให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ

- 3) ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งบทความตีพิมพ์มากกว่าหนึ่งวารสารในเวลาเดียวกัน (Simultaneous submission)
- 4) จะต้องไม่เป็นบทความที่ละเมิด หรือคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) รวมถึงการคัดลอกผลงานตนเองโดยมิชอบ (self-plagiarism)
- 5) จะต้องเป็นบทความที่มีการจัดรูปแบบ และจัดเตรียมข้อมูลครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดในเอกสารฉบับนี้

3. การส่งบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์

ขอให้ผู้เขียนนำส่งเอกสาร / ข้อมูล ดังรายการด้านล่าง

- 1) แบบฟอร์มนำส่งบทความ ซึ่งผู้เขียนรับรองว่าบทความที่นำส่งมานั้น เป็นผลงานของผู้เขียนเอง ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างเสนอให้วารสารอื่นพิจารณา จำนวน 1 ฉบับ
 - 2) ไฟล์ดิจิทัลของ
 - (1) บทความต้นฉบับที่มีการจัดรูปแบบตามรายละเอียดที่วารสารกำหนดนามสกุล .pdf
 - (2) บทความต้นฉบับที่มีการจัดรูปแบบตามรายละเอียดที่วารสารกำหนดนามสกุล .doc หรือ .docx และ
 - (3) รูปภาพ ที่ใช้ประกอบในบทความ นามสกุล .jpg, .jpeg หรือ RAW หรือ TIFF ความละเอียด 300 Pixel / High Resolution ขนาดไฟล์ไม่ต่ำกว่า 500KBชื่อไฟล์ให้กำหนดเป็นชื่อผู้แต่ง และอักษรแรกของนามสกุลภาษาอังกฤษ เช่น Keng Kiendee ให้ตั้งชื่อไฟล์เป็น kengk.pdf และสำหรับไฟล์รูปภาพให้ใส่เลขด้านท้ายชื่อ โดยระบุเลขตามลำดับการนำเสนอในบทความ เช่น kengk1.jpg
- กรณีจัดส่งบทความทางไปรษณีย์ ให้บันทึกไฟล์ลงในแผ่น CD-Rom
- 3) ต้นฉบับบทความ (Hard copy) 1 ชุด (เฉพาะกรณีจัดส่งทางไปรษณีย์) มายังกองบรรณาธิการโดยผ่านช่องทางดังต่อไปนี้
 - (1) ส่งผ่านเว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscicmujournal>
 - (2) ส่งทางอีเมล polscicmujournal@gmail.com

(3) ส่งทางไปรษณีย์มายัง

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เลขที่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

ติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ นางสาวสวรรยา วัฒนศิริเสรีกุล โทรศัพท์ 0-5394-2989 ต่อ 145 โทรสาร 0-5394-2988 อีเมล polscicmujournal@gmail.com

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/polscicmujournal>

4. การจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

4.1 รูปแบบของตัวอักษร

ขอให้ผู้เขียนใช้ตัวอักษรที่มีขนาด ชนิด และการจัดรูปแบบ ดังนี้

รายการ	ภาษาไทย (TH Sarabun PSK)			English (TH Sarabun PSK)		
	ขนาด	ชนิด	การจัดเรียง	Size	Type	Alignment
ชื่อเรื่อง และ Title	20	หนา	ตรงกลาง	20	Bold	Center
ชื่อผู้เขียน และ Author (s)	16	หนา	ชิดขวา	16	Bold	Right Alignment
สังกัดผู้แต่ง และ Affiliation (s)	14	ธรรมดา	ชิดซ้าย	14	Regular	Left Alignment
บทคัดย่อ และ Abstract	16	หนา	ตรงกลาง	16	Bold	Center
คำสำคัญ และ Keywords	16	หนา	ชิดซ้าย	16	Bold	Left Alignment
หัวข้อเรื่อง / Heading	16	หนา	ชิดซ้าย	16	Bold	Left Alignment
หัวข้อย่อย / Sub headings	16	หนา+เอน	ชิดซ้าย	16	Bold+Italic	Left Alignment
เนื้อหา / Article	16	ธรรมดา	กระจายแบบไทย	16	Regular	Justify
Table or Figure title	16	หนา	ชิดซ้าย	16	Bold	Left Alignment
ข้อความในตาราง หรือภาพ / text in the table or figure	14	ธรรมดา	ชิดซ้ายหรือขวา	14	Regular	Left or Right Alignment
บรรณานุกรม และ References	16	ธรรมดา	กระจายแบบไทย	16	Regular	Justify

4.2 องค์ประกอบของบทความ

รายการ	คำอธิบาย
ชื่อเรื่อง และ Title	ระบุชื่อเรื่องทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องไม่ควรยาวเกินไป และครอบคลุมสาระของบทความ และมีความสอดคล้องกันระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
ชื่อผู้เขียน และ Author (s)	- ระบุชื่อผู้แต่งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ - ไม่ควรระบุตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งทางทหาร คำนำนหน้าชื่อ รวมทั้งสถานภาพ (อาทิ นักศึกษาปริญญาเอก, อาจารย์ที่ปรึกษา, คณบดี) ทั้งที่ด้านหน้าและท้ายชื่อผู้แต่ง
สังกัดผู้แต่ง และ Affiliation (s)	- ระบุชื่อหน่วยงานที่ผู้แต่งสังกัด ในเชิงอรรถ โดยเรียงจากหน่วยงานระดับต้นไปจนถึงหน่วยงานหลัก แล้วจึงระบุจังหวัด รหัสไปรษณีย์ ประเทศ และอีเมล (ขอให้ระบุอีเมลอย่างน้อยสำหรับผู้แต่งหลัก (Corresponding author)) - หากหน่วยงานที่ผู้แต่งสังกัดเป็นภาษาไทย ให้ระบุรายละเอียดหน่วยงานที่ผู้แต่งสังกัดเป็นภาษาอังกฤษ ในบรรทัดถัดจากชื่อหน่วยงานที่สังกัดภาษาไทย
บทคัดย่อ และ Abstract	จัดทำบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ที่มีความสอดคล้องกัน และแต่ละส่วนควรมีความยาวไม่เกิน 10 บรรทัด
คำสำคัญ และ Keywords	ระบุคำสำคัญจำนวนไม่เกิน 5 คำ โดยคำสำคัญแต่ละคำ ให้แสดงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษซึ่งมีความหมายตรงกัน
เนื้อหา / Content	- ควรประกอบด้วยส่วนของความนำ เนื้อหา และบทสรุป - การใช้คำศัพท์เฉพาะทางวิชาการ - กรณีคำภาษาอังกฤษที่มีการใช้ทับศัพท์ภาษาไทยอย่างแพร่หลาย ให้เขียนเป็นภาษาไทยตามที่มีการบัญญัติศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยไม่ต้องแสดงคำศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบ อาทิ อินเทอร์เน็ต อิเล็กทรอนิกส์ - กรณีคำภาษาอังกฤษที่ยังไม่มีการใช้แพร่หลาย ให้เขียนคำแปลภาษาไทยหรือคำทับศัพท์ โดยแสดงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และอักษรย่อ (ถ้ามี) ประกอบในวงเล็บ ทั้งนี้ การเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษในวงเล็บ ให้ใช้ตัวพิมพ์เล็กทั้งหมด ยกเว้นคำที่มีอักษรย่อหรือคำเฉพาะ จึงจะขึ้นต้นคำด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และควรเขียนคำภาษาอังกฤษกำกับครั้งแรกเพียงครั้งเดียว ครั้งต่อไปไม่จำเป็นต้องเขียนภาษาอังกฤษกำกับอีก เช่น องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) - กรณีคำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีการใช้อักษรย่อ ให้ระบุคำเต็มและอักษรย่อในครั้งแรกที่มีการกล่าวถึง และครั้งต่อไปให้ใช้อักษรย่อเพียงอย่างเดียว อาทิ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ครั้งต่อไปใช้ อปท., องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ครั้งต่อไปใช้ UN

รายการ	คำอธิบาย
	■ การแสดงตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพ (1) ให้แสดงชื่อตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพ ด้านบนตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพ และใส่หมายเลขกำกับตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพ โดยเรียงตามลำดับการนำเสนอในเนื้อเรื่อง (2) หากเป็นตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพที่อ้างอิงมาจากแหล่งข้อมูลอื่นให้อ้างอิงที่มาโดยใช้การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) แสดงไว้ใต้ตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพ และดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ (3) หากมีหมายเหตุประกอบตาราง รูปภาพ หรือแผนภาพ ให้ใส่หมายเหตุไว้บรรทัดใต้ที่มา ■ เชิงอรรถ (footnote) ในเนื้อหา ใช้สำหรับการอธิบายขยายความจากในเนื้อหาเท่านั้น ไม่ใช้สำหรับการอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง (การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่องใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation))
การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง	ใช้รูปแบบการอ้างอิงถึงในเนื้อหา (In-text citation) แบบนามปี (Name-and-year system) ในระบบ American Psychological Association (APA) (ดูรายละเอียดในหัวข้อ การอ้างอิงถึงในเนื้อหาและการลงรายการบรรณานุกรม)
บรรณานุกรมและ References	■ ให้แสดงรายการบรรณานุกรมตอนท้ายของบทความ โดยใช้รูปแบบบรรณานุกรมในระบบ APA โดยผู้เขียนต้องตรวจสอบข้อมูลการอ้างอิงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งรายการบรรณานุกรมจะต้องครอบคลุมรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหา ■ ให้แสดงรายการบรรณานุกรมโดยเรียงลำดับตามตัวอักษร และให้เรียงรายการบรรณานุกรมที่เป็นสิ่งพิมพ์ภาษาไทยก่อน แล้วจึงตามด้วยรายการบรรณานุกรมที่เป็นสิ่งพิมพ์ภาษาต่างประเทศ

4.3 การอ้างอิงในเนื้อหา และการลงรายการบรรณานุกรม

4.3.1 การอ้างอิงในเนื้อหาแบบนามปี ในระบบ APA

- (1) การอ้างอิงในเนื้อหาแบบนามปี ในระบบ APA สามารถทำได้ ดังนี้
 - อ้างถึงโดยชื่อผู้แต่งอยู่ในเนื้อความ เช่น เก่ง เขียนดี (2559, น.1) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ..., Smith (2016) defines public policy as...,
 - อ้างถึงโดยลงรายการชื่อผู้แต่ง, ปี, เลขหน้าในเครื่องหมายวงเล็บ เช่น (เก่ง เขียนดี, 2559, น.1), (Smith, 2016, p.1)
- (2) กรณีผู้แต่ง 1 คน ผู้แต่งที่เป็นชาวไทยให้ใส่ทั้งชื่อ และนามสกุล หากผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ ให้ใส่เฉพาะ นามสกุล แต่ถ้ามีรายการเอกสารอ้างอิงที่มีผู้แต่งชาว

- ต่างประเทศที่มีนามสกุลเดียวกัน ให้ลงรายการด้วยชื่อย่อ และตามด้วยนามสกุล เพื่อให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะรายการอ้างอิงในหน้าบรรณานุกรมได้ อาทิ (เก่ง เขียนดี, 2559, น.1), (Smith, 2016, p.1), A. B. Smith (2015) and C. D. Smith (2016)
- (3) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่งทั้งสองคนทุกครั้งที่อ้าง โดยผู้แต่งชาวไทย ให้คั่นระหว่างชื่อด้วยคำว่า “และ” และผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้คั่นระหว่างชื่อด้วยเครื่องหมาย “&” เช่น (เก่ง เขียนดี และชยัน อดทน, 2559), (Smith & Adam, 2016)
- (4) กรณีผู้แต่ง 3 คน ครั้งแรกให้ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่งทุกคน โดยคั่นระหว่างชื่อด้วยเครื่องหมาย “,” และครั้งต่อไปให้ลงเฉพาะชื่อคนแรก และตามด้วยคำว่า “และคณะ” สำหรับผู้แต่งภาษาไทย และ “et al.” สำหรับผู้แต่งชาวต่างชาติ เช่น ครั้งแรก (เก่ง เขียนดี, ชยัน อดทน, และมานะ พายยาม, 2559, น.1) ครั้งถัดไป (เก่ง เขียนดี และคณะ, 2559, น.3), ครั้งแรก (Smith, Adam, & Potter, 2016, p.101) ครั้งถัดไป (Smith et al., 2016, p.102)
- (5) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน ผู้แต่งชาวไทยให้ลงรายการด้วย ชื่อ นามสกุล เฉพาะคนแรก ตามด้วยคำว่า “และคณะ” สำหรับผู้แต่งชาวต่างชาติ ให้ลงรายการด้วย นามสกุล และตามด้วยคำว่า “et al.”
- (6) สิ่งพิมพ์คนละรายการ พิมพ์คนละปี แต่มีผู้แต่งคนเดียวกัน หรือกลุ่มเดียวกัน และผู้เขียนต้องการอ้างอิงพร้อมๆ กัน ให้ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่ง ตามด้วยปีที่พิมพ์ โดยเรียงลำดับปีที่พิมพ์จากเก่าไปใหม่ และคั่นระหว่างปีด้วยเครื่องหมาย “,” เช่น (เก่ง เขียนดี, 2555, 2559), (Smith, 2014, 2016)
- (7) สิ่งพิมพ์คนละรายการ พิมพ์ปีเดียวกัน แต่มีผู้แต่งคนเดียวกัน หรือกลุ่มเดียวกัน และผู้เขียนต้องการอ้างอิงพร้อมๆ กัน ให้ลงรายการด้วยชื่อผู้แต่ง ตามด้วยปีที่พิมพ์ โดยลงอักษร ก, ข, ค กำกับหลังปีที่พิมพ์สำหรับผู้แต่งคนไทย และ a, b, c สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ และคั่นระหว่างปีด้วยเครื่องหมาย “,” เช่น (เก่ง เขียนดี, 2555ก, 2555ข), (Smith, 2014a, 2014b)
- (8) การอ้างอิงสิ่งพิมพ์หลายรายการ ผู้แต่งต่างกัน พร้อมกัน ให้คั่นแต่ละรายการด้วยเครื่องหมาย “;” เรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อ (หรือนามสกุล) ผู้แต่ง เช่น (เก่ง เขียนดี, 2559; มานะ พายยาม, 2558), (Adam, 2014; Smith & Potter, 2016)
- (9) กรณีผู้แต่งที่เป็นหน่วยงานหรือสถาบัน ให้ลงรายการครั้งแรกด้วยชื่อเต็มของหน่วยงาน/สถาบัน และตามด้วยชื่อย่อในวงเล็บ “[...]” และการอ้างครั้งต่อไปใช้แต่ชื่อย่อ ยกเว้น การอ้างชื่อมหาวิทยาลัยให้ใส่ชื่อเต็มทุกครั้ง เช่น ครั้งแรก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ [สสส.], 2558) ครั้งถัดไป (สสส., 2558)

- (10) กรณีที่เป็นเอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ให้แสดงรายการโดยระบุชื่อสิ่งพิมพ์นั้นแทนชื่อผู้แต่ง โดย หากเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทบทความ ให้ใส่ชื่อบทความ ในเครื่องหมายอัญประกาศ เช่น (“นโยบายสาธารณะ”, 2559) หากเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ ให้ใส่ชื่อหนังสือโดยใช้ตัวเอน เช่น (มาตรฐานการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการ, 2555)
- (11) กรณีการอ้างถึงสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏในเอกสารอื่น ให้ลงรายการโดยภาษาไทยใช้คำว่า “อ้างถึงใน” และภาษาต่างประเทศใช้ “as cited in” เช่น (เก่ง เขียนดี, 2555 อ้างถึงใน มานะ พายาม, 2559), (Smith, 2015 as cited in Adam, 2016)
- (12) การอ้างถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การติดต่อทางโทรศัพท์ หรือทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล เว็บบอร์ด ให้ใส่ชื่อบุคคลตามด้วย คำว่า “การสื่อสารส่วนบุคคล” สำหรับชาวไทย และ “personal communication” สำหรับชาวต่างประเทศ เช่น (เก่ง เขียนดี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กันยายน 2559), (Smith, personal communication, September 20, 2016)

4.3.2 การลงรายการบรรณานุกรม ในระบบ APA

- การลงรายการบรรณานุกรมสำหรับสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท มีรายละเอียดดังนี้

ประเภทสิ่งพิมพ์	รูปแบบการลงรายการบรรณานุกรม
หนังสือ / ตำรา	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์.
หนังสือรวมบทความ	ชื่อผู้แต่ง (บก.).// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์. Author (s) (Ed. ถ้ามีหลายคนใช้ Eds).// (year of publication).// Book title.// Place: Publisher.
บทความในหนังสือรวมบทความ	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ/ (บก.).// ชื่อหนังสือ.// (น./เลขหน้า-เลขหน้า).// สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์. Author (s).// (year of publication).// Article title.// In/Editor/ (Ed. ถ้ามีหลายคนใช้ Eds).// Book title.// (p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp./page number-page number).// Place: Publisher.
บทความในวารสาร	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, ปีที่/ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ-เลขหน้า. Author (s).// (year of publication).// Article title.// Journal, Vol/ (No),/ page number-page number).
รายงานการวิจัย	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง/ (รายงานการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์.

ประเภทสิ่งพิมพ์	รูปแบบการลงรายการบรรณานุกรม
เอกสารการประชุมทางวิชาการ (Proceedings, Symposium)	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อการประชุมหรือการสัมมนา/(น./เลขหน้า-เลขหน้า).// สถานที่พิมพ์: ชื่อสำนักพิมพ์.
ผลงานนำเสนอในงานประชุมวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่นำเสนอ,/ เดือนที่นำเสนอ).// ชื่อผลงาน.// การนำเสนอ (โปสเตอร์) ในชื่อการประชุมหรือการสัมมนา,/ สถานที่จัดการประชุม.
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่งต้นฉบับที่แปลเป็นภาษาไทยแล้ว.// (ปีที่พิมพ์หนังสือแปล).// ชื่อหนังสือที่แปลแล้ว/[ชื่อหนังสือต้นฉบับ]/(ชื่อผู้แปล,/ ผู้แปล).// สถานที่พิมพ์หนังสือแปล:/ สำนักพิมพ์.// (ต้นฉบับพิมพ์/ปี/(ระบุ ค.ศ. หรือ พ.ศ.)/ปีที่พิมพ์ต้นฉบับ)
วิทยานิพนธ์ และ ปรินญาณินธ์	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์หรือปรินญาณินธ์.// (วิทยานิพนธ์ชื่อ ปรินญาณินธ์/ Author.// (year of published).// <i>Doctoral dissertation or Master's thesis Title</i> ,/ Doctoral dissertation or Master's thesis, Institute, Country.
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์,/ วัน/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, น./เลขหน้า.
เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือเอกสารจากฐานข้อมูล	ชื่อผู้แต่ง.// (ปี).// ชื่อเอกสาร.// ค้นเมื่อ/วันที่/เดือน/ปี, จาก/URL (แบบย่อ*) หรือชื่อฐานข้อมูล.

หมายเหตุ: *ย่อ URL ได้จาก <https://goo.gl/>

- การระบุชื่อผู้แต่ง มีรายละเอียดดังนี้
 - (1) ผู้แต่งชาวไทย ลงรายการด้วยชื่อ แล้วตามด้วยนามสกุล ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ลงรายการด้วยนามสกุล และตามด้วยชื่อแรกและชื่อกลางซึ่งใช้อักษรย่อ
 - (2) ผู้แต่ง 2 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทุกคน โดยใช้คำว่า “และ” (สำหรับคนไทย) และ “and” (สำหรับชาวต่างประเทศ) คั่นระหว่างชื่อ
 - (3) ผู้แต่ง 3 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทุกคน คั่นระหว่างชื่อด้วยเครื่องหมาย “,” และคั่นก่อนชื่อคนสุดท้ายด้วย “, และ” ในภาษาไทย และ “, and” ในภาษาอังกฤษ
 - (4) ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป ให้ลงชื่อผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “, และคณะ” สำหรับภาษาไทย และ “, et al.” สำหรับภาษาอังกฤษ

(5) สิ่งพิมพ์ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ให้ใส่ชื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ หรือวารสาร) ด้วยตัวเอนแทน และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น *ชื่อหนังสือ*./(ปีที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

■ คำย่อสำหรับการลงรายการบรรณานุกรม

ภาษาไทย		ภาษาอังกฤษ	
อักษรย่อ	ย่อมาจาก	อักษรย่อ	ย่อมาจาก
ม.ป.ป.	ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	n.d.	no date
ม.ป.ท.	ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์	N.P.	no place
ม.ป.พ.	ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์	n.p.	No publisher

■ สิ่งพิมพ์ที่อยู่ระหว่างรอพิมพ์ ให้ใช้ข้อความ “(อยู่ระหว่างรอพิมพ์)” สำหรับภาษาไทย และ “(in press)” สำหรับภาษาอังกฤษ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ +66-5394-2989 ต่อ 145 โทรสาร +66-5394-2988
อีเมล polscicmujournal@gmail.com

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University
239 Huay Kaew Rd., Muang, Chiang Mai 50200
Tel. +66-5394-2989 Ext.145 Fax. +66-5394-2988
E-mail polscicmujournal@gmail.com

